

**GROEN
MAAKT
GELUKKIG**

**LOKAAL
BASISPROGRAMMA
2018**

**#HETKAN
ANDERS**

WOORD VOORAF

Het lokaal basisprogramma 2018 is een inspiratiegids voor lokale Groen-groepen in heel Vlaanderen & Brussel. Het zijn uiteraard de lokale groepen zelf die een programma uitwerken op maat van hun stad of gemeente. Samen met de inwoners kennen zij als geen ander de lokale context.

Aan de start van de volgende legislatuur zal Vlaanderen nog 300 gemeenten tellen in Vlaanderen. Brussel behoudt 19 gemeenten. Van klein tot groot, van stedelijk tot landelijk, van arm tot rijk; in de waaier aan voorstellen die we naar voor schuiven hebben we rekening gehouden met de diversiteit aan steden en gemeenten. Daarom vind je in het basisprogramma voorstellen van verschillende ambitieniveaus: van laagdrempelig tot een stuk ambitieuzer. Want wat aanspreekt, wat ambitieus maar ook geloofwaardig is, verschilt van gemeente tot gemeente.

De focus ligt wel steeds op de lokale beleidsruimte: het gaat om lokale beleidsvoorstellen, dat wil zeggen voorstellen die de lokale overheid binnen haar bevoegdheden kan realiseren. We streven hierbij steeds naar voorstellen die zowel voldoende onderscheidend als verbindend zijn.

01 | MOBILITEIT

Nabijheid zorgt voor bereikbaarheid

Het startpunt van een duurzaam mobiliteitsbeleid is een sterk ruimtelijk beleid. Kernversterking en het slim mengen van functies zijn de sleutelwoorden. Als wonen en werken, winkelen, onderwijs en recreatie in elkaars buurt gebeuren, als belangrijke voorzieningen zich op plaatsen bevinden die goed bereikbaar zijn (of gemaakt kunnen worden) met duurzame modi (te voet, met de fiets of het openbaar vervoer), dan hebben we vanzelf veel minder (auto)verplaatsingen nodig om mobiel te zijn. Voor verdere uitwerking: zie het hoofdstuk '[Ruimtelijke ordening](#)'.

Het STOP-principe: meer dan mooie woorden

Het STOP-principe (leerst stappers, dan trappers, dan openbaar vervoer, en dan pas de privéwagen) staat vandaag in zowat alle beleidsnota's. Vaak leidt een gebrek aan heldere keuzes in de praktijk eerder tot een POTS-verhaal. Groen pleit daarom voor een heldere keuze voor voetgangers en fietsers:

- Kies voor **leefkwaliteit** als uitgangspunt, voor gebruikruimte in plaats van verkeersruimte. Gewoon 'leefbaar' of 'verkeersveilig' zonder belevingskwaliteit blijft ruim onvoldoende.
- Ga uit van de meest kwetsbare weggebruikers, door de **kindnorm** en **seniorennorm** als uitgangspunt te nemen. Wat op maat is voor kinderen, senioren, jonge ouders met een kinderwagen, is meteen aangenamer en veiliger voor alle weggebruikers en buurtbewoners. Kies bovendien voor [integrale toegankelijkheid](#) voor personen met een handicap (zie aanvullend ook [deze brochure](#)).
- Kies voor een **snelheidsregime op maat**, uitgaande van het principe 0/20/30/50/70. In kernen van steden en gemeenten kiezen we voor ruime autovrije ('zone 0') en autoluwe zones (vb. volgens het woonerfprincipe – 'zone 20'). Maak van zone 30 de regel in alle woongebieden. 50 km/u wordt dan de uitzondering voor een beperkt aantal verbindingswegen binnen de bebouwde kom, 70 km/u op drukke ontsluitingswegen buiten de bebouwde kom.

- **Straten op mensenmaat:** [Speelstraten](#) zijn al langer vertrouwd in ons straatbeeld. De voorbije jaren doken er ook andere interessante experimenten op. [Leefstraten](#) zijn straten die tijdelijk (bijvoorbeeld gedurende één of enkele maanden) autovrij of autoluw gemaakt worden, om zo ruimte te maken voor groen, ontmoeting en samenleven. [Schoolstraten](#) zijn volledig verkeersvrij bij het begin en het einde van de schooldag. In een [fietsstraat](#) mogen fietsers de volledige breedte van de rijbaan (eenrichtingsverkeer) of de helft van de rijbaan langs de rechterzijde (tweerichtingsverkeer) gebruiken. Gemotoriseerde voertuigen mogen fietsers niet inhalen en maximum 30 kilometer per uur rijden. Fietsstraten duiken in meer en meer gemeenten op. Maar een nog veel ruimere toepassing is wenselijk, vooral op belangrijke fietsroutes en op plaatsen waar inhalen door auto's sowieso onwenselijk is. Ook extra sensibilisering en informatie rond het concept zijn nodig. Een [speelweefsel](#) is een netwerk dat alle informele en formele (speel)plekken omvat, en de routes die deze plekken verbinden. Een kindlint is een kindvriendelijke route in de wijk die speelplekken, scholen en andere kinderbestemmingen met elkaar verbindt.
- **Investeer** actief in een sterk netwerk van [trage wegen](#), niet enkel voor recreatief gebruik, maar ook functioneel. Herwaardeer hiertoe bestaande trage wegen, voorzie trage wegen bij nieuwe ontwikkelingen en investeer in 'missing links'.
- Zorg voor **kwalitatieve voetgangersinfrastructuur**, volgens de raadgevingen van het [vademecum voetgangersvoorzieningen](#) (voor Brussel gelden [deze richtlijnen](#)): voldoende breed, obstakelvrij, comfortabel, met voldoende rustpunten (zoals zitbanken) onderweg.
- Wie fietsers kwaliteit biedt, trekt hen ook aan. Voor **kwalitatieve fietsinfrastructuur** is het [vademecum fietsvoorzieningen](#) richtinggevend. Kies bij voorkeur voor een maximalistische en toekomstgerichte invulling van de normen (door er bijvoorbeeld rekening mee te houden dat een stijging van het aantal fietsers ook om bredere fietswegen vraagt). Voor Brussel zijn [hier](#) richtlijnen beschikbaar. Ook voldoende en [kwalitatieve fietsenstallingen](#) (in het centrum, aan haltes van openbaar vervoer, aan recreatievoorzieningen ...) zijn essentieel. Hou bij de aanleg van fietsinfrastructuur ook rekening met verschillende types van fietsen (dus ook bakfietsen, elektrische fietsen, fietsen voor personen met een handicap...).
- Kiezen voor **gemengd verkeer of een fietspad?** In zone 30 is gemengd verkeer de norm, in zone 50 is een aanliggend fietspad noodzakelijk, in zone 70 een vrijliggend fietspad. In zone 50 met druk en/of zwaar autoverkeer kan een vrijliggend fietspad toch aangewezen zijn, in zone 30 met druk en/of zwaar verkeer kan een aanliggend fietspad verkozen worden boven gemengd verkeer. Fietssnelwegen met zo weinig mogelijk onderbrekingen maken fietsen ook over langere afstanden aantrekkelijk. Maar ook voor korte verplaatsingen zijn comfortabele en veilige fietsroutes essentieel. Werk voor grensoverschrijdende routes samen met buurgemeenten, zodat fietswegen niet bij de gemeentegrens stoppen.
- Kies standaard voor de meest fietsvriendelijke oplossing: **het beperkt eenrichtingsverkeer** (fietsers mogen in de regel ook in tegenrichting door een eenrichtingsstraat) raakt meer

en meer ingeburgerd, maar ook [rechtsaf door rood](#) en in het algemeen verkeerslichten die doorstroming van fietsers bevorderen ([zoals alle fietsers tegelijk groen](#)) maken fietsen sneller en aantrekkelijker.

- De **elektrische fiets** blijkt meer en meer een gamechanger. Dankzij de elektrische fiets worden langere afstanden befietsbaar, zodat de fiets meer en meer een alternatief wordt in het pendelverkeer (zeker ook in landelijke gebieden waar het openbaar vervoer vaak tekort schiet) en ook voor meer groepen in de maatschappij haalbaar wordt. De gemeente kan de financiële drempel verlagen door een [samenaankoop](#) te organiseren. Bied niet alleen ruimte voor de 'gewone' elektrische fiets (maximumsnelheid 25 km/u), maar ook voor speed-pedelecs.
- Vooral in steden hebben klassieke grootschalige **fietsdeelsystemen** veel potentieel. Maar ook in kleinere steden en gemeenten of meer landelijke gebieden vormen deelfietsen / huurfietsen vaak een goed alternatief voor de 'laatste kilometer'. Werk hiervoor samen met bijvoorbeeld Blue Bike (dat niet enkel meer met de NMBS, maar ook met de Lijn samenwerkt), maar ook bijvoorbeeld met bedrijventerreinen.
- Verschillende steden en gemeenten experimenteren met [fietsdeelsystemen zonder vaste standplaats](#). Daarbij moet in elk geval aandacht zijn voor het vermijden van overlast door 'strooifietsen' (fietsen die hinderlijk en onreglementair geplaatst achtergelaten worden). Ook eigen (dienst)fietsen van de gemeente kunnen ingezet worden. Uitleendienstten voor kortere of langere termijn kunnen fietsen op maat voor kinderen en gezinnen (bakfietsen) toegankelijker maken (bijvoorbeeld [Mechelen](#), [Op wielekes](#), [Velokadee](#)).
- **Ontmoedig sluipverkeer** door een goede categorisering van de wegen en een consequente inrichting afgestemd op de functie van de weg (verbindingsweg, ontsluitingsweg of erftoegangsweg). Circulatieplannen en tonnagebeperkingen kunnen ingezet worden om hardnekkig sluipverkeer tegen te gaan. Landelijke wegen die als sluipweg worden gebruikt, kunnen door een eenvoudige ingreep als een tractorsluis of een neerklapbaar paaltje waar enkel landbouwers een sleutel voor hebben, een veilige fietsweg worden.
- **Vrachtverkeer wordt uit woonstraten** geweerd door middel van een tonnagebeperking. In steden kan een distributiecentrum aan de rand voorkomen dat grote vrachtwagens zich door het centrum moeten wringen. Goederen worden op bestemming gebracht via kleinere (elektrische)bestelwagens of cargofietsen. Ook kunnen leveringen en [werfverkeer](#) op bepaalde tijdstippen (bijvoorbeeld begin en einde van de schooltijden) geweerd worden.

Openbaar vervoer

De rechtstreekse rol van steden en gemeenten bij de ontwikkeling van het openbaar vervoer is beperkt. Toch hebben steden en gemeenten heel wat mogelijkheden om het gebruik van het openbaar vervoer te bevorderen:

- In de eerste plaats kunnen steden en gemeenten een actieve **lobbyrol** opnemen naar De Lijn (en in Brussel MIVB en TEC) en de NMBS bij het bepleiten van frequent en comfortabel openbaar vervoer, onder ander in het kader van de vervoersregio's. Betrek ook de reizigers actief bij het lokaal en regionaal openbaar vervoer-beleid.
- Stiptheid is één van de belangrijkste bekommernissen van reizigers. Kies als wegbeheerder voor [doorstromingsmaatregelen](#) in het voordeel van het openbaar vervoer: trams en bussen in eigen bedding (volledig of gefocust op flessenhalzen) , verkeerslichtenbeïnvloeding ...
- Zorg mee voor comfortabele, [voor iedereen toegankelijke haltes](#) en **investeer in aantrekkelijke stations- en halteomgevingen**. Maak het overstappen zo snel en eenvoudig mogelijk.
- Steden en gemeenten die tram en bus aantrekkelijker willen maken, kunnen tarieven voor hun inwoners of op het eigen grondgebied goedkoper maken via het [derdebetalerssysteem](#) van De Lijn. Daarbij neemt de lokale overheid als derde partij de kosten volledig of gedeeltelijk voor haar rekening.
- In landelijke gebieden zal het openbaar vervoer nooit de volledige vervoervraag kunnen dekken. Kies daarom voor een **slim combinatiebeleid** (['het dorp als multimodale hub'](#)), waarbij je streeft naar goed bediende haltes in kernen met oplossingen op maat voor de 'laatste kilometer': goede fietsvoorzieningen; autodelen; de gemeente als voortrekker bij oplossingen voor collectief vervoer op maat; de organisatie van een Pick Up Community (PUC) waarbij inwoners die tijdens hun rit langs één van de verkeersknooppunten rijden, hun rit (met de eigen of de gedeelde wagen) kunnen delen. Deze PUC krijgt ook een digitale aanvulling zodat vraag en aanbod via een digitaal platform kunnen gelinkt worden ...

Autodelen

[Autodelen](#) boomt wereldwijd. Naast klassiekers als Cambio zien we ook heel wat alternatieve systemen opduiken. De diversiteit aan deelsystemen biedt ruimte voor een autodeelbeleid op maat, van grootstad tot landelijke gemeente.

- Bied als gemeente **ruimte voor verschillende vormen van autodelen**, op maat van de gemeente en de buurt. Het meer klassieke model gaat uit van eigen auto's van de organisatie, met telkens een vaste standplaats voor de auto. Daarnaast heb je een model van 'Free-floating', waarbij je de auto binnen een bepaald gebied mag achterlaten. Er zijn ook systemen van particulier autodelen, waarbij mensen hun auto delen met anderen. En ten slotte zijn er ook online platforms waardoor particulieren hun auto's kunnen verhuren (peer-to-peer).
- Maak van autodeelstandplaatsen volwaardige [Mobipunten](#). Die maken het inwoners en bezoekers gemakkelijker om verschillende vervoerswijzen te combineren. Mobipunten zijn knooppunten voor verschillende vervoerswijzen op buurtniveau. Zij bestaan uit enkele parkeerplaatsen voor autodelen, fietsparking en een nabije halte van openbaar vervoer. Een mobipunt kan zowel in een woonbuurt, als op een bedrijventerrein ontwikkeld worden. Doel is dat iedereen op elk moment de meest efficiënte vervoerswijze kan kiezen. Een mobipunt brengt de verschillende vervoersmodi samen. Door bijkomende functies te voorzien, kan je het punt nog aantrekkelijker maken.
- De gemeente kan een **actieve rol** spelen om het autodelen te promoten: informatie voorzien; aanbieders actief aanspreken; standplaatsen voorzien (gratis of voordeeltarief); ter beschikking stellen van [auto's uit het gemeentelijke wagenpark](#).

Parkeerbeleid

Duurzaam parkeerbeleid vormt het sluitstuk van een duurzaam mobiliteitsbeleid. Publieke ruimte is te schaars om zomaar aan de auto op te offeren.

- Een **slim betalend parkeerbeleid** helpt de schaarste in centra beheren. Dat gratis parkeren of overvloedige parkeercapaciteit nodig is voor de detailhandel, [blijkt niet op te gaan](#). Park + rides die via vlot openbaar vervoer, shuttles en/of deelfietsen met het centrum verbonden zijn kunnen een alternatief bieden voor langparkeerders.
- Kies voor **gedeeld ruimtegebruik**. Een parking van een supermarkt kan 's avonds gebruikt worden voor de sporthal, het cultuurcentrum of bewonersparkeren. Autoparkeerplaatsen kunnen in de zomer tijdelijk plaats ruimen voor terrassen of [fietsparkeermatten](#).
- De belangrijkste parkeernorm is de **fietsnorm**: een verplichting om bij nieuwbouw ook in meergezinswoningen goede stalplaatsen voor fietsen te voorzien, maakt de fiets de meest evidente keuze. een goed parkeerbeleid is ook fietsparkeerbeleid.
- Een keuze voor hoge parkeernormen voor auto's (met als argument dat zo auto's van de weg worden gehaald) bestendigt enkel de positie van de auto: hoe meer parkeerplaatsen, hoe meer auto's en hoe groter de autodruk. Hoe ontsnappen aan deze vicieuze cirkel? [Garage Swap](#) kan een antwoord bieden: een aantal van de dure ondergrondse parkeerplaatsen bij nieuwe projecten schrappen en met een deel van de kostenbesparing een aanbod van deelauto's, deelfietsen, stimuli en begeleiding voorzien. Daarnaast gaat de voorkeur naar lage parkeernormen (bij voorkeur geformuleerd als maximumnormen) en geclusterd bewonersparkeren (buurtparkings om het parkeren uit de straten te weren).
- **Ondergrondse parkeergarages** zijn geen toekomstgerichte keuze. Ze trekken auto's aan tot in het hart van stad of gemeente en kosten veel geld. Bovendien is het moeilijk er in de toekomst een nieuwe bestemming aan te geven. Richt bestaande ondergrondse parkeergarages in eerste instantie meer op bewonersparkeren en gebruik ze om bovengronds de parkeerdruk te verminderen en publieke ruimte vrij te maken voor andere functies dan parkeren.
- Ondersteun dialoog en verbinding, waarbij buurtbewoners maar vb. ook ondernemers elkaar kunnen vinden om parkeerruimte efficiënter te gebruiken en zo de parkeerdruk te verminderen. Onder andere via initiatieven als [Share My Park](#) kunnen vraag en aanbod beter op elkaar worden afgestemd.

Verkeersveiligheid

Een mobiliteitsbeleid dat inzet op leefkwaliteit en dat de zachte weggebruiker centraal plaatst, staat garant voor een grote verkeersveiligheid. De lokale overheid kan extra inzetten op verkeersveiligheid:

- Een **consequent handhavingsbeleid**. Maak van verkeersveiligheid een prioriteit in het veiligheidsplan van de politiezone. Besteed daarbij vooral aandacht aan die verkeersovertredingen die de veiligheid van fietsers en voetgangers het meest in gevaar brengen. Politie die zichzelf te voet of met de fiets verplaatst, heeft ook meer inzicht in en begrip voor de positie van zachte weggebruikers (zie ook het hoofdstuk [‘Veiligheid’](#)).
- **Een actief sensibiliseringsbeleid**.
- Maak van verkeersveiligheid het topcriterium bij het kiezen van **prioriteiten in herinrichting** van wegen (wegwerken van lokale ‘zwarte punten’), met bijzondere aandacht voor schoolomgevingen en andere kindbestemmingen.
- Heel wat gemeenten hebben te maken met gevaarlijke **gewestwegen op hun grondgebied met onder andere onveilige fietspaden**. Op initiatief van de gemeenten kunnen er [‘kleine’ of ‘voorlopige’ veiligheidsmaatregelen](#) genomen worden via de ‘provinciale commissie voor de verkeersveiligheid’ (PCV) die hiervoor een apart budget heeft.
- Aandacht voor **‘vergevingsgezind’ ontwerp**. Weggebruikers maken fouten. Ontwerp wegen daarom zo dat de kans op ongevallen minimaal is en dat bij gebeurlijke ongevallen de gevolgen zo licht mogelijk zijn. Doe dit ook voor zachte weggebruikers, want eenzijdige fietsongevallen - waarbij geen andere weggebruiker betrokken is - zijn een groeiend probleem. Bomen langs de weg zijn ook vanuit het oogpunt van verkeersveiligheid zeker geen bezwaar, [integendeel](#): ze werken snelheidsmatigend en kunnen fiets- en voetpaden afschermen.
- Bij **wegwerkzaamheden** wordt vaak onvoldoende rekening gehouden met zachte weggebruikers en openbaar vervoer. Besteed hier dus extra aandacht aan als gemeente, niet enkel in lastenboeken maar ook bij de dagelijkse opvolging op het terrein.

02 | NATUUR EN MILIEU

Groen promoot de natuur en beschermt het milieu

Natuur maakt mensen gezonder en creatiever, zorgt voor een omgeving waar het goed wonen is, zwengelt de economie en werkgelegenheid aan en is de beste en goedkoopste bescherming tegen hittegolven en wateroverlast. [De bescherming ervan is een hoofdzaak](#). Je zaagt niet aan de tak waarop je zit. Steeds meer [mensen](#) en [organisaties](#) delen dat besef. De [initiatieven van onderuit](#) zijn talrijk. En ook steeds meer mensen genieten van die natuur in (moes)tuin, het park in de buurt. De zuurstof die we inademen, het water dat we drinken, de rust die natuur biedt zijn voor mensen van levensbelang.

Natuur verbindt mensen met elkaar: samenwerking is de succesfactor

In elke gemeente zijn mensen en organisaties begaan met de natuur. Zij zijn de partners om alle inwoners en andere (meerderheids)partijen te overtuigen om mee te werken aan een sterk en ambitieus lokaal milieu- en natuurbeleid. Het lokaal bestuur ondersteunt en zoekt een **actieve samenwerking** op met de bestaande natuur- en milieuverenigingen. Levendige co-creatie in de praktijk. Het hoeft niet over een allesomvattend strategisch plan te gaan, eerder over een stroom van projecten en acties die mensen samen opzetten. **We geven enkele voorbeelden mee:**

- Een zadenbib stelt gratis zaden ter beschikking. In ruil daarvoor kan de ontlener zelf zaden oogsten en deze terug binnen brengen. Zo wordt de **zadenbib** steeds groter en het aanbod gevarieerder. Er zijn al een aantal zadenbibs actief in Vlaanderen.
- Heel wat [scholen](#) vormen hun **speelplaats om met speelgroen**.
- Op nieuw speelplekken hoeven geen peperdure speeltuintoestellen te staan. In veel gemeentes zijn er mogelijkheden om [avontuurlijk speelgroen](#) aan te leggen. Hiervoor vind je zeker bondgenoten.
- De zorgsector werkt graag samen met natuurorganisaties, omdat een natuurlijke omgeving ook mensen geneest. Bekijk met de lokale zorgsectoren of zij willen meestappen in initiatieven waar een kruisbestuiving ontstaat tussen **natuur en zorg**.

- [Samentuinen](#) is een ideale manier om tuinieren te koppelen aan sociaal contact.
- Een [stoeptegels uitbreken voor een straattuintje](#), het inplanten van de boomspiegel, [gevelbegroeiing aanbrengen](#) of [groene slingers](#). Er is ontzettend veel mogelijk. Niet alleen het resultaat, maar ook het overleg en de samenwerking met de buurt zijn daarbij belangrijk.
- **Adopteer een diersoort** met je gemeente. Een zeldzaam dier waarvoor de gemeente het opneemt kan de gemeente en haar inwoners verbinden. Aan de hand van de [rode lijsten](#) kan je samen met vrijwilligers op zoek naar een gepaste soort waarrond je een aantal acties kan opzetten.

Meer natuur- en bosgebied in elke gemeente

Waar veel bos is, kan de natuurwaarde ervan waarschijnlijk nog verbeteren. Waar weinig bos is, is elke bijkomende hectare winst voor de natuur. Op de meeste plaatsen resten ons vooral wat geïsoleerde bosrestanten. Die versterken we opnieuw en verbinden we met elkaar zodat grotere gehelen ontstaan waarin natuur zich kan ontwikkelen.

- Een ambitie van één vierkante meter bijkomende natuur en bos per inwoner per jaar is een minimum. Groen wil eindelijk de Stadsbos [doelstelling](#) realiseren.
- We betrekken van bij het begin zo veel mogelijk mensen bij alle initiatieven voor natuur- en bosuitbreiding. Je geeft de nieuwe bos een functie te geven zoals speelbos, geboortebos of [begraafbos](#), is daarom vaak een goed idee.
- De natuur wordt oordeelkundig opengesteld voor iedereen die er respectvol van wil genieten. Bepaalde delen kunnen in specifieke seizoenen afgesloten worden zodat dieren zich kunnen voortplanten.
- Niet-gebruikte gemeentegronden geven we in beheer aan **natuurverenigingen**. We geven hen ondersteuning voor de beheerwerken uit te voeren. Soms zijn de mogelijkheden verrassend: de gemeente Duffel realiseerde 2,5 hectare [bos in een woonuitbreidingsgebied](#) zonder woonbehoefte, na een overleg met ruimte Vlaanderen.

De gemeenten schakelt zich in in de [gemeenschappelijke beleidsstrategie voor groene infrastructuur](#). Ze werkt daarvoor haar lokale beleidsstrategie uit. Op die manier kunnen gemeenten de promotor worden van een sterke en blijvende blauwe en groene infrastructuur.

Natuurontwikkeling in woonzones en bedrijfzones

Natuur hoort niet enkel thuis in reservaten of groene bufferstroken, maar ook dichtbij de mensen. Straatgroen, gevelgroen en groendaken zijn goede voorbeelden van plantengroei in woonkernen. Ze leveren schaduw als het zonnig is, bufferen water als het nat is en koelen door verdamping als het heet is.

De omgevingsvergunning, waarbij bouw- en milieuvergunningen in één procedure worden samengevat, biedt kansen om bij elke bouwaanvraag na te gaan wat de natuurwaarde op het perceel kan zijn waarop gebouwd of verbouwd wordt. Elke stad en elke gemeente kan hiermee aan de slag door er bepalingen rond natuurbijdrage in op te leggen, net zoals de bepalingen die bestaan voor parkeerplaatsen, nokhoogtes en energieprestaties. 10% **groenblauwe infrastructuur** bij ontwikkelingen is hierbij de minimum richtlijn.

Bij grotere woonprojecten, kantoorcomplexen en voorzieningen zoals scholen, rusthuizen en ziekenhuizen kan het groene gedeelte van het project semi-publiek ingericht worden zodat de omwonenden er ook van kunnen genieten.

Zorg ervoor dat elke inwoner natuur kan vinden op wandelafstand. Deze normen vormen een goede leidraad om natuur dicht bij alle mensen te brengen:

- **Woongroen** moet altijd aanwezig zijn. Het heeft een esthetische functie en bepaalt mee het karakter van een woonomgeving. Woongroen moet zich zeker binnen een afstand van 150 meter van elke woning bevinden. Het bestaat in verschillende vormen: van gemeenschappelijke voortuinstroken in sociale woonwijken tot een beeldbepalende solitaire boom op een klein plantsoen.
- Binnen de 400 meter vindt iedereen **buurtgroen** van minstens 1 hectare. Buurtgroen heeft een zekere sociaal-recreatieve functie. Op deze plaatsen kunnen mensen terecht voor een kort rustgevend verblijf in het groen. Het zijn de groene ruimten waar mensen elkaar ontmoeten, de hond uitlaten, waar ouders komen met kinderen en waar kinderen kunnen spelen. De klemtoon ligt er vooral op de rustige, stille recreatie.

- **Wijkgroen** vindt iedereen op minder dan 800 meter van zijn woonplaats. Gaat het over bossen of natuurgebied, dan voorzie je minstens 10 hectare. Gaat het over parken, dan is de oppervlakte minstens 5 hectare. De grotere oppervlakte biedt mogelijkheden tot een meer gevarieerde functie-invulling. Hoe gevarieerder de functies, hoe groter de bevolkingsgroep die zich richt naar dat groen om te voldoen aan een steeds diverser verwachtingspatroon.
- Met het groen op stadsdeelniveau bereiken we de categorie van de grotere groene ruimten. **Stadsdeelgroen** is beschikbaar binnen de 1600 meter van elke woning. Het zijn bossen of natuurgebieden van minimum 30 hectare groot. Zijn het parken, dan is een minimale oppervlakte van 10 hectare nodig. Een kleinere oppervlakte is voldoende omdat parken er net voor ontworpen en ingericht zijn om op die kleinere oppervlakte op een meer intensieve wijze functies te vervullen. Zo kunnen parken een hogere recreatiedruk aan dan bossen en natuurgebieden.
- **Stadsgroen** (en soms is dit voor stadsdeelgroen al het geval) is bedoeld voor elke inwoner van de stad of gemeente. Stadsgroen vindt iedereen binnen de 3200 meter van de woning en is minstens 60 hectare groot. Stadsbossen bevinden zich bij voorkeur binnen de 5 kilometer van de stad en zijn best meer dan 200 hectare groot.

Groen wil ruimte voor natuur terugwinnen op asfalt. In elke gemeente liggen vele vierkante kilometer asfalt, waarvan vele onnodige stukken en veel te brede verkavelingswegen. Hier moet plaats gemaakt worden voor speelgroen, waterbuffering, robuuste plantsoenen. Vele pleintjes en plantsoenen zijn omboord met drie of vier straten waarvan meestal één kan opgeheven worden om het plantsoenen uit te breiden.

Vaak staan bloemplantbakken als verkeersremmers de straat te verrommelen. Groen wil deze zoveel mogelijk uit de straten weghalen en ze vervangen door mooie duurzame onderhoudsarme plantvakken.

Verstandig openbaar groenbeheer zorgt voor meer biodiversiteit

Waar vinden kleine en grotere planten en dieren hun gading?
In een gemillimeterd parkgazon of een gevarieerd grasland?
Kortgeschoren straatbomen of mooi uitgegroeide kruinen met bloemen en vruchten?

Groen wil in elke gemeente de visie over Harmonisch Park- en Groenbeheer van het Agentschap Natuur en Bos (ANB) toepassen en zo het [beheer van parken en openbaar groen](#) verduurzamen. De juiste combinatiekeuze van bomen, heesters en kruidachtigen stimuleert de biodiversiteit en brengt afwisseling en kleur in het openbaar groen. Bomen moeten voldoende ruimte krijgen, zowel onder de grond als voor de groei van hun kruin. Daardoor voorkomen we intense snoeiwerken. Het maaibeheer is zorgvuldig opgebouwd zodat het praktische gebruik en de ecologische waarde met elkaar verzoend worden.

Ruimte voor water zowel buiten als binnen de woonkernen

Waterrellende bij hevige stortbuien kunnen we vermijden als we voldoende ruimte geven voor waterbuffering. In de bekende overstroombare beek- en riviervalleien of andere natuurlijke **waterbuffergebieden** bijbouwen, is niet wenselijk. Op vele plaatsen kan waterbuffercapaciteit samen gaan met natuurontwikkeling. Die plaatsen kunnen ook stiltegebieden zijn. We kunnen met andere woorden van de nood een deugd maken door verschillende voordelen te koppelen aan noodzakelijke ingrepen voor waterbuffering. Over de link met de klimaatverandering vind je meer in het hoofdstuk ['Klimaat en energie'](#).

In woonkernen gaan we inventief om met het water dat uit de hemel valt. We hergebruiken het en bufferen ook in open grachten of door een ruime ondiepe wadi aan te leggen in een buurtparkje. Zelfs publieke pleinen kunnen zo ontworpen worden dat ze in hoogste nood het water verzamelen. Beter daar dan in ieders woonkamer en keuken. Het is mogelijk om een woonwijk zo te bouwen dat alle neerslag op het terrein zelf blijft dankzij een

doorgedreven toepassing van hergebruik, buffering en infiltratie.

De meeste gemeenten zijn goed gevorderd met de **riolering en waterzuivering** op hun grondgebied. Maar we mogen niet tevreden zijn met een hoog percentage. De laatste percenten zijn de moeilijkste. De Europese kaderrichtlijn water verplicht Vlaanderen om tegen 2027 95% van de gezinnen aangesloten is op het rioleringsnetwerk. Alle cijfers wijzen er op dat we die doelstellingen niet zullen halen: de zuiveringsgraad voor Vlaanderen lag medio 2017 op 83,16%. Aan het huidige investeringsritme zullen we de doelstelling niet tijdig halen. Hiermee zou met andere woorden ook de 'goede waterkwaliteit' in de meeste gemeenten niet gegarandeerd zijn. Er is dus een tempoversnelling nodig. Bovendien is de ontduubeling van de waterafvoer (hemelwater en vuil water) pas effectief als het volledig is gerealiseerd. Het gemeentebestuur moet hiervoor extra aandacht hebben, voldoende middelen voorzien en een goede planning opmaken.

- Vernieuw enkel een straat als ook de riolering tegelijkertijd aangepakt wordt.
- Zet opnieuw in op open afvoersystemen voor hemelwater (zoals grachten) waar het mogelijk is.
- Subsidieer [Individuele behandeling van afvalwater](#) en geef daarbij ook de voorkeur aan open watersystemen of plaats ze zelf vanuit het gemeentebestuur of vanuit de intercommunale voor rioolbeheer.
- Ondersteun ook de inwoners die hun afvoer moeten ontduubelen. En controleer vooral bij nieuwbouw én renovatieprojecten dat de ontduubelde afvoer correct is aangesloten.

Een **waterneutrale wijk** is mogelijk. Alle hemelwater wordt er ofwel gebruikt ofwel geïnfiltreerd in de bodem binnen de wijk. Er moet geen hemelwater afgevoerd worden. Regenwater is een gratis grondstof. Ons gemiddeld [drinkwaterverbruik](#) is 110 liter per gezin per dag. Voor slechts de helft van dit waterverbruik is drinkwaterkwaliteit nodig. Voor de was, het toilet of het begieten van de tuin kan gemakkelijk overgeschakeld worden op andere waterbronnen zoals de regenwaterput. Er is dus nog zeer veel ruimte voor waterbesparende maatregelen.

Gezond en zonder gif

Groen wil een onmiddellijke stop op herbicidegebruik bij gemeentelijke diensten. Vanaf 1 januari 2015 geldt een verbod op

gebruik van pesticiden (herbiciden voornamelijk om onkruid te verdelgen). De Vlaamse Milieumaatschappij (VMM) publiceerde een [rapport Pesticidenreductie bij openbare besturen 2015](#). Met uitzondering van 87 gemeenten die een nulgebruik rapporteerden, gebruikten alle openbare besturen in 2015 pesticiden. 198 gemeenten en 22 andere openbare dienstverleners vroegen een afwijking aan van de verplichting tot nulgebruik. Meer info over de situatie in Brussel vind je hier.

Groen wil de volgende stap zetten naar de [volledige afbouw van pesticidengebruik](#) door het gebruik bij particulieren te reduceren en de promotie van de agro-ecologische landbouw.

- Geef mensen de kansen om **zelf groenten en fruit te kweken** door de ontwikkeling van volkstuintjes.
- Stimuleer ook agro-ecologische en duurzame landbouw (stadslandbouw, hoevewinkels, biolandbouw, enz.).
- Ga voor **eetbaar groen** in de straat. De sierplant kan een bessenstruik worden, de grondbedekker een aardbeienplant, de tropische parkboom een perelaar.

Zuivere lucht wordt helaas zeldzaam. De luchtkwaliteit in Vlaanderen en Brussel [scoort globaal](#) niet goed. [Concrete lokale ingrepen](#) kunnen zorgen voor een betere luchtkwaliteit.

Ambitieuze beleidskader

Om dit alles consequent te realiseren is het noodzakelijk dat een gemeentelijke dienst 'omgeving' voldoende bemand is. **Klimaatdoelstellingen, energietransitie, duurzaam bouwen, ruimtelijk beleid en duurzame mobiliteit** zijn dermate verweven met elkaar dat de gemeente het best geschikte niveau is om ze in één beleidsvisie toe te passen.

Het spreekt voor zich dat Groen de bestaande wettelijke milieunormen consequent toegepast wil zien in elke gemeente. Op vele vlakken is het vandaag mogelijk om beter te doen. Daar moeten Europese normen en de richtlijnen van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) richtinggevend zijn voor het lokale beleid.

03 | AFVAL

Slim omgaan met afval is een absolute noodzaak voor een **klimaatvriendelijke gemeente**. Groen wil het voortouw nemen in de transitie van een lineaire naar een circulaire economie. Lokale besturen spelen hierin een belangrijke rol.

Lokale besturen kampen daarnaast met heel wat andere uitdagingen op vlak van afval. Denk aan **zwerfvuil, sluikstorten** of de verhoging van het aandeel **recyclage**. Met het Uitvoeringsplan voor Afval en Gelijkaardig Bedrijfsafval tekende de Vlaamse overheid de krijtlijnen uit voor het afvalbeleid van 2016 tot 2022. Dit plan is onvoldoende ambitieus, maar schept wel het regelgevend kader. Lokale besturen krijgen een sleutelrol toebedeeld. Kies voor een **zo hoog mogelijk ambitieniveau** om van jouw gemeente een propere, klimaatvriendelijke gemeente te maken en zo ook een aanjager te zijn voor bovenlokale overheden. In Brussel organiseert Net Brussel afvalophaling op gewestniveau, maar blijft er nog altijd een belangrijke aanvullende rol voor de lokale besturen.

Afvalbeperking en preventie

Afval voorkomen blijft de meest milieuvriendelijke keuze. Als lokale overheid sta je het dichtst bij de burger, de lokale ondernemers, de organisatoren van evenementen, de scholen.

Concrete voorstellen:

1. Ten aanzien van burgers:

- Verspreid gratis **stickers om reclaimedrukwerk te weigeren** (met een vrije keuze voor burgers om informatieve bladen al dan niet te ontvangen). Neem de ongewenste verspreiding van reclaimedrukwerk op in de GAS-reglementering.
- Elk kind is goed voor 1 ton luiers. Voer een campagne om **herbruikbare luiers** te promoten. Koppel hieraan een premie voor wasbare luiers. Zorg dat de gemeentelijke crèches het werken met wasbare luiers minstens toelaten en/of het gebruik hiervan stimuleren door bijvoorbeeld een wasdienst via de crèche aan te bieden.
- Stimuleer **thuiscomposter**. Doe dit bijvoorbeeld door een kringloopkracht in te schakelen. Vrijwilligers krijgen een opleiding en gaan bij mensen thuis om hen wegwijs te maken in afvalarm tuinieren. Zij kunnen bijvoorbeeld ook een sessie geven op de lagere school ...

- Richt **compostpaviljoentjes** in zoals in [Maldegem](#). De terreintjes met compostbakken liggen in dichtbevolkt gebied en zijn niet bereikbaar met de wagen. Ze zijn vooral bedoeld voor de bewoners van de nabijgelegen huizen en appartementen (die vaak niet de mogelijkheid hebben om zelf te composteren). Het compost wordt gratis uitgedeeld aan de bewoners die hun composteerbaar afval aanleveren. De paviljoentjes zijn een goede zaak voor het milieu en creëren een laagdrempelige sociale ontmoetingsplaats. Bovendien kost de inrichting en uitbating van de compostpaviljoentjes minder dan de klassieke verwerking.
- Voer een [kippensubsidie](#) in, waarmee je de inwoners stimuleert om **kippen** te houden en zo aan afvalbeperking te doen.
- Richt een **uitleendienst** in of breid de bestaande verder uit, bijvoorbeeld met huishoudelijk gereedschap zoals een boormachine, een grasmachine etc.

2. Ten aanzien van lokale ondernemers, handelaars en marktkramers:

- Steun [handelaars en marktkramers om af te zien van plastic zakken](#) en steun de consumenten om **verpakkingsvrij** te winkelen. De gemeente kan voorzien in herbruikbare draagtassen met de branding van de gemeente, zodat de mensen een alternatief hebben voor wegwerpzakken.
- Dring **voedselverspilling** terug - zie het hoofdstuk '[Voeding en landbouw](#)'.
- **Bouwmaterialen** vormen een grote afvalstroom. Het hergebruik blijft nog erg beperkt. Online bestaan er fora om materialen uit te wisselen, maar een fysiek uitwisselpunt is er nog niet. Bekijk binnen jouw gemeente of regio waar en onder welke modaliteiten zo'n bouw materiaalpunt tot stand kan komen.

3. Ten aanzien van organisatoren van evenementen:

- Voer een **duurzaam, ecologisch evenementenbeleid**. Vraag voor grote evenementen een afvalplan als voorwaarde voor een toelating. Ondersteun desgewenst de organisatoren worden ondersteund bij de opmaak van het plan. Verhoog project- en evenementensubsidies voor middelgrote en kleinere evenementen gradueel naargelang de duurzaamheidsgraad. Stel voor deze kleinere evenementen gratis [herbruikbare bekens](#) en afvaleilanden ter beschikking.
- Lanceer een tijdelijke **projectsubsidie** voor een **afvalarm evenement**.

4. Ten aanzien van scholen:

- Neem in de het schoolreglement van scholen uit het gemeentelijke net op dat leerlingen enkel **herbruikbare verpakking** mogen meenemen voor het middagmaal. Vervang drankautomaten door gezonde, goedkope en afvalarme alternatieven (bijv. waterkannen). Stimuleer andere scholen op het grondgebied via een charter om hetzelfde te doen.

Recycleren

Burgers aanmoedigen om zo weinig mogelijk afval te produceren is de eerste prioriteit, **recyclage aanmoedigen** de tweede. Hou rekening met een veranderende en diverse samenleving. Mensen gaan bijvoorbeeld steeds compacter wonen of bezitten geen wagen.

1. Stimuleer recyclage via tarifiering

- Kies in elke vorm van afvalophaling voor **gedifferentieerde tarieven** ('Diftar'). Zo wordt het principe van 'de vervuiler betaalt' in de praktijk gebracht. Wie zorgvuldig sorteert en zo weinig mogelijk afval produceert, wordt daar financieel voor beloond. Je kan bijvoorbeeld met persoonlijke afvalcontainers werken die automatisch berekenen hoeveel kilogram afval er wordt aangeboden. Het tarief kan zowel bepaald worden op basis van gewicht als op basis van het volume, afhankelijk van het soort afval.
- Voer ter aanvulling een flankerend beleid naar **maatschappelijk kwetsbare groepen**. Stel bijvoorbeeld een bepaalde hoeveelheid vuilniszakken (of ophaalkrediet voor containers) gratis ter beschikking van kwetsbare doelgroepen zoals OCMW-cliënten, mensen met een beperkt gezinsinkomen ... en dit afhankelijk van de gezinsgrootte.

2. Maak recyclage voor meer mensen mogelijk

- Het klassieke recyclagepark richt zich op een gezin met een eigen wagen. Richt in of 'mini-recyclageparken'. Zo kunnen ook **mensen zonder wagen** hun afval deponeren in de eigen buurt. Zorg voor variatie in de afvalstromen die ingezameld worden.
- Voor **appartementsbewoners** heeft men in Gent het systeem van sorteerpunten en in Antwerpen de sorteerstraatjes geïnstalleerd. Appartementsbewoners, die vaak niet over een buitenruimte beschikken, kunnen zo sneller hun afval deponeren. Bewoners kunnen de afvalklep openen met een gepersonaliseerde kaart die meteen de prijs berekent. De ondergrondse containers worden geleidigd zodra ze vol zijn. Het gaat over de afvalstromen rest, gft, pmd, glas, papier en karton.

3. Optimaliseer bestaande recyclagemanieren

- Vlaanderen legt niet aan elke gemeente een verplichting op om een **GFT-ophaling** in te richten. In Brussel gebeurt de GFT-ophaling door het Gewest maar is sorteren voor burgers niet verplicht. Nochtans is scheiding van het organisch-biologisch afval een belangrijke hefboom om de hoeveelheid restafval terug te dringen. Als lokaal bestuur (in Vlaanderen) kan je beslissen om in meer wijken GFT-ophaling te voorzien. Combineer dit met stimulansen voor thuiscomposterende, voor het houden van kippen ... Maak voor echt afgelegen huizen en wijken een afweging tussen de afvalwinst en de klimaatlast die de vuilniswagen veroorzaakt.

- Zorg voor een [eerlijke en duurzame textielinzameling](#).

4. Initieer collectieve recycling door bedrijven

- In het Uitvoeringsplan 2016-2022 staat dat lokale besturen **proefprojecten** kunnen opzetten rond de collectieve inzameling van selectieve fracties op een bedrijventerrein. Dit zorgt voor milieuwinst en een goedkopere want efficiëntere logistiek. Start samen met de uitbaters van het bedrijventerrein een project op en zorg voor een vlotte service. Vermijd zo dat individuele bedrijven kleine hoeveelheden van selectieve stromen bij het restafval gooien.

Zwerfvuil en sluikstorten

Zwerfvuil en sluikstorten terugdringen blijft een grote uitdaging.

Enkel een geïntegreerde aanpak werpt vruchten af. Sensibiliseer (preventief), los de problemen concreet op (curatief) en voer tot slot een handhavingsbeleid (repressief).

1. Preventief: sensibiliseer, betrek de bevolking en organiseer of ondersteun plaatselijke acties

- Ontwikkel een **peter- en metersysteem**. Deze inwoners gaan regelmatig zwerfvuil rapen en worden ondersteund door de milieudienst. Voorziet in uitrusting, zorg voor een cadeaubon en zet de meters en peters jaarlijks in de bloemetjes. Plaats borden met 'hier hebben we net opgeruimd, hou het netjes'.
- Organiseer een **wedstrijd**. Dat kan op het niveau van de afvalintercommunale ([wedstrijd voor jeugdbewegingen](#)), maar ook bijvoorbeeld op straatniveau, zoals 'De Schoonste Straat' in Mechelen.
- Werk een [reglement](#) uit voor verenigingen, een groep burgers ... die een **zwerfvuilactie** willen ondernemen.
- Voer een **beloningssysteem** in voor mensen die actie ondernemen om zwerfvuil terug te dringen. In Hemiksem werd de [Gaby](#) (de 'gemeentelijke administratieve beloning') in het leven geroepen. Elke maand maakt de jury (voorzitter milieuraad, stedenbouwkundig ambtenaar en milieuambtenaar) een selectie, waaruit de winnaar wordt geloot. Die persoon ontvangt een waardebon voor de lokale handelaars.
- Voorzie voldoende afvaleilanden bij alle gebouwen in gemeentelijk beheer. Voorzie aan elke ingang van een gemeentelijk gebouw een plaats om sigarettenpeuken te deponeren.

2. Curatief

- Breng het aantal en de plaats van vuilnisbakken in kaart en evalueer kritisch. Meer vuilnisbakken leiden niet altijd tot minder zwerfvuil. De mate waarin sociale controle mogelijk is, speelt een belangrijke rol.

3. Repressief

Er is nog steeds een groot gevoel van straffeloosheid als het gaat over zwerfvuil en sluikestorten. Je kan enkele repressieve acties ondernemen.

- Maak gebruik van **GAS-boete voor sluikestorters**. Andere regels die bestraft kunnen worden met een GAS-boete zijn de verplichting voor uitbaters om een vuilnisbak te zetten en de vloer 10 meter rond hun uitbating proper te houden (bijv. peuken), een verbod op flyeren of het uitdelen van gadgets zonder toelating.
- Overweeg op **sluikstorthotspots** de plaatsing van camera's.

Afvalintercommunales als aanjager van de circulaire economie

Groen wil zoveel mogelijk producten en grondstoffen hergebruiken en zo weinig mogelijk waarde vernietigen. Afvalintercommunales kunnen de motor zijn in de lokale transitie naar een circulaire economie. Tussen 2019 en 2024 moeten veel afvalintercommunales verlengd worden. Grijp deze verlenging aan om de circulaire ambities op te nemen in de visie en doelstellingen. Door van onderuit het voortouw te nemen kan je ook bovenlokale overheden aanjagen om voluit in te zetten op de transitie richting circulaire economie.

Concrete voorstellen:

- Laat als lokaal bestuur in de nieuwe **beheersovereenkomst met de afvalintercommunale** als voorwaarde opnemen dat de afvalintercommunale een **voortrekkersrol inneemt in de transitie** naar de circulaire economie.
- Bouw als afvalintercommunale expertise op met betrekking tot **'performance-based'-contracten** voor **duurzame overheidsaankopen**, adviseer de aankoopdiensten van de gemeenten en organiseer groepsaankopen (bijvoorbeeld verlichting voor gemeentelijke gebouwen).

- Neem in de nieuwe beleidsplannen van de afvalintercommunales op dat de deelnemende lokale besturen de intercommunale niet louter financieren in functie van de hoeveelheid verwerkt afval. Maak een deel van de vergoeding afhankelijk van andere doelstellingen. Twee doelstellingen kunnen zijn: restafval verminderen en een deel van het afval terug inzetbaar stellen. De ambities in het Uitvoeringsplan voor Huishoudelijk Afval en Vergelijkbaar Bedrijfsafval 2016 - 2022 gaan niet ver genoeg. Scherp de doelstellingen met betrekking tot de hoeveel restafval per inwoner per gemeente aan met 20% (het concrete cijfer in het plan hangt af van het type gemeente). Op die manier wil Groen een duidelijke keuze maken voor een afvalarme, circulaire economie.
- Bouw als afvalintercommunale expertise op met betrekking tot 'performance-based'-contracten voor duurzame overheidsaankopen, adviseer de aankoopdiensten van de gemeenten en organiseer groepsaankopen (bijvoorbeeld verlichting voor gemeentelijke gebouwen).
- Ga als afvalintercommunale samenwerkingsverbanden aan met de lokale kringwinkels voor hergebruik van grondstoffen voor het vervaardigen van nieuwe spullen.
- Andere voorstellen over circulaire economie vind je in het hoofdstuk '[Lokale economie](#)'.
- Afvalintercommunales spelen een belangrijke rol bij de verlenging, sluiting of totstandkoming van de afvalverbrandingsovens. Bepaal je standpunt hierover zodanig dat dit past binnen een algemeen afbouwscenario op Vlaams niveau.

04 | KLIMAAT EN ENERGIE

Wereldwijd zetten burgers en lokale besturen zich in voor de omschakeling naar een klimaatneutrale maatschappij. Natuurlijk kan het internationaal klimaatbeleid maar slagen als ook de natiestaten hun verantwoordelijkheid opnemen. Maar lokale besturen kunnen als burgernabije overheid bottom-up initiatieven ondersteunen en versterken. Ze kunnen een **voortrekkersrol** spelen, bijvoorbeeld door zich in te schakelen in de mondiale beweging van het burgemeestersconvenant.

De **klimaatverandering zoveel mogelijk tegenhouden** is een prioritaire doelstelling. Een cruciale hefboom om de Belgische klimaatdoelstellingen te behalen, is een snelle **vergroening van het energiebeleid**. De productie en consumptie van energie moet tegen 2050 volledig vrij zijn van CO₂-uitstoot. Lokale besturen beschikken over behoorlijk wat beleidsruimte om deze ambitie mee te helpen waarmaken. Daarnaast moeten steden en gemeenten zich aanpassen aan de klimaatverandering. Denk bijvoorbeeld aan omgaan met meer overstromingen of hittegolven. Een ambitieus, slim lokaal bestuur anticipeert vandaag al op de klimaateffecten van morgen.

In de [klimaatwijzer](#) vind je nog meer concrete voorstellen.

Naar een ambitieus, breed gedragen en tweeledig klimaatbeleid

Om tot een geslaagd klimaatbeleid te komen heb je een **lokaal klimaatplan** nodig. Samenwerking met zoveel mogelijk gemeentelijke diensten, verenigingen, ondernemers en burgers is cruciaal bij de ontwikkeling en uitvoering van het plan. Bovendien moet er voldoende **financiële ruimte** worden vrijgemaakt. Neem in het plan zowel maatregelen op die de klimaatverandering afremmen ('klimaatmitigatie') als maatregelen die de gemeente **aanpassen aan de klimaatverandering** ('klimaatadaptatie').

1. Ontwikkel een ambitieus én realiseerbaar klimaatplan

Bepaal het ambitieniveau en neem de afgesproken klimaatdoelstelling op als prioritair in de Beheers- en Beleidscyclus

Onderteken het [tweede Burgemeestersconvenant](#) 'klimaat en energie'. De doelstelling is om tegen 2030 minstens 40% minder CO₂ uit te stoten, de veerkracht ten opzichte van de klimaatverandering te verhogen ('klimaatadaptatie', zie verder) en een veilige toegang tot duurzame en betaalbare energie te garanderen. Dit kadert best in een langetermijnvisie naar 2050, waarbij lock ins vermeden worden (maatregelen die op korte termijn voordelig zijn, maar op langere termijn het bereiken van het doel net moeilijker maken). Met deze engagementsverklaring schakelt de gemeente zich in in een wereldwijde beweging van lokale besturen. Indien de draagkracht van de gemeente dit toelaat, stel dan voorop dat [de gemeente klimaatneutraal wordt tegen 2050](#).

Stel een lokaal klimaatplan op (al dan niet in het kader van de ondertekening van het tweede Burgemeestersconvenant). Dit actieplan wordt het instrument om de inspanningen van de lokale overheid te monitoren en te evalueren. Rapporteer op een transparante manier aan de bevolking.

Zorg voor voldoende financiële middelen om de klimaatambities waar te maken

- **Investeer** voldoende bij de start om later de vruchten te plukken. Sommige klimaatmaatregelen vragen een grote investering in het begin, maar genereren op **lange termijn een terugverdieneffect**. **Herinvesteer die besparing in nieuwe klimaatmaatregelen**. Zo kan je op lange termijn aan een duurzaam klimaatbeleid werken.
- Organiseer samen met buurgemeenten of via een intercommunale **groepsaankopen voor klimaatvriendelijke producten**. Zo kan je kosten verlichten voor gemeentelijk aankopen, maar ook voor producten waar burgers van kunnen genieten, zoals elektrische fietsen.
- Werk samen met een **Energy Service Company** door een Energieprestatiecontract (EPC) af te sluiten. Dergelijke '**ESCO**' helpt lokale besturen om de energieprestatie van gemeentelijke gebouwen te verbeteren, van prefinanciering tot de volledige opvolging van het proces. Een EPC is gestoeld op een gegarandeerde energiebesparing voor een afgesproken termijn. Het bedrag dat je op de gemeentelijke energiefactuur bespaart, betaalt je lening aan de ESCO terug. Via een resultaatsverbintenis wordt de ESCO beloond als het beoogde resultaat wordt behaald. Worden de verwachtingen niet ingelost, dan moet de ESCO het verschil bijpassen aan de gemeente.
- De gemeente kan voor **subsidies** aankloppen bij verschillende instanties en overheden. De ondertekening van de Burgemeestersconvenant zal steeds belangrijker worden als subsidievoorwaarde.

2. Maak het lokaal klimaatplan participatief en beleidsdomeinoverschrijdend

Extern: Zorg voor een breed draagvlak, over verschillende doelgroepen heen

- Zet in op een participatief en democratisch traject. Participatie en co-creatie leiden tot mede-eigenaarschap en verbreden het draagvlak. Er ontstaan nieuwe ideeën door de expertise, ervaring en kennis die bij burgers aanwezig is. De sociale cohesie wordt gestimuleerd, het lokale netwerk wordt verstevigd.

Intern: Een geslaagd lokaal klimaatbeleid voeren kan alleen als er samengewerkt wordt over verschillende beleidsdomeinen heen.

- Durf keuzes maken in [mobiliteit](#).
- Stop de versnippering in de [ruimtelijke ordening](#). Zet in op kernversterking, inbreiding en het vrijwaren of creëren van open ruimte.
- Zet in op een [klimaatvriendelijke landbouw en een duurzame voedselstrategie](#).
- Word een [Afval](#)-arme gemeente.
- Geef de overgang naar een circulaire en gedeelde [economie](#) mee vorm.
- Versterk [natuur en milieu](#).
- Hanteer een [sociale](#) reflex bij de uitrol van het klimaatplan zodat ook de meest kwetsbaren zich aangesproken voelen en zodat ook zij kunnen genieten van de voordelen van een klimaatvriendelijke gemeente.
- Zet in op een duurzaam energiebeleid (zie verder).

3. Anticipeer op de klimaatveranderingen

Naast een beleid om de klimaatverandering af te remmen, zijn er maatregelen nodig die de gemeente voorbereiden op de [nadelige gevolgen van klimaatverandering](#) ('klimaatadaptatie'). Onze regio is heel gevoelig voor extreme weersomstandigheden die door klimaatverandering meer zullen voorkomen, zoals [wateroverlast](#), hittegolven of uitzonderlijke stormen.

Die hebben negatieve gevolgen voor de volksgezondheid, woningen, water- en energievoorziening en verhogen ons energieverbruik voor verwarming of koeling. Verstedelijkte en verharde gebieden zijn extra kwetsbaar voor extreem weer, door bijvoorbeeld het [hitte-eilandeffect](#) en de verhoogde kans op wateroverlast bij stortbuien. Daarom is een aanpak nodig die rekening houdt met ons ecosysteem ('ecosystem-based adaptation') om klimaatbuffers uit te bouwen.

Concrete voorstellen:

- Stel een [klimaatadaptatiestrategie](#) op met jouw gemeente of samen met de gemeenten in de regio. Via bijvoorbeeld de opmaak van een hittekaart en hemelwaterplan vergaar je veel kennis en inzicht.
- Integreer klimaatadaptatie in je beleidsplannen voor **ruimtelijke ordening, natuur en openbare werken**. Pas verkavelingsrichtlijnen en stedenbouwkundige verordeningen aan om water-neutraal te verbouwen. Hou ruimte voor groen en gebruik zoveel mogelijk waterdoorlatende oppervlakten bij nieuwbouw.
- Creëer bijkomende **ruimte voor water** en buffers door slimme (her-)aanleg van openbare domeinen met overstromingszones, [volkbreukboulevards](#), wadi's, bufferbekkens, etc. Denk verder dan parken of natuur. Vele kleine ingrepen langs wegen, etc. hebben samen een grote impact (zie ook het hoofdstuk '[Natuur en milieu](#)').
- **Vergroen en onthard**. Meer bomen, parken, grasvelden, struiken, hagen ... en onthard door bestaande verharding te verwijderen of waterdoorlatend te maken. Daardoor kan water gemakkelijker infiltreren en krijg je verkoeling, extra waterberging, CO₂- opslag én meer biodiversiteit.
- Vergroen ook gebouwen met **groendaken en gevelgroen** voor isolatie, verkoeling en buffering. Maak het bv. [héél gemakkelijk om geveltuinen aan te leggen](#), door de aanvraagplicht af te schaffen voor geveltuinen waar voldoende plaats is op een trottoir.
- Stel een **bomenbeheerplan** op om boombeleid en boombeheer concreet, transparant, structureel en duurzaam te maken.

Duurzame energie als hefboom voor klimaatbeleid

Lokale besturen kunnen zowel ingrijpen in het **energieverbruik** als in de **energieproductie - en distributie**.

1. Verminder het lokaal energieverbruik

Concrete voorstellen:

- Uit het **energiezuinig maken van gebouwen** (zowel woningen als andere) valt heel wat klimaatwinst te halen. Als lokaal bestuur kan je hierin mee het verschil maken (zie ook het hoofdstuk '[Wonen](#)')

- Inspireer door binnen het **gemeentelijk apparaat** een **energiezuinig beleid** te voeren, met als ambitieus doel om binnen de eigen gemeentelijke diensten en het gemeentelijk patrimonium tegen **2030 volledig klimaatneutraal** te zijn:
- Beperk je niet tot de aankoop van 100% (echt) groene stroom, maar **investeer zelf in lokale hernieuwbare energieproductie**.
- Word een **fossielvrije gemeente**. Trek je gemeentelijke investeringen terug uit fondsen die investeren in de fossiele industrie en stel een ethische code op voor toekomstige investeringen. Herinvesteer de vrijgekomen middelen in fondsen die de klimaattransitie stimuleren. Zo geef je een duidelijk signaal dat jouw gemeente de transitie naar een klimaatneutrale samenleving ernstig neemt.
- Vanaf 2019 moeten alle overheidsgebouwen '**Bijna Energieneutraal**' gebouwd worden. Zet als gemeente de ambitie scherper en streef naar **klimaatneutraliteit van alle overheidsgebouwen tegen 2030**.
- **Verduurzaam de mobiliteit** van het gemeentelijk personeel en bezoekers.
 - Werk (per dienst) een duurzaam vervoerplan uit. Focus in eerste instantie op het woon-werkverkeer van het personeel en op duurzame verplaatsingen van bezoekers.
 - Organiseer **workshops Ecodriving** voor het gemeentepersoneel
 - Bied het personeel een gevarieerd fietsaanbod, zoals plooi-fietsen en elektrische fietsen.
 - Verduurzaam de eigen wagenvloot. De meest duurzame keuze is het gradueel afbouwen van het aantal wagens. Experimenteer daarnaast met verschillende technologieën zoals wagens die rijden op elektriciteit, brandstofcellen, gas en gecombineerde lucht. Zorg dat ook de inwoners van de gemeente toegang hebben tot de pomp- en laadinfrastructuur van deze innovatieve systemen.

Organiseer autoluwe acties voor het gemeentepersoneel.
- Geef financiële **steun voor energiebesparingswerken** aan scholen, jeugdlokalen en buitenschoolse kinderopvang, gekoppeld aan sensibilisering bij de kinderen. Gemeentescholen die de energiefactuur omlaag krijgen, mogen de opbrengst houden en besteden aan eigen projecten.
- Stimuleer de circulaire economie via **duurzame en circulaire overheidsopdrachten**. Zie hoe in het hoofdstuk '**Lokale economie**'.

- **Verduurzaam de verlichting** en bekijk licht daarbij niet meer als een product, maar als een dienst.
- Pak de **straatverlichting** aan. Steeds meer steden en gemeenten kiezen ervoor om hun straatverlichting 's nachts te doven, de verlichting te dimmen of nieuwe armaturen te voorzien. Soms is permanente verlichting nodig voor de veiligheid. In dit geval zijn slimme lichtsystemen die de passanten volgen of die oplichten bij beweging, een goede oplossing
- Maak een **integraal lichtplan** op dat 'relighting' toepast op de verlichting van gemeentelijke gebouwen, straatverlichting, bedrijventerreinen, jeugdlokalen etc.
- Organiseer **lichtaudits** voor wijken, bedrijventerreinen, kantoorgebouwen, etc. Een nog grotere impact kan door ook scholen, bedrijven en burgers actief te informeren en te betrekken in het lichtbeleid.
- Toon **bedrijven** ook de weg naar de vele subsidie-mogelijkheden voor licht-audits en investeringen.
- Laat burgers een verlichtingspaal 'adopteren' en betrek burgers zo bij de verduurzaming van de straatverlichting.
- **Ondersteun bedrijven** in de gemeente die mee hun schouders willen zetten onder een sterk klimaatbeleid. Zet in op het verduurzamen van bedrijventerreinen. Ondersteun projecten rond het verhogen van energie-efficiëntie, het sluiten van materiaalkringlopen en het aanleveren van groene stroom. Stel een bedrijventerreinmanager aan die actief op zoek gaat naar energiebesparende maatregelen. Subsidieer een 'potentieelscan' (die de potentiële energiebesparing in kaart brengt) op voorwaarde dat de maatregelen nadien effectief uitgevoerd worden.

2. Vergroen de lokale energieproductie en -distributie

Elke gemeente heeft **verschillende sterktes en uitdagingen op vlak van hernieuwbare energieproductie** waarop het beleid kan inspelen. Sommige gemeenten hebben veel wind, andere zijn ideaal gelegen voor aardwarmte, etc. Wat duidelijk is, is dat we overal de lokale, gedecentraliseerde productie- en distributie van hernieuwbare energie moeten opdrijven.

Concrete voorstellen:

- Moedig investeringen in **(kleinschalige) decentrale energieopwekking** zoals zonne-installaties aan.
- Geef zelf het goede voorbeeld door **zonnedaken** en andere kleinschalige productie te installeren in en op de eigen gebouwen
- Ga op zoek naar lokale opportuniteiten op vlak van **hernieuwbare energie**, die uniek zijn voor de gemeente en een mooie synergie opleveren met andere activiteiten zoals toerisme. Bijvoorbeeld [het bouwen van een waterkrachtcentrale in een oude en sowieso te renoveren watermolen](#). Dergelijke energieproductie-creativiteit moet een automatisme worden bij alle grote en kleine nieuwe bouw- en renovatieprojecten.
- Zet in op een **constructieve, participatieve aanpak** voor windenergieprojecten:
 - Denk in samenwerking met de burgers - maar ook de provincie en/of intergemeentelijke structuren - na over **optimale locaties voor windenergie** en leg die vast in een gemeentelijk windplan. Maak hiervoor gebruik van de windgids.
 - De gemeente kan een **vooronderzoek** (laten) doen waarmee mogelijke **locaties in beeld worden gebracht**. Kies eerst maximaal voor locaties op industrieterreinen en langs bestaande lijninfrastructuren zoals kanalen, autosnelwegen, ... vooraleer windmolens te bouwen in de buurt van woningen of natuurgebieden.
 - Leg bij nieuwe windenergieprojecten [burgerparticipatieve en coöperatieve voorwaarden](#) op. Zo is er meer inspraak van de lokale bevolking en worden aangereikte problemen opgelost, suggesties bekeken en alternatieven onderzocht. Dat leidt tot meer projecten, met een breder maatschappelijk draagvlak, die beter aansluiten op de lokale noden en gevoeligheden.

- Onderzoek (samen met andere gemeenten of intercommunales) waar **afval dat niet meer hergebruikt kan worden, gerecycleerd en gevaloriseerd kan worden**. Breng bedrijven, energieproducenten, intercommunales en milieuondernemers in de sociale economie (kringwinkels) samen om samenwerkingen te stimuleren.
- Biomassa afkomstig uit GFT-ophalingen, landbouwoverschotten en landschapsonderhoud kan vergist worden voor energieopwekking en omgevormd tot hoogwaardig compost.
- Er kunnen samenwerkingsprojecten opgezet worden tussen landbouwbedrijven, zoals het Nederlandse [‘Energieboerderij’](#).
- Zie ook de hoofdstukken [‘Afval’](#) en (circulaire) [‘Lokale economie’](#).
- Ontwikkel **groene en collectieve warmte**, die vervoerd wordt via de nieuwe [generatie warmtenetten](#). Deze hebben een lagere temperatuur, duurzame bronnen en opslag, zijn energie-efficiënt en geschikt voor zowel koppeling met en tussen bedrijven en individuele woningen
 - ‘Groene’ warmte is ofwel actieve warmte opgewekt uit 100% **hernieuwbare energie** (zonnecollectoren, groene stroom uit hernieuwbare energie, biogas of biomassa, geothermie) of passieve warmte verkregen door energiebesparing.
 - ‘Collectieve’ warmte wil zeggen gebruik maken van beschikbare **restwarmte**, investeren in warmtenetten en in de **gefaseerde vergroening** van die warmtenetten zodat ze uiteindelijk enkel draaien op groene warmte.
 - Omdat het bovenlokale kader voor warmte nog onduidelijk is en te weinig ambitie toont, moeten **lokale besturen** de komende jaren de **voortrekkersrol** nemen als lokale warmte-regisseurs. Gemeenten beschikken over de nodige kennis van de lokale omgeving. Bovendien komt de uitbouw van warmtenetten zo goed als altijd op het openbaar domein (vb. onder het wegdek). Gemeenten kunnen garanderen dat collectieve en groene warmte gebruikt wordt, met een stabiel financieel systeem voor inwoners. Concreet betekent dat:
 - Op korte termijn (komende 20 jaar) warmtenetten uitbouwen die maximaal gebruik maken van de grote hoeveelheden restwarmte die beschikbaar zijn uit bijvoorbeeld industrie- en afvalverbrandingsovens. Maar die restwarmte zal (en moet) verminderen de komende jaren. Daarom worden nieuwe warmtenetten uitgebouwd met een lange-termijnvisie en dus waar mogelijk meteen aangesloten op groene warmte.
 - Op middel- en lange termijn zullen (bestaande) warmtenetten moeten vergroenen door vooral groene warmte te vervoeren.

- Warmtenetten zijn enkel nuttig als ze deel zijn van een strategische en langetermijnvisie: het lokaal klimaatplan. Ze moeten onderdeel vormen van een strategie naar [aardgasloze gemeenten](#).
- Een lokaal warmteplan opstellen op basis van energiedata, (mogelijke) warmtebronnen en typologieën van woningen. Ontwikkel uit zo'n warmteplan een zoneringsplan dat de verschillende warmte-mogelijkheden in kaart brengt voor verschillende wijken, verkavelingen, etc. Op basis daarvan kan je aan de slag om de lokale regelgeving aan te passen en samenwerkingen op te zetten:
 - Organiseer de uitrol van warmtenetwerken via samenwerkings-overeenkomsten met partners, concessies ...
 - Informeer burgers en bedrijven over de warmtestrategie, voordelen en participatiemogelijkheden.
 - Stimuleer via financiële waarborgen, aansluitpremies, haalbaarheids-studies en subsidies de uitrol van warmte-infrastructuur.
 - Verplicht waar nodig, door voorwaarden te koppelen bij verkoop van gemeenteground of via stedenbouwkundige verordeningen (bv. een aansluitplicht).
- Vermijd dat jouw gemeente actief bijdraagt aan een [warmtenettenmonopolie](#) zoals in [Eeklo](#).

05 | SOCIAAL BELEID EN (OUDEREN)ZORG

De integratie van OCMW's en gemeenten en het nieuwe decreet lokaal sociaal beleid dat in de pijplijn zit maken de vraag naar de toekomstige invulling van het lokaal sociaal beleid zeer actueel.

De kerndoelstelling van het sociaal beleid blijft voor Groen het **recht van eenieder op een menswaardig bestaan**. [Deze doelstelling blijkt nog altijd niet behaald](#). 2,3 miljoen mensen in ons land lopen een armoederisico. Degelijke huisvesting en de aanpak van kansarmoede blijven grote uitdagingen. Deze uitdagingen kunnen enkel ten gronde worden aangepakt als de sociale reflex in elk beleidsdomein aanwezig is. Vanuit deze optiek biedt de integratie van OCMW en gemeente een opportuniteit. Anderzijds mag integratie geen uitholling van het sociaal beleid betekenen. Denk bijvoorbeeld aan de [verzwakte missie van het Antwerpse OCMW](#). Volop inzetten op een breed en diep verankerd sociaal beleid is de boodschap.

Tegelijk dienen lokale besturen zich in te schakelen in **een hervormd zorglandschap en een steeds complexere, diverse samenleving**. Hoe positioneren we ons ten aanzien van commerciële spelers in de zorg? Hoe vullen we de vermaatschappelijking van de zorg positief in? Is de dienstverlening afgestemd op mensen met een migratieachtergrond? Hoe brengen we (ouderen)zorg dicht bij de mensen? Dergelijke uitdagingen vragen een sterk, daadkrachtig en sociaal lokaal bestuur.

Een sterk lokaal bestuur als voorwaarde voor een sterk sociaal beleid

Een sterk lokaal sociaal beleid vraagt een **sterke lokale overheid**. Een overheid die een gericht, participatief en horizontaal sociaal beleid voert. Een overheid die zowel regisseur als actor is en vanuit die dubbele rol verschillende zorgactoren efficiënt laat samenwerken. Een overheid die een toegankelijke, vraaggestuurde dienstverlening aanbiedt en zich inschakelt in een veranderend zorglandschap.

Concrete voorstellen:

- Het lokaal sociaal beleid wordt weldoordacht ingebed in het lokaal beleid.
- Voorzie **voldoende budget** voor lokaal sociaal beleid. Aangezien het OCMW en de gemeente twee aparte rechtspersonen blijven, is er steeds een goedkeuring nodig door zowel de gemeenteraad als de OCMW-raad om budgetten te verschuiven (hoewel dit in principe twee aparte organen blijven, zullen deze zo goed als allemaal uit exact dezelfde mensen bestaan Meer informatie over het nieuwe Decreet Lokaal Bestuur vind je [hier](#)).

Beschouw de integratie van het OCMW en de gemeente tegelijkertijd als een opportuniteit om van het lokaal beleid een **integraal sociaal beleid** te maken. Bouw de sociale reflex in elk beleidsdomein in. Zorg bijvoorbeeld dat kwetsbare groepen hun ondersteuningsrechten verzilveren als het gaat over woonsubsidies. Denk in het jeugd- en cultuurbeleid aan de vrijetijdsparticipatie van kansengroepen. Bekijk ruimtelijke ordening en mobiliteit vanuit het perspectief van mensen in armoede of kwetsbare groepen zoals kinderen en ouderen, bijvoorbeeld wat betreft de toegankelijkheid en de mogelijkheid tot intergenerationele ontmoeting

Baseer het lokaal sociaal beleid op een grondige **analyse** van onder meer **de zorgnoden**, de [kinderarmoedecijfers](#) en de gemeentelijke sociale kaart. De analyse gebeurt tot op buurtniveau in overleg met alle zorgpartners uit de buurt en resulteert in buurtplannen.

Betrek een brede waaier aan partners, zowel bij de probleemdefiniëring als bij de realisatie van alle gemeentelijke doelstellingen: middenveld, vrijwilligersorganisaties, scholen, verenigingen waar armen het woord nemen, zorgdiensten, verantwoordelijken binnen de eerste lijn. Betrek ervaringsdeskundigen in de besluitvorming, bijvoorbeeld ervaringsdeskundigen in de armoede of de migratie. Betrek ook ouderen en kinderen.

- Stel je op als **sterke regisseur én als sterke actor** in het werkveld van zorg en sociaal beleid. Deze twee rollen kunnen elkaar versterken; een lokaal bestuur met voldoende eigen instrumenten en ervaring in het werkveld heeft meer slagkracht als regisseur. Zorg voor transparantie en een duidelijke afbakening tussen de twee rollen. Zo creëer je vertrouwen bij partners uit de privésector (non-profit en eventueel ook profit).
- Een **zorgvereniging** oprichten kan zinvol zijn wanneer dit een goed antwoord biedt op de lokale uitdagingen inzake zorg en sociaal beleid. Een bijkomend voordeel is dat de zorg op die manier in publieke handen blijft en dat het een kans biedt om zelf actor te blijven. Loutere besparingsoverwegingen zijn geen goede motivatie. Meer informatie vind je [hier](#).
- Neem een voortrekkersrol op in de werking van de **Eerstelijnszones** die in het kader van de [hervorming van de zorgsector](#) tot stand (zijn) (ge)komen. De lokale besturen organiseren en coördineren het 'geïntegreerd breed onthaal'. Op die manier spelen zij een cruciale rol in de versterking van de eerstelijnszorg (zie verder).

Ieder mens heeft recht op een menswaardig bestaan

'Ieder mens heeft recht op een menswaardig bestaan'. Dat is **de kerntaak van de OCMW's**. Een menswaardig bestaan heeft te maken met financieel welzijn, maar ook en vooral met kansen. Kansen op een degelijke woning, een job, vrijetijdsparticipatie en de garantie op ondersteuning om deze kansen te kunnen grijpen. De sociale reflex moet in elk beleidsdomein aanwezig zijn. In de andere hoofdstukken vind je heel wat voorstellen vanuit die reflex. Hieronder doen we een aantal aanvullende voorstellen.

Financieel welzijn:

- Voorzie in **aanvullende steun** bovenop het leefloon, het pensioen, de werkloosheidsuitkering of de Inkomensgarantie voor Ouderen
 - Het kan gaan om huur- en verwarmingstoelages, tegemoetkoming voor medische kosten, schoolkosten of eenmalige duurzame uitgaven.
 - Sterker nog is een **algemene maandelijkse aanvullende toelage**, waarbij het gezinsinkomen wordt vergeleken met het niveau van de budgetstandaard. Dit is het wetenschappelijk berekende bedrag dat een gezin nodig heeft om op een minimaal aanvaardbare manier te kunnen participeren aan de samenleving. Om te voorkomen dat er een leefloonval ontstaat, wordt er een buffer gerespecteerd met het minimuminkomen.
 - Voorzie maximaal in een **automatische rechtentoekenning**. Doe dit door vanuit de sociale dienst zelf de oefening te maken of de cliënt in aanmerking komt voor leefloon, aanvullende steun en/of eventuele andere lokale kortingssystemen.
 - Intussen kan het lokaal bestuur via VVSG of andere kanalen **druk blijven uitoefenen** op de federale overheid om de leeflonen op te trekken en een groter aandeel van de kosten op zich te nemen. Op die manier kunnen lokale besturen hun eigen middelen inzetten voor betere begeleiding van de doelgroepen.
- Zet in op het wegwerken van wachtlijsten voor schuldbemiddeling en voor budgetbeheer door hiervoor voldoende personeel te voorzien. Mits goede afspraken over kwalitatieve begeleiding kan er ook worden samengewerkt met bijvoorbeeld CAW of de advocatuur.

Kwalitatief, menselijk en zinvol activeringsbeleid:

- Vlaanderen wil dat lokale besturen snel naar de reguliere arbeidsmarkt oriënteren. Denk bijvoorbeeld aan de PWA-hervorming of de nieuwe invulling van artikel 60. **Voor veel mensen ligt de drempel naar het 'Normaal Economisch Circuit' te hoog.** Ook kan een andere maatschappelijke deelname minstens even zinvol zijn, zoals bijvoorbeeld een baan in de sociale economie of een rol als vrijwillige mantelzorger. Voor Groen is integratie op de arbeidsmarkt een middel, en geen doel op zich. In het hoofdstuk 'Werk' vind je enkele voorstellen over hoe je als lokaal bestuur kan omgaan met de nieuwe regelgeving rond PWA en artikel 60.
- Groen pleit voor een **aanpak op maat van de individuele cliënt.** Het door de federale regering verplicht gebruik van een Geïntegreerd Project Maatschappelijke Integratie voor alle leefloon-cliënten is geen goede zaak. Het is mogelijk in dergelijke GPMI's gemeenschapsdienst op te nemen in het traject. Groen pleit ervoor om dit in geen geval via een raadsbesluit te generaliseren voor alle leefloon-cliënten.

Recht op een degelijke woning:

- Bied de **minimumregeling voor aardgas** aan bij de OCMW-klienten. Contacteer ook niet-klienten, bijvoorbeeld op basis van lijsten van gedropte klienten van de netbeheerder. Vorder de kosten voor de minimumregeling zoveel mogelijk terug bij de netbeheerders.
- **Begeleid gezinnen om hun energiefactuur te doen dalen,** bijvoorbeeld door de leasing van energiezuinige toestellen als alternatief voor dure energieslokkoppen zoals elektrische verwarmingstoestellen.
- Ondersteun personen met een laag inkomen via de derdebetalersfinanciering voor energie-besparende investeringen in hun woning.
- Zet in op het principe **'Housing First'** voor daklozen. Meer dan 90% langdurig daklozen blijken in staat om rechtstreeks een individuele woonst te betrekken en deze te behouden, mits intensieve begeleiding op maat. Gemeenten kunnen ondersteuning krijgen van het [Housing First-Lab](#).
- Voor meer voorstellen zie het hoofdstuk '[Wonen](#)'.

Strijd tegen kinderarmoede:

- Bekijk via de [kansarmoede-index](#) hoe het in jouw gemeente gesteld is met de kansarmoede bij kinderen. Onderteken de [Verklaring van burgemeesters tegen kinderarmoede](#) en grijp dit aan om een actieplan uit te werken in samenwerking met organisaties zoals Uit de Marge etc.

- Bouw een **netwerk** op rond **opvoedingsondersteuning** met partners als Kind&Gezin, initiatieven kinderopvang, CLB, CAW, maar ook met kinderen en jongeren als actieve partner. Dit kan bijvoorbeeld via het Huis van het Kind. Gezinnen met vragen over opvoeding moeten er op vrijwillige en informele basis terecht kunnen bij andere ouders en professionelen.
- Kwalitatieve, inclusieve en financieel **toegankelijke kinderopvang** is een goede manier om vroegtijdig onderwijs te verzekeren en in te spelen op de noden van de gezinnen.
- Detecteer **signalen van kansarmoede bij kinderen** door bijvoorbeeld wijkgerichte en drempel-verlagende speelinitiatieven.
- Elk kind verdient dezelfde **onderwijskansen**. Sluit een **convenant** af met de scholen in jouw gemeente om de armoede aan te pakken. Het OCMW kan tussenkomen in de schoolfactuur, kan helpen bij de aanvraag van studietoelagen of kan bemiddelen tussen school en ouders. Anderzijds wordt aan de school het engagement gevraagd om de schoolfactuur zo laag mogelijk te houden en kinderen niet als tussenpersoon te gebruiken bij communicatie over betaalmoelijkheden.
- Meer voorstellen vind je in de hoofdstukken '**Jeugd**' en '**Onderwijs**'.

Voorzie sociale tarieven voor **vrijetijdsparticipatie**, bijvoorbeeld via een systeem zoals de **UITpas**. Met dit systeem is het onzichtbaar wie wel of niet een sociaal voordeel krijgt, wat vaak belangrijk is voor mensen in armoede. Meer voorstellen vind je in de hoofdstukken '**Jeugd**' en '**Cultuur, sport en vrije tijd**'.

Verlaag de drempel naar **gezonde en lekkere voeding**, bijvoorbeeld door gezonde en betaalbare maaltijden op school, door mensen te leren hoe voor gezonde maaltijden te zorgen, door moestuinprojecten en zelfpluktuinen. Meer voorstellen vind je in het hoofdstuk '**Voeding en landbouw**'.

Ondersteun of organiseer **repaircafés**. Repaircafés en andere vergelijkbare initiatieven zorgen voor een betere benutting van goederen én bevorderen sociale cohesie. Voor meer voorstellen voor een

Een inclusieve, toegankelijke en buurtgerichte gemeente

- **Armoede is vaak verborgen**. Voor velen is de drempel naar het OCMW of de gemeente te hoog. Daarom is het belangrijk de toegankelijkheid te verbeteren en de zorg naar buurten te brengen. Zorgbehoevenden zijn veel ontvankelijker voor hulp wanneer deze wordt aangeboden in

- Voer een **wijkgericht**, outreachend beleid met straathoekwerkers, brugfiguren of wijkregisseurs die zelf naar maatschappelijk kwetsbare inwoners toegaan. Ga ook op zoek naar 'onzichtbare' zorgnoden. Besteed daarbij eveneens aandacht aan de groeiende groep van alleenstaanden.
- Organiseer een **'breed geïntegreerd onthaal'** in de schoot van een **Sociaal Huis**. Inwoners kunnen er terecht met al hun vragen over hulp- en dienstverlening.
- Verleen **eerstelijnsrechtsbijstand** voor de meest kwetsbare groepen, ofwel rechtstreeks, ofwel onrechtstreeks via de Commissies voor Juridische Bijstand. Geef waar mogelijk gratis juridisch advies voor eenvoudige vragen aan iedereen die erom verzoekt. Volg de [hervorming van de eerstelijnsrechtsbijstand](#) verder op.
- Maak werk van **cultuursensitieve zorg** zodat mensen met een migratieachtergrond hun recht op zorg en sociale ondersteuning verzilveren.
 - Werk een beleidskader 'cultuursensitieve zorg' uit:
 - **Breng in kaart hoeveel zorgbehoevenden met een migratieachtergrond** de gemeente telt en hoeveel van deze mensen worden bereikt via het zorgaanbod. Ga na of dit bereik proportioneel is in vergelijking met mensen zonder migratie-achtergrond
 - Ga in gesprek met de verschillende gemeenschappen om in kaart te brengen wat de **drempels** binnen de lokale zorg zijn voor mensen met een migratieachtergrond.
 - Voorzie voldoende personele en financiële ondersteuning om dit beleid uit te werken. Werk bijvoorbeeld een **diversiteitsconsulent** aan die ook andere diensten
- Zorg dat het **personeelsbestand** van het lokaal bestuur en afgeleide zorgdiensten een afspiegeling is van de plaatselijke bevolking. Voer hiertoe een **actief diversiteitsbeleid**.
- Voorzie tolken waarop hulpverleners beroep kunnen doen.
- Beslis in de gemeenteraad en/of OCMW-raad dat werknemers met kennis van een bepaalde taal in die taal hulpverlening mogen bieden.
- Werk met pictogrammen in woonzorgcentra, lokale dienstencentra ...
- Screen de brochures op toegankelijkheid.

- Ga voor een wijkgerichte aanpak. Langdurige en laagdrempelige aanwezigheid in wijken, in moskeeën ... zorgt voor een vertrouwensband. Dit zorgt ervoor dat de hulpvraag gemakkelijker gesteld wordt.
- Start eventueel met één luik binnen de zorgsector. In Gent zet de stad bijvoorbeeld sterk in om de ouderenzorg cultuursensitief te maken gezien het toenemend aantal ouderen met een migratieachtergrond.
- Word een leeftijdsvriendelijke gemeente waar ouderen actief betrokken worden bij het maatschappelijk leven en waar gebouwen, straten en pleinen toegankelijk zijn voor iedereen. Zorg voor duidelijke communicatie en treed met ouderen in dialoog. De vergrijzing werkt in op heel wat meer terreinen dan alleen sociaal beleid en zorg. Er is nood aan een aanpak die de verschillende beleidsdomeinen overstijgt.
- Word een dementievriendelijke gemeente zodat ook mensen met dementie en hun mantelzorgers een volwaardige plaats kunnen innemen in de lokale gemeenschap.
- Zet in op **buurtgerichte zorg**. In dit verhaal wordt sterk gekeken naar wat buurtbewoners nodig hebben. Er is veel aandacht voor bestaande informele hulp, vrijwilligers en mantelzorgers, voor ontmoeting en overleg. Dit houdt sterk verband met de 'vermaatschappelijking van de zorg'. Buurtgerichte zorg heeft een grote meerwaarde, op voorwaarde dat er een sterke professionele omkadering is. Zorgvragers kunnen op die manier (langer) in de eigen omgeving blijven. Hierdoor kunnen zij meer beroep doen op het eigen netwerk en behouden zij het contact met het bekende sociaal weefsel.
- Neem de **regisseursrol** op en zorg ervoor dat de professionele zorg zich inschakelt in het lokale netwerk. Dienstencentra, buurthuizen, huisartsen, thuisverpleging, wijkgezondheidscentra, woonzorgcentra etc. leren op die manier samenwerken in hun buurt.
- Maak werk van **woonzorgzones**. In zo'n wijk of (deel)gemeente wonen zorgbehoevenden langer thuis. Er is een zorgknooppunt waar men terecht kan met alle zorgvragen. De publieke ruimte is toegankelijk voor iedereen, met straten en pleinen zonder obstakels, en met voldoende woningen en voorzieningen die toegankelijk zijn voor iedereen.
- Doe mee aan de campagne 'red de stoep' en maak alvast de voetpaden toegankelijk voor iedereen.
- **Richt een zorgnetwerk op**. Vrijwilligers nemen daarin verschillende taken op, zoals ziekenvervoer of een bezoek brengen aan mensen in eenzaamheid. Een cruciale succesfactor is de aanstelling van een professionele netwerkcoördinator. Deze vormt de link tussen de vrijwilligers en de zorgbehoevenden, en tussen de zorgbehoevenden en een netwerk van diensten. De activering van een zorgnetwerk zorgt ervoor dat

mensen langer thuis kunnen wonen en dat maatschappelijk kwetsbare gezinnen bijkomend ondersteund worden. Bovendien worden verborgen noden sneller gedetecteerd. Een zorgnetwerk oprichten vraagt een goede analyse van de zorgnoden en leemtes in de buurt.

- Richt één of meerdere **lokale dienstencentra** op, naargelang de grootte en de behoeften van de gemeente. Doe aan gedeeld ruimtegebruik en richt een mobiel dienstencentrum in, bijvoorbeeld in de kleinere deeltkernen.
- Zet in op kleinschalige, **buurtgerichte woonzorginitiatieven** zodat inwoners betrokken blijven bij de eigen buurt en het eigen sociaal netwerk.
- Buurtgerichte zorg is één element in de versterking van **sociale cohesie** en het tegengaan van **eenzaamheid**. Zie ook het hoofdstuk 'Samenleven en diversiteit' voor een aantal andere voorstellen rond sociale cohesie.
- **Mantelzorgers** spelen een cruciale rol in een zorglandschap dat steeds meer gedefinieerd wordt door de 'vermaatschappelijking van de zorg'. Zij verdienen een goede ondersteuning, ook vanuit de lokale besturen.
- Richt een gemeentelijk informatiepunt in voor mantelzorgers. Mantelzorgers zijn vaak ook 'zorgmanagers'. In het gemeentelijk informatiepunt kan men terecht met alle zorgvragen en vinden mantelzorgers een overzicht van alle zorgdiensten. Op regelmatige basis worden de mantelzorgers gecontacteerd met de vraag of er veranderde noden zijn.
- Zorg voor **respijtzorg** zodat mantelzorgers tijdelijk kunnen ontlast worden van hun vaak zware taak. Bouw bijvoorbeeld een oppasdienst uit in samenwerking met het lokaal dienstencentrum of het woonzorgcentrum. Of richt een databank op die de vraag naar mantelzorg koppelt aan het aanbod van vrijwilligers in de gemeente.
- Geef **erkenning** aan mantelzorgers. Organiseer een praatnamiddag waarbij mensen ervaringen kunnen delen of zet hen in de bloemetjes op een ontspanningsactiviteit.
- Voer een **mantelzorgvriendelijk personeelsbeleid** en promoot dit bij de bedrijven op jouw grondgebied. Maak mantelzorg bespreekbaar op de werkvloer en zorg voor flexibele werkregelingen.
- Groen pleit voor een Vlaamse mantelzorgpremie. Tot het zover is, kan je een **gemeentelijke mantelzorgpremie** invoeren.
- Zet in op **intergenerationele ontmoeting** door bijvoorbeeld een kinderdagverblijf en een woonzorgcentrum op één site samen te brengen. Stimuleer samenwerking en uitwisseling.

- Behoud ook **niet-digitale dienstverlening**, om de toegankelijkheid van de overheidscommunicatie voor bijvoorbeeld ouderen te garanderen. Moedig tegelijkertijd ouderen via laagdrempelige cursussen aan om zicht te krijgen op de digitale wereld. Zie ook het hoofdstuk '[Democratie en participatie](#)', paragraaf over e-inclusie.

Een warm onthaal voor asielzoekers

Lokale besturen worden geconfronteerd met de vele zorgnoden en vragen van asielzoekers en vluchtelingen. Groen pleit voor een **humaan en doeltreffend lokaal opvang- integratiebeleid**.

- Neem de **regierol** over de lokale opvang van asielzoekers
- Zorg voor **voldoende opvangplaatsen** voor asielzoekers in jouw gemeente. Groen is in de eerste plaats voorstander van kleinschalige opvanginitiatieven in de vorm van Lokale Opvanginitiatieven (LOI's). Volg in dit verband minimaal de vraag van het federale beleidsniveau op, en voorziet daarbovenop ook een marge die bij leegstand op een andere manier kan worden aangewend, bijvoorbeeld als transitwoning of noodwoning.
- **In tijden van verhoogde nood** aan opvangplaatsen voor asielzoekers:
 - kan het lokaal bestuur een (deel van) een rusthuis, ziekenhuis of een ander gebouw ter beschikking stellen voor collectieve opvang, weliswaar rekening houdend met de [opvangwet](#) en in overleg met Fedasil .
 - kan het lokaal bestuur contact opnemen met eigenaars van leegstaande panden en met hen een overeenkomst sluiten om asielzoekers te laten verblijven in hun leegstaande woning. Dit kan zowel voor een LOI als voor het opvangen van erkende vluchtelingen. In het geval van een LOI wordt de woning gehuurd door het OCMW. Voor erkende vluchtelingen kan het OCMW huurder zijn en de woning nadien tijdelijk doorverhuren voor zolang de noodsituatie zich voordoet. Het gemeentebestuur voorziet in brede juridische en administratieve ondersteuning zodat de goodwill van de burger maximaal wordt ondersteund. Een bijkomend argument is dat de leegstandsheffing vervalt.
- Organiseer een **centraal informatiepunt** waarbij burgers die zich vrijwillig willen inzetten, terecht kunnen met al hun vragen. Waar moeten ingezamelde kleren heen? Hoe kunnen vrijwilligers zich nuttig maken? De betrokken ambtenaar maakt een inventaris van alle initiatieven van burgers en organisaties. Op die manier kunnen vragers en aanbieders elkaar vinden via het informatiepunt. In [Gent](#) werd reeds zo'n centraal informatiepunt opgericht.

06 | RUIMTELIJKE ORDENING

Duurzaam ruimtelijk beleid vertrekt van een helder kader

In het Vlaams Gewest beschikken zowat alle gemeenten over een Gemeentelijk Ruimtelijk Structuurplan ([Meer info over de planningsinstrumenten in het Brussels Gewest](#)). Deze structuurplannen zijn vaak aan een update toe. Het beleidsplan ruimte Vlaanderen (BRV) biedt gemeenten de kans om zelf een **lokaal beleidsplan** op te maken, zonder dit te verplichten. Groen pleit ervoor dat gemeenten die handschoen opnemen en de stap zetten naar een echt duurzaam ruimtelijk beleid. Daarbij vertrekken we vanuit een aantal krachtige principes:

- Bescherm de **open ruimte** en kies in functie hiervan voor **kwalitatieve kernversterking en verdichting**. Basisvoorzieningen (winkels...) en openbaar vervoer moeten nabij en bereikbaar zijn.
- Kies maximaal voor **verweving van functies** en voor **efficiënt ruimtegebruik**.
- Ruimtelijk beleid staat niet op zichzelf, maar heeft een **nauwe link** met [mobiliteit](#), [klimaatbeleid](#), [natuur en milieu](#), [economie](#) ... Stem planning en beleid in al deze sectoren goed op elkaar af.
- Vertrek altijd van **bestaande kwaliteiten** van de stad / het dorp en het landschap.

Het ruimtelijk rendement verhogen

Om te vermijden dat we steeds bijkomende open ruimte moeten aansnijden, is het noodzakelijk om het ruimtelijk rendement te verhogen door de **bestaande ruimte efficiënter te gebruiken**. Dat kan onder andere door:

- **Intensivering van het ruimtegebruik** (bijvoorbeeld door plaatselijk hoger te bouwen - één verdieping bovenop eengezinswoningen, sporthal of supermarkt maakt al een groot verschil -, compacter wonen ...). Een [activeringsheffing](#) op onbebouwde bouwgronden voorkomt dat elders open ruimte aangesneden moet worden.
- **Verweving van functies**. In het verleden ging het ruimtelijk beleid te vaak uit van strikte functiescheiding. Dat leidde onder andere tot een grote mobiliteitskost. Beter is uit te gaan

van verweving van functies waarbij wonen, werken, recreatie, onderwijs ... veel meer in elkaars buurt kunnen plaatsvinden. Functies scheiden is de uitzondering, bijvoorbeeld als een bepaalde economische activiteit voor te veel overlast zorgt. Functies mengen zorgt vaak net voor een meerwaarde: zo zorgt wonen boven winkels dat een winkelstraat 's avonds geen dode buurt wordt. En als er werkgelegenheid gecreëerd wordt in de stad of gemeente, hoeft er geen nieuwe KMO-zone aangesneden te worden in buitengebied

- **Combineren en delen.** Turnzalen, speelplaatsen en refters van scholen na de uren laten gebruiken door buurtbewoners en het verenigingsleven spaart ruimte en versterkt de inbedding van de school in de wijk. Een supermarktparking kan 's avonds perfect gebruikt worden als buurtparking of parking voor een nabijgelegen cultuurcentrum of sporthal.
- **Hergebruik:** concepten als brownfieldontwikkeling en herbestemming van in onbruik geraakte gebouwen (zoals ongebruikte kloosters, pastorieën en kerken (zie verder ook [hier](#)), leegstaande bedrijfsgebouwen en handelspanden in woongebieden) laten toe om aan bestaande ruimtes een nieuwe toekomst te geven. Kies om [leegstand te bestrijden](#) zowel voor een stimuleringsbeleid als voor een sturend fiscaal beleid. Het stimuleringsbeleid kan bestaan uit het actief zoeken naar partners voor de invulling van leegstaande panden. Eventueel kan de gemeente zelf ook de ontwikkeling in handen nemen van bepaalde strategische projecten. Een sturend fiscaal beleid betekent dat de gemeente gebruik maakt van een leegstandsheffing, die best progressief oploopt als een gebouw langer leegstaat.
- [Tijdelijke invulling](#): een terrein dat voor lange tijd braak ligt of een leegstaand gebouw, kan in tussentijd gebruikt worden, bijvoorbeeld als tijdelijk buurtpark, voor moestuinen/stadslandbouw of als speelterrein.

Kiezen voor kwalitatieve kernversterking

Kernversterking en verdichting zijn belangrijk om de open ruimte te vrijwaren. Voorwaarde is wel dat ze **kwalitatief en doordacht** gebeuren:

- Leg de focus op de juiste plaatsen: niet elke concentratie van bewoning komt in aanmerking. Kernversterking en verdichting zijn vooral aangewezen op plaatsen die goed ontsloten zijn met het openbaar vervoer (of waar op zijn minst een goede ontsluiting mogelijk is) en met een hoog voorzieningenniveau. De VITO-studie [Ontwikkelingskansen op basis van knooppuntwaarde en nabijheid voorzieningen](#) biedt hiertoe interessante aanwijzingen. Een oude verkaveling vlakbij de kern verdichten (en indien nodig verouderde verkavelingsvoorschriften opheffen of vervangen) is een goed idee, voor een verkaveling ver van het centrum is dat niet het geval. Functies die veel volk aantrekken, worden enkel toegelaten in de nabijheid van openbaar vervoer. Harde

infrastructuur (zoals snelwegen, viaducten en spoorwegen) die druk bewoonde gebieden doorkruist, wordt naar [buitenlands](#) voorbeeld best overbouwd of ingekapseld in een groene buffer. De overbouwingen zorgen er ook voor dat ze geen barrière meer vormen tussen wijken.

- Werk **op maat van de omgeving**. Hoger bouwen is op heel wat plaatsen mogelijk en wenselijk, een algemene verappartementisering van het platteland niet. Hou rekening met de draagkracht van de omgeving en werk met respect voor bestaand erfgoed. Verdichting kan ook bestaan uit een keuze voor rijwoningen met kleine privéterreinen (en voldoende gedeelde en publieke groene ruimte). Het bewaken van de beeldkwaliteit van een bepaald gebied kan via een beeldkwaliteitsplan. Het [beeldkwaliteitsplan](#) is geen strikt juridisch ontwerp maar een instrument om bouwprojecten of de aanleg van openbare ruimte te toetsen aan enkele kwaliteitscriteria.
- Kies voor **diversiteit in woontypes**. Variatie, ook in bouwhoogte, kan ruimtelijk aantrekkelijker zijn dan het creëren van één 'Atlantikwall'. Kiezen voor een diversiteit aan woontypes, bijvoorbeeld via een '[woontypetoets](#)' zorgt ook voor een gezonde mix in de bevolkingssamenstelling, waarbij bijvoorbeeld zowel alleenstaanden, jonge gezinnen met kinderen als oudere koppels aan hun trekken komen. Een andere mogelijkheid is om zoals bijvoorbeeld Boechout te werken via een [RUP meergezinswoningen](#).
- Combineer verdichting met het voorzien van de nodige **publieke ruimte, water en groen**. Dat kan bijvoorbeeld door 'ontpitting', het vrijmaken van binnenruimtes om daar publieke ruimte te voorzien. Om te garanderen dat verdichting effectief een meerwaarde vormt voor de omgeving, bieden stedenbouwkundige lasten, opgelegd aan de ontwikkelaar, een oplossing. Dat kan zowel in natura (door bij een geplande ontwikkeling ook een aantal extra verplichtingen op te leggen, bijvoorbeeld over de aanleg van gemeenschapsvoorzieningen of publiek groen) als financieel (waarbij de overheid de middelen zelf investeert in de directe omgeving).

De ruimtelijke verrommeling aanpakken

Ruimtelijke ordening vertrekt niet van een wit blad. De **ruimtelijke wanorde keren** in één legislatuur is onmogelijk. Wel kan je als bestuur de nodige stappen zetten om de tanker te keren.

- Ook **zonder woonuitbreidingsgebieden aan te snijden** is er nog meer dan genoeg ruimte om aan huidige en toekomstige woonnoden te voldoen. Via ruimtelijke uitvoeringsplannen kan de gemeente actief slecht gelegen of overstromingsgevoelige woonuitbreidingsgebieden omzetten in open ruimte. Ook voor sommige slecht gelegen woongebieden kan een bestemmingswijziging aan de orde zijn. [Instrumenten als planologische ruil en verhandelbare bouwrechten](#) bieden mogelijkheden om hierbij planschade te vermijden of te beperken.

- Open ruimte staat ook meer en meer onder druk door de aanwezigheid van heel wat constructies en functies die er eigenlijk niet thuishoren. De **'vertuining en verpaarding'** van het platteland zijn ondertussen een begrip geworden. Kies voor een tweesporenbeeld: enerzijds een **restrictief vergunningenbeleid** om verdere verrommeling tegen te gaan, anderzijds een beleid dat **slim op opportuniteiten** inspeelt om bestaande verrommeling terug te draaien. Op termijn kan zonevreemdheid zo uitdoven: ofwel zijn functies perfect in de omgeving inpasbaar en worden ze geregulariseerd, ofwel doven ze na verloop van tijd uit.
- De ruimte is vandaag veel te versnipperd. Zet in op ontsnippering door verbindingen tussen open ruimte te herstellen.

Meervoudig gebruik van de open ruimte

Open ruimte is multifunctioneel, maar het medegebruik gebeurt met **respect voor de draagkracht van het gebied**. Prioriteit moet gaan naar de hoofdfuncties landbouw, natuur, bos en water.

- Verhoog de belevingsruimte van het platteland door actief te werken aan **allianties tussen landbouw, natuur, duurzaam toerisme / (zachte) recreatie met respect voor de draagkracht**, ... Zo kunnen we ook heel wat economische kansen benutten. Duurzame plattelandontwikkeling betekent dat we in het landelijke gebied het bestaande culturele erfgoed behouden, natuur en landschap bewaren of ontwikkelen, en het sociale, economische en culturele leven versterken. [Erfgoedlandschappen](#) zorgen voor een ruimtelijke verankering van het lokaal (landschappelijk, bouwkundig of archeologisch) erfgoed in een RUP. Na creatie van een erfgoedlandschap, kan er beroep gedaan worden op [financiële ondersteuning](#) van de Vlaamse overheid.
- Landbouw heeft de functie om op milieu- en diervriendelijke wijze te zorgen voor de productie van kwaliteitsvol voedsel. Maar **landbouw** moet ook verder **diversifiëren** in het kader van plattelandontwikkeling: energieopwekking, zorgboerderijen, hoevetoerisme, medebeheer van natuurgebieden, toerisme, voedselvoorzieningen: korte ketenverkoop, voedselteams. We willen landbouwers actief laten meewerken aan het behoud, beheer en verbetering van de kwaliteit van het platteland. Stimuleer landbouwers om in te tekenen op de milieubeheersovereenkomsten met de Vlaamse overheid (Zie ook het hoofdstuk '[Voeding en landbouw](#)')
- Meervoudig gebruik van de open ruimte mag niet betekenen dat 'hardere' functies de **'zachtere' functies** domineren of verdringen. **Geef voldoende ruimte aan 'vrije' natuur**.
- In erosiegevoelige gebieden is er nood aan een **erosiebestrijdingsbeleid**: kleinschalige erosiebestrijdingswerken als erosiepoelen, buffergrachten en kleine bufferbekkens, aangepaste landbouwtechnieken, voorzien van voldoende bos, beplanting of grasland ...

- **Toerisme** kan één van de dragers worden van een aangepaste streekontwikkeling van meer landelijke gebieden en kernen. Denk hierbij aan het beheer van bossen, natuur, landschappen, maar ook erfgoed in combinatie met lokale economische ontwikkeling, zoals streekeigen producten en evenementen die aansluiten bij de eigen identiteit van een streek, wandel- en fietspaden, ruiterroutes, sport, recreatief medegebruik, verblijfsrecreatie, horeca.

Groene en blauwe aders

Water en groen binnenbrengen in steden en gemeenten verhoogt de leefkwaliteit, maakt kwalitatieve kernversterking mogelijk, brengt in tijden van [klimaatopwarming](#) ook de nodige koelte tot in het centrum van de stad of gemeente (als antwoord op het stedelijk hitte-eiland) en vermindert het risico op overstromingen.

- Het **lobbenstadmodel** – ook perfect toepasbaar in kleinere steden en gemeenten – combineert compacte (stads)lobben met groene en blauwe vingers die tot in de kern van de stad of gemeente doordringen.
- Pas de **groennorm** toe om de aanwezigheid van voldoende bereikbaar en beleefbaar groen te garanderen. Daarbij gaat het zowel om de aanwezigheid van groen op buurt- en wijkniveau als die van grotere gebieden (stads(rand)-bossen, natuurgebieden ...) op fietsafstand. Voor meer details over de groennormen, zie ook het hoofdstuk '[Natuur en milieu](#)'.
- Geef **water weer meer ruimte** door grachten open te gooien, wadi's te voorzien ... (zie ook het hoofdstuk '[Natuur en milieu](#)').
- **Vergroen gebouwen met groendaken en gevelgroen** voor isolatie, verkoeling en buffering. Maak het bijvoorbeeld [héél gemakkelijk om geveltuinen aan te leggen](#), door waar er voldoende plaats is op het trottoir de vergunningsplicht af te schaffen en te vervangen door meltingsplicht.
- **Beperk de verharde oppervlakte**, ook om het overstromingsgevaar te beperken. Dit kan onder andere via het vergunningsbeleid (beperken verharding (voor)tuinen) en een sturend fiscaal beleid (belast bedrijven onder andere in functie van de hoeveelheid verharde oppervlakte).
- Groenblauwe dooradering is niet enkel een kwestie van stadskernen, maar ook van landbouw-gebied: **bomenrijen, houtkanten, poelen, ecologisch ingerichte beekranden** ...

Kwaliteit van de publieke ruimte

De publieke ruimte kan **beter ingevuld** worden. (inspirerende voorbeelden uit heel België vind je

- Creëer **meer publieke ruimte**, bijvoorbeeld door pleinen die nu louter parkeerplaatsen zijn te recupereren op de auto.
- **Geen 'gated communities'**. Grote bouwblokken of kantoorcomplexen mogen geen obstakels tussen buurten vormen. Dergelijke bouwblokken willen we doorwandelbaar maken en we willen de publieke functie steeds vrijwaren.
- Hou bij (her)aanleg van publieke ruimte rekening met een set aan **kwaliteitscriteria**. Kwalitatieve publieke ruimte biedt comfort aan de gebruikers: wandelcomfort, verblijfscomfort, voldoende rustpunten, zitplaatsen en toiletten, zichtkwaliteit, geen geluidsoverlast. Kwalitatieve publieke ruimte is qua schaal aangepast aan de omgeving, is mooi en aangenaam om te verblijven, biedt belevingswaarde. Kwalitatieve publieke ruimte verhoogt de (verkeers) veiligheid en beschermt tegen wisselende weersomstandigheden en vervuiling.
- Vertrek van de **bestaande kwaliteiten en de geschiedenis van de plek** (bijvoorbeeld de integratie en versterking van het bestaande groen ...).
- **Kindvriendelijke ruimte** is kwaliteitsvolle ruimte. Kindvriendelijkheid is daarom een centraal aandachtspunt bij alle ruimtelijke planningsinstrumenten. Gemeenten werken aan een 'speelweefsel', een netwerk van formele kindvoorzieningen (speelterreinen, speelbossen, jeugdlokalen...), informele kindvoorzieningen (woonstraat, plein, groene ruimte, bibliotheek ...) en verbindingen tussen die voorzieningen.
- Maak straten en pleinen die voor iedereen toegankelijk zijn, ook voor **ouderen, mensen met een rolstoel, slechtzienden**, ...

Inzetten op participatie

Goede **participatie** verhoogt zowel het draagvlak als de kwaliteit van projecten.

- Kies voor participatie **voldoende snel in het proces**, niet aan het einde van de rit. Wie participatie enkel op het einde toelaat, als er nog weinig of niets veranderd kan worden, maakt van de burger zelf een klagende klant in plaats van een meedenkende participant.
- Een interessante methodiek is het **ontwerpend onderzoek**. Ontwerpend onderzoek is een techniek die 'ruimtelijk ontwerp' en 'onderzoek' combineert, om zo de toekomst van verschillende ruimtelijke scenario's te verbeelden. Door gebruik te maken van verschillende thematische kaarten, maquettes, driedimensionele schetsen of foto's van buitenlandse voorbeelden, kun je uiteenlopende mogelijkheden voor de inrichting van een gebied in beeld brengen.
- Voor een goed ontwerpend onderzoek betrek je verschillende experts en belanghebbenden: stedenbouwkundigen, architecten, verkeersdeskundigen, mensen die de geschiedenis van het gebied kennen, bewoners, eigenaars, allerlei verenigingen ... Zo weerspiegelt het ontwerpend onderzoek de verschillende meningen en belangen in de samenleving.

Handhavingsbeleid als sluitstuk

Plannen en vergunnen zijn het vertrekpunt van goede ruimtelijke ordening, handhaving het noodzakelijke sluitstuk.

- Maak werk van een **lokaal handhavingsbeleid**, met een visie en een afsprakenkader met andere handhavingspartners.

07 | SAMENLEVING EN DIVERSITEIT

Samenleven in diversiteit staat hoog op de politieke agenda. Al te vaak op een manier die geen recht doet aan pogingen van velen om te verbinden. Groen wil **samenleven positief stimuleren en tegelijk samenlevingsproblemen daadkrachtig en gericht aanpakken**.

'Samen' is het sleutelwoord. Problemen los je samen op. Uitdagingen ga je samen aan. Dat kan je maar goed doen als je elkaar begrijpt en rekening houdt met ieders identiteit(en). Steden en gemeenten worden gemaakt door de mensen die er wonen, de organisaties die er actief zijn en door het lokaal beleid. We zetten in op coalities tussen publieke en private actoren. We bundelen de krachten van overheden en het middenveld. De lokale overheid heeft de mogelijkheden om netwerken tussen verschillende actoren mee vorm te geven en te verduurzamen. De stad of gemeente samen maken betekent dat iedereen recht heeft op deelname en gebruik van de stad. Inspirerend zijn steden die in het bijzonder oog hebben voor bewoners die (dreigen) uitgesloten (te) worden.

Werken aan integratie is een zoekende praktijk. Als tegengewicht voor de top-down benadering van het Vlaams integratie- en inburgeringsbeleid, streven we lokaal naar een **bottom-up integratiebeleid**. Lokale overheden hebben best zicht op de manier waarop mensen hun plek vinden in hun buurt, wijk, gemeente en bredere omgeving. Initiatieven die vertrekken vanuit de leefwereld van nieuwkomers en inwoners willen we zoveel mogelijk ondersteunen. Waar noden niet ingevuld worden, kan het lokaal bestuur zelf initiatief nemen. Lokale besturen zijn als geen ander in staat om participatie- en inburgeringstrajecten vanaf dag één onderdeel te laten zijn van een bredere integratie op school, in de sportclub of op het werk.

Voor Groen gaat een lokaal samenlevingsbeleid **zowel over sociaal beleid als over samenlevingsvraagstukken**. Daarbij zijn preventie, herstel en handhaven even belangrijk. Zoeken naar antwoorden op die vraagstukken doen we als volgt.

Samen maken we de stad

Samen met alle burgers maken we onze gemeente of stad. Dat betekent ook dat iedereen gelijk recht heeft op **deelname en gebruik van de stad**.

- Met nieuwe vormen van inspraak, zoals het **burgerbudget** (zie het hoofdstuk '[Democratie en participatie](#)'), krijgt elk idee om van de straat, buurt, wijk of hele gemeente een nog betere plek te maken, een evenwaardige kans.
- Een **lokaal vrijwilligersbeleid** toont dat je het als lokaal bestuur echt meent met het engagement van je mensen. Elementen kunnen zijn: een overzicht van het aanbod voor vrijwilligers bij alle organisaties in je gemeente of stad, een eigen aanbod aan vrijwilligerswerk bij de lokale diensten, een vormingsaanbod. Een open houding naar je burgers is cruciaal. Het lokale middenveld en actieve burgerinitiatieven zijn belangrijke partners in het samen werken aan je lokale vrijwilligersbeweging.

- Het **verenigingsleven** kleurt mee je gemeente of stad. Ondersteun via een **duidelijk, laag-drempelig subsidiebeleid**. Structurele financiering van verenigingen zorgt ervoor dat ze volop kunnen inzetten op hun werking.
- Er is vandaag veel debat over de plek van **religie in de samenleving**. Groen wil hiermee actief aan de slag. Bouw bruggen als lokaal bestuur en breng samen waar kan. Moedig initiatieven van onderuit aan om elkaar te ontmoeten en dialoog mogelijk te maken. Doe dit door hen een plek en indien nodig ondersteuning te bieden. Ontwikkel in samenspraak met de moskeevereniging(en) een visie op het lokaal moskeebeleid. Structureel overleg maakt het mogelijk om te werken aan een vertrouwensband en samen te werken ook buiten de periode van de ramadan of het offerfeest.
- **Sociaal regisseurs en brugfiguren** zijn verbindingsfiguren die, in samenwerking met diensten en wijkpartners, zoeken naar duurzame en gedragen oplossingen voor samenlevingsvraagstukken in de wijken of buurten. Ze stemmen het werk van de verschillende partners op elkaar af en versterken hen.
- **Feesten, festivals en andere evenementen** brengen mensen samen. Ze zijn een middel om op lokale schaal dynamiek en samenleven te bevorderen.
 - Met een feestencharter - zoals in Mechelen - sluiten initiatiefnemers, buurtbewoners en de stad een overeenkomst over geluidsnormen, duurzaamheid en samenleving met lokale handelaars.
 - Doe op eigen evenementen een **duurzaamheids- en toegankelijkheidstoets** en stimuleer deze ook bij andere initiatiefnemers van evenementen.
 - Een evenementenloket, een centraal aanspreekpunt voor initiatiefnemers van feesten, zorgt ervoor dat de drempel om iets te organiseren verlaagt.
 - Geef bottom-up ideeën een duwtje in de rug via **logistieke en financiële ondersteuning**. In Schaarbeek organiseert het lokaal bestuur het festival van de Samenwerking, een
- **Tijdelijk gebruik** van braakliggende terreinen kan leiden tot nieuwe initiatieven van buurtbewoners. Het lokaal bestuur kan hierbij een belangrijke faciliterende rol spelen, zoals in Gent

Samenleven bevorderen en problemen oplossen

We leven samen in een steeds dichter bevolkte ruimte, met een toenemende diversiteit. Dat biedt kansen om te bouwen aan onze lokale leefomgeving, de wijk, buurt, gemeente of stad. Tegelijk kan het dicht op elkaar leven zorgen voor spanningen. Zowel de kansen als valkuilen van het samenleven pakken we aan op een open en verbindende manier.

- [Buurtwerk](#) is de manier bij uitstek om lokale samenlevingsproblemen aan te pakken.
- **Samen op Straat**, een project van samenlevingsopbouw in Antwerpen, zet volop in op buurtwerk. Samen met een massa vrijwilligers, burens en partners bouwt dit project aan het intergenerationeel samenleven in de buurten van Borgerhout.
- Ook jongeren kunnen bijdragen aan sociale samenhang in de lokale gemeenschap. Bij [de Chillamba's](#) in Genk gaan jongeren met hun eigen leeftijdsgenoten aan de slag en leiden hen toen naar het lokaal jongerenaanbod. Ze kunnen ook overleg met het lokaal bestuur of politie organiseren of bemiddelen bij conflicten.
- Vrijwillige ambassadeurs kunnen op doelgerichte plaatsen in de stad of gemeente ingezet worden om op een laagdrempelige manier bij te dragen aan de sociale controle. In ruil daarvoor voorziet het lokaal bestuur vorming, intervisie en ondersteuning. Dit gebeurde in [een preventieproject van de Genkse stadsbibliotheek](#).
- Het [IEM-project \(Intra-Europese Migratie\)](#) in Gent zet buurtstewards gericht in op bepaalde doelgroepen. Om overlast aan te pakken, maar ook vooral om jongeren en hun families toe te leiden en te begeleiden bij hun lokale integratie.
- Voer een **preventiebeleid gericht op oplossingen**. **Bemiddeling staat centraal**. De insteek van het preventiebeleid is positief. Het moedigt inwoners aan om bij te dragen aan een aangenaam samenleven: geluidsoverlast tegengaan, hoffelijkheid op het openbaar vervoer, afvalbeheer, enzovoort. Inwoners krijgen een actieve rol. Ze kunnen helpen bij burenbemiddeling of straten proper houden. Een [lentepoets](#) belooft bijvoorbeeld inwoners die samen hun straat in handen nemen.
- Groen pleit voor **GAS-bemiddeling** bij zowel minderjarige als meerderjarige overtreeders (zie het hoofdstuk '[Veiligheid](#)'). Het is een middel om mensen bewust te maken van maatschappelijke regels en die te respecteren. Een bemiddelaar moet onafhankelijk kunnen werken. Het is een meerwaarde als een bemiddelaar deel is van de lokale preventiedienst.

- Voor Groen moet een BIN (BuurtInformatieNetwerk - zie het hoofdstuk '[Veiligheid](#)') een deel zijn van **wijkgerichte preventie**, waarbij er professionele ondersteuning is voor buurtbemiddelaars en andere vrijwilligers.
- **Lokale handelaars** stimuleren we om proactief bij te dragen aan de lokale samenleving. Dit kan door winkeliersorganisaties te ondersteunen in hun werking, zoals [BoHo2140](#) in Borgerhout.
- Ondersteun het werk dat er op het veld gebeurt, in **doelgroepenverenigingen**, door hen financieel te versterken via erkennings- en subsidiereglementen van diensten Welzijn en Gelijke kansen.

Onthaalbeleid en integratie van nieuwkomers

Integratie is een **samenwerkingsoefening**, in twee richtingen. De ontvangende samenleving doet inspanningen om nieuwkomers te onthalen en te ondersteunen in het lokale integratieproces. Nieuwkomers engageren zich om volwaardig deel te worden van een lokale samenleving.

- Een doordacht lokaal integratiebeleid zorgt ervoor dat verschillende groepen nieuwkomers toegeleid worden naar opvang, scholing, huisvesting, werk en inkomen.
- Organiseer in samenwerking met lokale onthaalbureaus **onthaalmomenten voor nieuwe inwoners**. Dit om hen kennis te laten maken met lokale voorzieningen en wegwijs in de lokale dienstverlening. Sociale tolken zorgen mee voor toegankelijkheid.
- Werk **samen met partner- en middenveldorganisaties** aan een gedragen en gecoördineerd onthaalbeleid. Pak uitdagingen als onderwijs, taal en inburgering en vrije tijd gecoördineerd en stadsbreed aan. Gent richtte zo de [Taskforce Vluchtelingen](#) op.
- Groen pleit voor de uitbouw van zogenaamde [secundaire trajecten](#) die duurzaam inspelen op werk, scholing en vrije tijd en vlot aansluiten op de primaire trajecten. Hoogopgeleide nieuwkomers verdienen bijzondere aandacht, omdat het aanbod vandaag onvoldoende is aangepast.
- Zet **interculturele bemiddelaars** in om concrete hulp en emotionele ondersteuning te bieden, maar ook om knelpunten te signaleren en te bemiddelen waar nodig. Dit kunnen zowel professionele als vrijwillige, degelijk omkaderde, krachten zijn.
- Ondersteun het **onthaalonderwijs** en geef impulsen voor Nederlands op de werkvloer.

- Kies voor een **taalbeleid met een uitnodigend karakter**. Stimuleer in alle diensten het gebruik van het Nederlands en ga tegelijk waardierend en respectvol om met anderstaligheid. Taal is geen doel op zich, maar een middel tot integratie. Via laagdrempelige initiatieven kunnen nieuwkomers Nederlands oefenen en tegelijk informatie krijgen over lokaal beleid, zoals tijdens de [wekelijkse praattaafel](#) in Harelbeke.
- **Kansen creëren voor werk** gebeurt in samenwerking met partners als VDAB, door werkgevers te sensibiliseren, jobcoaching te organiseren en vrijwilligerswerk te ondersteunen als opstap naar werk.
- Lokaal integratiebeleid maak je ook **samen met je inwoners**. Zorgen voor een nieuwe buur of je inzetten als vrijwilliger voor niet-begeleide minderjarige vluchtelingen, het zijn manieren om bij te dragen aan het lokaal samenleven. Het lokaal bestuur kan dit ondersteunen door duidelijk te informeren over wat je als burger kan doen voor kwetsbare doelgroepen in je gemeente of stad. Ook dat is deel van een lokaal vrijwilligersbeleid gericht op het versterken van de sociale samenhang, zoals project '[Samen inburgeren](#)' in Mechelen. Via [Gastvrije Gemeente](#) vind je informatie over hoe je een gastvrij initiatief kan organiseren, als lokale overheid, privé-initiatief of als burger. [Buddy-projecten](#) geven vrijwilligers kansen om erkende vluchtelingen wegwijs te maken in de gemeente. Buddies helpen o.a. bij het vinden van een woonst of job en bij het toegang vinden tot het vrijetijdsaanbod.
- Een lokaal **integratiebeleid** moet er voor iedereen zijn en sluit niemand uit. Bied hulpmiddelen en ondersteuning voor vluchtelingen ook consequent aan aan kwetsbare doelgroepen. Zo vermijden we ook de misvatting dat bepaalde doelgroepen (positief) gediscrimineerd worden door de lokale overheid.
- Zet nieuwkomers aan om deel te nemen aan en zich te **engageren** voor de gemeente of stad. Daarbij hoort ook deelnemen aan verkiezingen. Informatie en bewust maken van het belang hiervan doet het lokaal bestuur proactief, in samenwerking met partner- en doelgroepenorganisaties.

Het lokaal bestuur geeft het goede voorbeeld

Toon als lokaal bestuur hoe je kan bouwen aan een inclusieve samenleving, waar iedereen evenwaardig behandeld wordt en gelijke kansen krijgt. Ongeacht leeftijd, seksuele oriëntatie, afkomst, religie, burgerlijke staat of gezondheidstoestand.

- Streef als overheid naar een **weerspiegeling van de lokale samenleving**. Investeer in een eigen diversiteitsplan. [Diversity, de sectorconvenant lokale besturen](#), [biedt hierbij ondersteuning](#). Erken hierbij de meervoudigheid van identiteiten.
- Breng alle bevoegdheden rond **samenleven bij één schepen** onder. Dit kan gaan over participatie, evenementen, diversiteit, gelijke kansen, ondersteuning van vrijwilligers en het verenigingsleven. Kruisverbindingen met andere bevoegdheden zijn legio.
- Vervul een voorbeeldfunctie in het doorbreken van traditionele rollenpatronen tussen mannen en vrouwen. Besteed op alle beleidsdomeinen aandacht aan **gender**. Zorg dat er meer vrouwen aanwezig zijn op sleutelposities in de gemeentelijke besluitvorming. Zorg voor een vrouwvriendelijk aanbod sport, cultuur en vrije tijd. Werk aan een meer preventief en kordater repressief beleid t.a.v. huiselijk geweld.
- Voer een **LGBTI+-beleid** om discriminatie op grond van geaardheid, genderidentiteit, -expressie en geslachtskenmerken te bestrijden. Een voorname partner hierbij is het regionale regenbooghuis, de provinciale koepelorganisatie voor holebi- en transgenderverenigingen, waar [goede praktijken van lokaal regenboogbeleid](#) voorhanden zijn.
- Promoot en stimuleer initiatieven van lokale en regionale verenigingen of organisaties.
- Neem deel aan de Internationale Dag tegen Holebi en Transfobie (IDAHOT), o.a. door de regenboogvlag uit te hangen.
- Moedig het eigen personeel en lokale verenigingen en ondernemingen aan om vorming en training te organiseren.
- Moedig scholen aan om kinderen te informeren over seksuele diversiteit. Bijvoorbeeld met de educatieve pakketten van [Wel Jong Niet Hetero vzw](#).
- Zet in op zichtbaarheid van LGBTI+ in gemeentelijke communicatie.

- Ook financiële stimuli, zoals subsidies voor lokale LGBTI+-verenigingen of logistieke ondersteuning, voor activiteiten die ruchtbaarheid geven aan de doelgroep, zijn manieren om als lokale overheid in te zetten op gelijke kansen en erkenning van de seksuele diversiteit.
- Zet in op **toegankelijke communicatie**. De vraag of elke inwoner de boodschap kan begrijpen, is het vertrekpunt. Laat je in je taalbeleid adviseren. [Wablief vzw](#), Centrum voor duidelijke taal, biedt ondersteuning om 'stadhuistaal' te vermijden. Een andere manier van laagdrempelig communiceren is via beeldtaal.
- Maak de **eigen diensten toegankelijk** voor iedereen. Met de [BlueAssist-kaart of -app](#) kan iedereen, ongeacht taalniveau of beperking, aanspraak maken op hulp of dienstverlening. Financiële stimuli, zoals [de taxicheque](#) voor minder mobiele mensen, zorgen voor eerlijke toegang en mobiliteit voor iedereen.
- Speel een rol als trekker in een **antidiscriminatiebeleid**. Door [praktijktesten](#) op de huur- en arbeidsmarkt in te voeren, in samenwerking met [Unia](#) en indien mogelijk met de betrokken sectoren. Door te sensibiliseren, informeren en door te verwijzen voor klachten naar de lokale contactpunten van Unia.

07 | WONEN

Verschillende actoren trekken aan de alarmbel over het recht op wonen. Voor 61% van de burgemeesters en OCMW-voorzitters is **betaalbaar en kwalitatief wonen** de belangrijkste lokale uitdaging. De Vlaamse woonraad spreekt van een wooncrisis. Tegelijkertijd is er nood aan woonbeleid dat tegemoet komt aan nieuwe maatschappelijke uitdagingen. Denk aan de druk op de open ruimte of veranderende gezinssamenstellingen. Groen pleit voor een meer solide en ambitieus Vlaams woonbeleid. Ook lokale besturen kunnen mee het verschil maken.

Een sterke regierol voor het lokaal bestuur

Het lokaal bestuur heeft het beste zicht op de woonproblematiek in de eigen gemeente. Bovendien is de afstand tot inwoners met woonvragen het kleinst. Groen ziet daarom een sterke **regie- en dienstverlenende rol** weggelegd voor de lokale besturen (of de intergemeentelijke samenwerkingsverbanden).

- Maak van het **lokaal woonoverleg** een plek voor visievorming. Formuleer duidelijke en ambitieuze doelstellingen. Betrek als regisseur van bij het begin alle lokale woonactoren. Heb zeker ook aandacht voor de spelers op de huurmarkt. De verhuurders betrekken is cruciaal om de huurmarkt te versterken.
- Richt een **woonkwaliteitscel** op die grote woonprojecten integraal beoordeelt en advies geeft aan het college. Deze cel bestaat uit de betrokken diensten én externe experts. Betrek ook actoren die kwetsbare doelgroepen vertegenwoordigen, zoals mensen in armoede of kinderen.
- Zorg dat **iedereen zijn ondersteuningsrechten verzilvert**, zeker kwetsbare groepen (zie verder bij Energiezuinigheid & Woonkwaliteit).

Klimaatsvriendelijk en kwaliteitsvol wonen

In het woonbeleid zit een uiterst belangrijke hefboom naar een klimaatvriendelijke gemeente. Codewoorden zijn **kernversterking, energiezuinigheid en woonkwaliteit**.

1. Kernversterking: zie het hoofdstuk 'Ruimtelijke ordening'

2. Energiezuinigheid en woonkwaliteit

Onze woningen behoren tot de slechtst geïsoleerde, meest energievervlindende in Europa. In Vlaanderen zijn ze verantwoordelijk voor bijna 15% van alle CO₂-uitstoot. Private huurwoningen zijn gemiddeld in slechtere staat dan eigenaarswoningen. Naast sociale woningen ook de private huurmarkt versterken, is een belangrijke uitdaging.

- Richt een **rollend woningfonds** op. Koop met het fonds verwaarloosde panden aan, renoveer die of vervang door een nieuwbouw. De grond blijft eigendom van de gemeente, de vernieuwde woningen worden via een systeem van erfpacht of recht van opstal aan marktconforme prijzen verkocht aan particulieren.
- Voer een **kwaliteitsonderzoek van het eigen woonpatrimonium** om de woonbehoeften in kaart te brengen.
- Zet bij **overbewoning, huisjesmelkerij en onbewoonbaarheid** stappen tegen de huiseigenaar. De burgemeester zoekt naar een geschikte herhuisvesting, waarvan de kosten verhaald worden op de eigenaar.
- Werk een **lokaal subsidiereglement** uit als aanvulling op Vlaamse renovatiepremies.
- **Kies gericht voor enkele premies die voldoende hoog zijn.** Op die manier vermijd je versnippering van de middelen. Zorg dat de premies terecht komen bij de doelgroepen die ze echt nodig hebben. Stem het reglement af op woningen die passen binnen de inbreiding- of kernversterkingsstrategie.
- Bied informatie op maat aan via één **centraal loket**, dat ook online raadpleegbaar is. Richt bij voorkeur een uniek woon-, water-, en energieloket op. Burgers en verenigingen kunnen er terecht voor kosteloos eerstelijns energie-advies bij renovatie- en nieuwbouwprojecten, energie-audits, goedkope leningen voor energiebesparingsinvesteringen ...
- Zorg dat **iedereen zijn ondersteuningsrechten verzilvert**, zeker kwetsbare groepen. Werk actief drempels weg door proactief in de wijken te gaan ('outreaching werken'). Neem de burger bij de hand om concrete woonvragen stap voor stap samen op te lossen ('ontzorgen').
 - Maak een **thermografische kaart** van de gemeente en koppel aan de bekendmaking van deze kaart begeleiding, een subsidiereglement en een groepsaankoop voor duurzame isolatiematerialen.
 - Zet in op een **'ontzorgingsbeleid'** door advies en intensieve begeleiding op maat te geven aan inwoners die willen renoveren maar niet weten hoe er aan te beginnen ([wijk in de steigers](#)).

- Organiseer een homeparty om woningen te scannen via **warmtecamera's**. De bewoners krijgen achteraf een technisch verslag met suggesties over energiebesparing...
- Schakel een **energiewerker** in die langsgaat bij huurders met hoge energierekeningen met de bedoeling hen te overtuigen om te renoveren.
- Stimuleer **collectief renoveren**, organiseer een bevraging, info-vergaderingen of duid zelf te renoveren wijken of appartementsblokken aan. Ga sowieso voor ambitieuze en grondige renovaties. Laat je inspireren door wijkrenovaties in de [Elisabethwijk in Sint-Niklaas](#) of [Dampoort Knapt Op](#).
- Creëer **experimenteerruimte voor innovatieve projecten** zoals [Collectief Goed](#) waarbij ge-renoveerde woningen via een Sociaal VerhuurKantoor (SVK) worden aangeboden aan kwetsbare gezinnen.
- Versterk de **kwaliteit van de private huurmarkt** door subsidies te voorzien voor verhuurder-huiseigenaars en/of bewoner-huurders. Werk met duidelijke regels en voorkom zo dat de huurprijs na de werken disproportioneel toeneemt. [Bepaal met hoeveel de huurprijs mag stijgen of voer maximaal geldende huurprijzen in voor panden die voor het eerst op de markt worden gebracht](#).
- **Nieuwe wijken of woonprojecten** moeten per definitie duurzame wijken zijn. Goede voorbeelden zijn de wijk [Eva Lanxmeer](#) in Nederland of [Heizijdse Velden](#) in Turnhout. Betrek geïnteresseerde (kandidaat-)bewoners van bij het begin bij het ontwerp van nieuwe wijkprojecten. Neem [duurzaamheidscriteria](#) op in de bouwvoorschriften
- Ondersteun **groepsaankopen** groene energie, isolatie-materiaal, etc.
- Bestrijd **leegstand**; zie het hoofdstuk '[Ruimtelijke ordening](#)'.

Toekomstgericht wonen

De gezinssamenstellingen veranderen, (woon)ruimte wordt steeds schaarser en tegelijkertijd worden steeds meer huizen in verkavelingswijken te groot bevonden door de eigenaars/bewoners. Daarom is het cruciaal dat het lokaal woonbeleid **toekomstgerichte woonvormen** faciliteert, initieert en ondersteunt. Gemeenschappelijk wonen biedt een efficiënter ruimtegebruik, is milieuvriendelijker en zorgt voor een sterker sociaal weefsel. Bovendien haakt het in op de trend richting 'vermaatschappelijking van de zorg' (zie het hoofdstuk 'Sociaal beleid en (ouderen)zorg').

Er bestaan veel verschillende soorten van gemeenschappelijk wonen. Bij de verschillende vormen van 'huisdelen' wordt er samengeleefd onder één dak. Bij 'co-housing en co-wonen' worden er

verschillende ruimtes met elkaar gedeeld, zoals een tuin, wasruimte, keuken ... en heeft men tegelijkertijd ook een eigen privéruimte. Een belangrijk aandachtspunt is het betrekken van verschillende kwetsbare doelgroepen. Groen ondersteunt de vijf bouwstenen die Samenhuizen vzw naar voor schuift om in te bedden in het lokaal beleid:

Concrete voorstellen:

- Creëer een **positief klimaat** rond nabuurschap, delen en samenwerken.
- Bevestig als gemeente je engagement en onderteken het **charter Samenhuizen**. Beschouw het als de start van de creatie van een draagvlak, zowel bij de interne diensten, bij de burger als bij de verschillende woonactoren.
- Ondersteun het idee achter gemeenschappelijk wonen.
- Neem het **realiseren van één of meerdere projecten 'gemeenschappelijk wonen'** op het gemeentelijk grondgebied op in het meerjarenplan.
- Zorg voor de **opbouw van expertise** omtrent dit thema binnen de gemeentelijke diensten en/of het intergemeentelijk samenwerkingsverband Wonen.
- **Promoot** gemeenschappelijk wonen
 - Creëer een loket waar burgers terecht kunnen met vragen over samenhuizen of co-housen. Dit kan binnen de eigen gemeentelijke diensten of via het intergemeentelijk samenwerkingsverband Wonen.
 - Werk mee aan de [Samenhuizendag](#).
- Overleg rond samenhuizen en werk samen onderbouwde maatregelen uit.
 - Maak **duidelijke richtlijnen** over het opsplitsen van woningen en hou rekening met gemeenschappelijk wonen bij de herziening of opmaak van een **stedenbouwkundige verordening**. Zorg voor een goede afstemming tussen de verschillende diensten (ruimtelijke ordening, wonen, OCMW, wijkagenten, duurzaamheid ...). In Gent heeft het OCMW een duidelijke afbakening gemaakt tussen 'kamerwonen' en 'kostendelend samenwonen'. In [Mechelen](#) dienen cohousingprojecten niet te beantwoorden aan de voorschriften over woonkwaliteit of het opdelen van woningen. De woonkwaliteit wordt beoordeeld op het gehele gebouw, niet op de units afzonderlijk. Elke unit heeft recht op een domicilienummer.

- Ondersteun of trek een pilootproject.
- Reserveer **gronden** specifiek voor projecten 'gemeenschappelijk wonen' zoals 'traditionele' co-housingprojecten, maar bijvoorbeeld ook voor projecten zoals '[De Living](#)' of '[Abbeyfield](#)'.
- Werk samen met sociale **huisvestingsmaatschappijen** en andere sociale woonactoren voor [\(sociale\) co-housingexperimenten](#).
- Schrijf een wedstrijd uit voor [kleinschalige gemeenschappelijke wooninitiatieven, zoals in Sint-Niklaas](#).
- Onderzoek de mogelijkheid om via erfpacht of het [Community Land Trust-principe](#) gronden ter beschikking te stellen als lokaal bestuur aan co-housingprojecten (CLT werkt aan een draaiboek voor lokale besturen, voorzien eind 2017). Groen verkiest deze woonconcepten boven de traditionele sociale koopwoningen.
- Ondersteun [retrofit co-housing projecten](#).
- Steeds meer [senioren vinden in gemeenschappelijk wonen een alternatief](#) voor een rusthuis of voor het alleen wonen wanneer de kinderen uit huis zijn of wanneer zij alleenstaand zijn. Vormen van [co-housing met dienstverlening](#) bieden een goed alternatief voor de grote rusthuizen (zie het hoofdstuk '[Sociaal beleid en \(ouderen\) zorg](#)'). Ook [zorgwonen](#) kan gepromoot worden.

Betaalbaar wonen voor iedereen

Lokale besturen worden dagelijks geconfronteerd met het tekort aan degelijke, betaalbare woningen. Vooral kwetsbare groepen zijn de dupe. De Vlaamse regering en Brusselse regering zijn de eerste verantwoordelijken om voor oplossingen te zorgen. De lokale overheid kan ondertussen, binnen de bestaande regelgeving, haar beleidsruimte maximaal gebruiken.

Concrete voorstellen:

- Investeren in voldoende sociale huurwoningen blijft prioritair. Behaal het **Sociaal bindend objectief**, dat bepaalt dat elke Vlaamse gemeente 9% sociale huurwoningen moet realiseren in de periode 2009-2025. Zet in steden en gemeenten die dit objectief reeds bereikt hebben, de investeringen verder op basis van de feitelijke noden in de gemeente. Voor Brussel zet Groen in op 15% publieke betaalbare woningen met een sociaal oogmerk. Ook wil Groen dat de rand rond Brussel zijn verantwoordelijkheid opneemt inzake sociale woningen.

- Om het grondrecht op wonen voor iedereen te kunnen garanderen, moet **discriminatie** op de woonmarkt verbannen worden. Als lokaal bestuur en/of vanuit het intergemeentelijk samenwerkingsverband kan je een [charter](#) ondertekenen waarmee de verschillende woonactoren zich engageren om samen tegen discriminatie te strijden. Indien daar de personeelsmatige en/of financiële draagkracht voor is, kan er ook worden gewerkt met [praktijktests](#).
- Zet woningen van **Sociale VerhuurKantoren** in eerste instantie in voor mensen in een **zeer kwetsbare maatschappelijke positie**, en niet als kortetermijnoplossing voor het tekort op de (sociale) huurwoningmarkt. Verder wordt ook de commerciële huizenmarkt aangeboord om huizen sociaal te verhuren.
- Ga actief op zoek naar **gronden voor sociale huisvestingsmaatschappijen** met het oog op nieuwbouw.
- Voorzie voldoende **noodwoningen** en voldoende **transitwoningen**.
- Voer een actief grond- en pandenbeleid. Groen is geen voorstander van sociale koopwoningen. Beter is om het sociaal woonaanbod te verhuren. Bij het verkopen van sociale woningen vloeien publieke middelen immers éénmalig weg, terwijl bij verhuur de publieke middelen worden aangewend voor zij die het op dat moment nodig hebben.
- Hanteer een lokaal toewijzingsreglement wanneer dit het grondrecht op wonen kan versterken, zoals bijvoorbeeld voor jongeren uit de jeugdzorg, pleeggezinnen etc.
- Ondersteun **kwetsbare groepen** bij de zoektocht naar een geschikte woning. Dit kan via een systeem van vrijwillige **woonbuddy's**, die professioneel ondersteund worden.
- Zorg voor voldoende **Lokale Opvanginitiatieven** voor asielzoekers, naargelang de noden.
- Stimuleer een gepaste omgang van immo-kantoren met kwetsbare doelgroepen door met de immo-kantoren in overleg te gaan. Voorzie eventueel een aanbrengh premie wanneer zij een woning toewijzen aan een persoon die zich in een kwetsbare positie op de woonmarkt bevindt.
- Huurders verdienen een stabiele woonsituatie. Zorg voor juridische ondersteuning van zowel huurders als verhuurders. Door juridische ondersteuning te bieden aan de verhuurders, zorg je ervoor dat zij eerst ten rade gaan bij het lokaal bestuur alvorens bijvoorbeeld over te gaan tot uithuiszetting.
- Zet in op het principe '[Housing First](#)' voor daklozen. Meer dan 90% langdurig daklozen blijken in staat om rechtstreeks een individuele woonst te betrekken en deze te behouden, mits intensieve begeleiding op maat. Gemeenten kunnen ondersteuning krijgen van het [Housing First-Lab](#).

- Ten aanzien van daklozen die echt leegstaande panden **kraken**, is een repressief optreden uit den boze.

08 | DEMOCRATIE EN PARTICIPATIE

Het lokale niveau, dé plaats voor democratische vernieuwing

De kracht van het lokale niveau is dat het het burgers nabije niveau bij uitstek is. Burgers voelen zich betrokken, willen meer inspraak, maar willen ook zelf dingen doen. Het lokale niveau is daarom het niveau bij uitstek om **te experimenteren met de vernieuwing van onze democratie**.

- Versterking van de lokale democratie is een en-en verhaal: het gaat zowel om het **verbeteren van de klassieke politieke organen** als om het sterker betrekken van burgers en ruimte geven aan burgers. Politiek en burgerparticipatie zijn bovendien geen twee gescheiden werelden. Hier liggen kansen voor een vernieuwde en versterkte rol voor gewone raadsleden, uit meerderheid en oppositie. Zij kunnen een cruciale rol spelen in de verbinden van representatieve en participatieve democratie.
- Bespeel alle trappen van de **participatieladder**: informeren, consulteren, samen beslissen, samen doen, versterken en ondersteunen van burgerinitiatieven.
- Investeer in het bereiken van **verschillende doelgroepen**: participatie mag niet beperkt blijven tot de hoger opgeleide blanke man van middelbare leeftijd.

Ruimte voor actieve burgers

De tijd van hoorzittingen, waar burgers louter geïnformeerd werden over een project dat al vrijwel in kannen en kruiken was, is voorbij. Burgers willen echt betrokken worden bij beleid, en dat van in het begin.

- Mensen **samen iets laten doen** is één van de krachtigste vormen van participatie. Via **wijkbudgetten** kan je als lokale overheid actief burgerinitiatieven ondersteunen. Voorzie waar nodig logistieke en/of personele ondersteuning door de gemeente, maar laat ook voldoende ruimte voor onafhankelijkheid. De gemeente Edegem startte een systeem van wijkbudgetten op voor initiatieven die een duidelijk positief effect hebben op de buurt. Vier mensen moeten idee uitwerken en dan nog 20 gezinnen overtuigen; er wordt getoetst of het idee realistisch is en er moet een open activiteit rond georganiseerd worden. De winnende projecten kunnen rekenen op maximaal 10.000 euro.
- Laat burgers zelf beslissen over een deel van het lokale budget, met een **burgerbegroting**.

- Het [beste voorbeeld](#) in ons land vind je terug in het district Antwerpen. Jaarlijks wordt 10% van het werkingsbudget in handen gelegd van de inwoners, goed voor 1,1 miljoen euro per jaar. Elk voorjaar beslissen de deelnemers welke thema's ze belangrijk vinden en hoeveel geld ze hieraan wilde geven. Vervolgens kunnen burgers projecten indienen om dit geld te besteden. Tijdens het burgerbegrotingfestival maken inwoners een definitieve keuze over welke van deze projecten worden uitgevoerd.
- De gemeente Anzegem legde 100 000 euro opzij voor openbare speelpleinen en speeltuigen. Om de inwoners inspraak te geven, besliste de gemeente een [budgetgame](#) te organiseren.
- Stad Gent steunt non-profit initiatieven met een groot maatschappelijk draagvlak bij de Gentenaars. De stad biedt een [crowdfunding platform](#) aan en stelt jaarlijks 55.000 euro
- [Right to Challenge \(RtC\)](#) of beter nog **'recht op initiatief'** kan een krachtige instrument zijn om bewoners letterlijk het heft in handen te laten nemen. Het is het recht van burgers om lokale voorzieningen en taken van de gemeente over te nemen of te coproduceren, wanneer zij denken dat het op deze wijze beter of anders kan. Cruciaal is dat de vraag vertrekt vanuit de bewoners, niet vanuit een bezuinigingslogica bij de overheid. De overheid geeft hierbij burgers de nodige ruimte, maar blijft wel waakzaam voor het algemeen belang en de kwaliteit. Modellen rond gemeenschappelijk beheer ('commons') uit [Gent](#) en [Bologna](#) kunnen inspiratie bieden.
- Werk met **burgerpanels**. Dat kan op projectbasis of meer structureel, vb. door bij het begin van de legislatuur, jaarlijks of rond bepaalde thema's een groep burgers uit te loten voor overleg en aanbeveling aan raad en college. Om de link met het beleid te versterken, kunnen eventueel ook een aantal raadsleden van de verschillende fracties aan het panel worden toegevoegd. **Deliberatieve democratie**, waarbij burgers tot besluiten komen op basis van informatie, overleg en uitwisseling van argumenten, blijkt een krachtig instrument. Door de methodiek slagen de deelnemers er in het algemeen belang te laten doorwegen boven particuliere belangen.
- Kies voor een **diversiteit aan participatievormen**. Niet iedereen is even verbaal. Door te werken met foto's, tekeningen, collages, wandelingen, maquettes, computermodellen ... bereik je mensen die je met een klassieke vergadering niet bereikt.
- Durf **bestaande adviesraden herdenken**. Onafhankelijke adviesorganen waar burgers en middenveldorganisaties op structurele basis samenkomen blijven zeker zinvol. Voorwaarde is wel dat dergelijke adviesorganen geen verplicht nummertje zijn waar leden vooral gemotiveerd worden door een aan lidmaatschap gekoppelde subsidie. Een bestuur dat adviesraden ernstig neemt, stelt tijdig de juiste informatie ter beschikking, vraagt actief om advies, maakt ruimte voor suggesties die vanuit de raad zelf komen en geeft een gemotiveerd antwoord op alle adviezen. Geef ook ruimte aan inspraak die de klassieke opdeling in beleidsdomeinen overschrijdt.

- **Neem openbaar onderzoek ernstig.** Verspreid actief alle nodige informatie en bezorg iedereen die een bezwaarschrift indient ook een gemotiveerd antwoord.

De gemeenteraad, hart van de lokale (representatieve) democratie

Tegen de tendens van uitholling van de gemeenteraad in wil Groen van de raad weer het echte hart van de lokale (representatieve) democratie maken.

- De discussie over **belangrijke beleidsbeslissingen** hoort publiek te gebeuren, op de gemeenteraad, niet achter gesloten deuren van autonome gemeentebedrijven of intercommunales. Garandeer een goede doorstroming en volwaardige discussie over het beleid dat in intercommunales en eventuele verzelfstandigde agentschappen gevoerd wordt, door hiervoor de nodige tijd te voorzien in de commissie en op de gemeenteraad. Hiervoor is het noodzakelijk dat **vertegenwoordigers van de gemeente** in die organen het juiste profiel hebben (voldoende deskundigheid in de materie, eventueel verder te ontwikkelen via vorming) en hun taak ernstig nemen, zodat zij op vragen kunnen antwoorden en in debat kunnen gaan.
- Maak verslagen van de **gemeenteraad** op een vlot toegankelijke manier beschikbaar via de website (audio/video, vlot doorzoekbaar en beschikbaar per apart punt, schriftelijke verslagen met oog voor leesbaarheid). Maak ook de besluiten van het college via de website beschikbaar (uiteraard met uitzondering van vertrouwelijke informatie, zoals persoonlijke aangelegenheden).
- Maak ook de gemeenteraad zelf zo aantrekkelijk mogelijk voor het publiek (heldere informatie over de punten op de agenda, publieksvriendelijke aanvangsuren en agendaopbouw ...)
- Kies voor een **volwaardige voorzitter** van de gemeenteraad. Een niet-uitvoerend mandataris (dus niet de burgemeester of schepen) de raad laten voorzitten versterkt de dynamiek van de raad.
- **Goed werkende commissies** geven meer ruimte om voorstellen grondig voor te bereiden, nog bij te sturen of dieper op dossiers in te gaan. Verdeel het voorzitterschap van de verschillende commissies over meerderheid en oppositie. 'Open commissies' waar je experts, betrokken burgers of middenveldorganisaties uitnodigt, kunnen het debat verder verrijken.
- **Investeer in sterke raadsleden,** bijvoorbeeld door actief vorming te stimuleren (aanbod verspreiden bij raadsleden, terugbetaling vormingskosten door de gemeente ...).

- Zowel in Brussel als in Vlaanderen biedt de regelgeving een aantal mogelijkheden om **burgers inspraak te verlenen** op de gemeenteraad (bijvoorbeeld agenderen van voorstellen door burgers, indienen van verzoekschriften, vragenkwartiertje ...). Zorg voor een laagdrempelige regeling en beschouw deze instrumenten niet als een verplicht nummertje, maar als een gelegenheid om de dialoog met burgers aan te gaan.
- Maak werk van een **heldere deontologische code** voor lokale mandatarissen, met het oog op maximale transparantie en het tegengaan van belangenconflicten.

Het gemeentehuis, een glazen huis

- Investeer in actieve en passieve **openbaarheid van bestuur**. Dit houdt onder andere in: vlot antwoorden op vragen van burgers voor inzage in bestuursdocumenten, actief en overzichtelijk aanbieden van informatie en documenten via de gemeentelijke website, maar vooral duidelijke informatie geven over welke informatie waar beschikbaar is. Zo keren we de logica om: burgers moeten geen moeizame zoektocht ondernemen naar het juiste document, maar het bestuur leidt burgers actief naar relevante informatie.
- Beschouw **klachtenbehandeling als een kans**. Zorg dus niet enkel voor een goed antwoord en opvolging, maar trek uit klachten ook de juiste lessen om de gemeentelijke dienstverlening te verbeteren.
- De **ambtenaar als civil servant**: een modern personeelsbeleid geeft ruimte aan sterke, creatieve, gemotiveerde, onafhankelijke ambtenaren. Die staan ten dienste van de hele gemeente, niet enkel van de meerderheid in gemeenteraad en college. Dat betekent dat ambtenaren voldoende ruimte moeten krijgen als ze ingeschakeld worden bij ondersteuning van burgerinitiatieven.
- Zorg voor **gebruikersvriendelijke openingsuren**, waarbij het gemeentehuis niet uitsluitend op werkdagen van 9 tot 5 open is. Dat kan bijvoorbeeld door de publieksdiensten ook één avond per week open te houden.

E-inclusie brengt dienstverlening dichtbij

Digitalisering biedt kansen, maar er zijn ook valkuilen. De zwaksten in de samenleving [zijn het meest kwetsbaar](#) voor de digitale kloof. Dit heeft zowel te maken met vaardigheden, motivatie als vertrouwen. Lokaal e-inclusiebeleid houdt best met al deze factoren rekening. Daarom zetten we in op slimme en inclusieve digitaliseringsprocessen. Doel is iedereen maximaal digitaal te emanciperen. **Dat kan voor Groen als volgt:**

- Neem e-inclusie op in de **strategische doelstellingen** van je beleid, zoals in Gent met [Digitaal Talent@Gent](#). De uitvoering kan maar slagen als je iemand vrijstelt om e-inclusie in al je diensten te laten doorsijpelen. Kleine gemeenten kunnen dit via samenwerking met andere gemeenten.
- **Werk over beleidsdomeinen heen**. E-inclusie is uiteraard verbonden met innovatie en economie. Maar evengoed met werk, armoede, onderwijs, welzijn en gelijke kansen. Digitale uitsluiting hangt samen met sociale uitsluiting.
- **Werk samen met partners**. Betrek middenveldorganisaties die inzetten op e-inclusie, zoals [Link in de Kabel in Leuven](#). Ondersteun hen in pilootprojecten die inspelen op de snelle evolutie van digitale media. Geef hun verantwoordelijkheden op basis van samenwerkingsovereenkomsten met duidelijk omliggende doelstellingen.
- Richt **goed bereikbare, laagdrempelige publieke computerruimten** in. In grote steden gebeurt dat best in de eerste plaats in kansarme wijken. Leg kwaliteitscriteria op, zoals ruime openingsuren, kwaliteitsvol materiaal, aandacht voor privacy en veiligheid, gratis toegang, gericht op alle burgers. [Digidak](#) is een goed voorbeeld, ontstaan als pilootproject in Turnhout en nu verspreid over Limburg en Antwerpen.
- Voorzie op die publieke punten **begeleiding en vormingen op maat**. Zorg op plaatsen waar geen begeleiding aanwezig is voor toeleiding naar interne of externe partners. [Antwerpen.be-centrum](#) is deel van de ICT-partner van Antwerpen en zorgt voor opleiding aan vrijwilligers die in de webpunten van de stad begeleiding voorzien.
- Zoek naar manieren om **thuis toegang goedkoper (of gratis) te maken**. Open en gratis draadloze netwerken zijn vaak in de eerste plaats gericht op de lokale handel (nl. in het economisch centrum en de winkelstraten). Groen wil de focus verleggen naar de mensen. In de eerste plaats op plaatsen waar (digitale) uitsluiting het grootst is. Toegang tot internet is meer dan 'leuk om te hebben', het is een hefboom voor inclusie.
- **Financiële steun** bij de aankoop van een computer voor mensen in armoede. OCMW Gent sloot een overeenkomst met OXFAM solidariteit waardoor cliënten voor €100 een PC-pakket kunnen aankopen.
- **Investeer in e-government én niet-digitale dienstverlening**. E-government verhoogt de gebruiksvriendelijkheid voor heel wat burgers, maar werpt drempels op voor anderen. De tijd die de administratie wint dankzij e-government kan onder andere ingezet worden voor meer decentrale dienstverlening.

Vlaamse hervormingen Binnenlands Bestuur (fusies, intercommunales, decreet lokaal bestuur)

Op Vlaams niveau beweegt er op dit moment heel wat rond de organisatie van de lokale besturen. Als lokaal bestuur heb je vaak maar beperkt of geen impact op die hervormingen. Ze bepalen wel het kader waarin je werkt.

- De Vlaamse regering stimuleert vrijwillige **gemeentefusies**. Gemeenten die de nieuwe legislatuur willen ingaan als fusiegemeenten, moeten hun definitieve beslissing nemen voor einde 2017. Hoe de volgende Vlaamse regering vanaf 2019 zal omgaan met de fusiediscussie, kunnen we niet voorspellen. Maar het is duidelijk dat het debat niet zal verdwijnen. [Hier](#) vind je suggestie om met het debat om te gaan als het in jouw gemeente leeft, en [hier](#) vind je meer achtergrondinfo.
- Begin 2017 barstte de discussie over de **intercommunales** volop los. Lokaal kan je zoveel mogelijk transparantie nastreven (zie boven), maar is het meestal moeilijk om zwaar te wegen op de echt structurele hervormingen. Fundamentele keuzes worden vooral op bovenlokaal niveau gemaakt. Hier vind je alvast de Groen-standpunten uit het [Plan voor een eerlijke lokale politiek](#).
- De Vlaamse regering bereidt een nieuw **decreet lokaal bestuur** voor. De bespreking in het Vlaams parlement is gepland voor het najaar 2017. Het decreet lokaal bestuur brengt het gemeentedecreet, het OCMW-decreet en het decreet intergemeentelijke samenwerking samen tot één geheel. Opvallend element is de aangekondigde integratie van OCMW in gemeente. het decreet zal dus heel wat invloed hebben op de organisatie van de Vlaamse lokale besturen. Tegelijk behouden lokale besturen de mogelijkheid om bijvoorbeeld op het vlak van inspraak en participatie een stuk verder te gaan dan de minimumeisen die het decreet oplegt. [Hier](#) vind je meer informatie over de stand van zaken van het nieuwe decreet.

09 | ONDERWIJS EN KINDEROPVANG

Het lokaal bestuur heeft een **dubbele taak** op vlak van onderwijs. De gemeente of stad is **inrichtende macht in het gemeentelijk onderwijs**. Het lokaal bestuur heeft ook een regierol via het **flankerend onderwijsbeleid**. Vanuit beide taken kan de stad of gemeente bijdragen aan kwalitatieve opvoeding voor kinderen, jongeren én volwassenen.

Het lokaal bestuur is de stuwende kracht achter de brede school

De **brede school** is de plaats waar de persoonlijkheid van kinderen op zoveel mogelijk domeinen tot ontplooiing komt: cognitief, artistiek, sportief, in de natuur ... Dit veronderstelt een intense samenwerking tussen scholen en andere lokale spelers.

- De brede school is een **draaischijf voor de buurt, ook na de schooluren en in vakanties**. Kinderopvang, lager onderwijs, buitenschoolse opvang, opvoedingsondersteuning, sport-, muziek en computerinfrastructuur, ... kunnen er een plek krijgen. Ook verenigingen, buurtcomités, ouders en andere organisatoren van kleine feesten zijn deel van het brede schoolverhaal. Sleutelfiguur bij de afstemming van al deze activiteiten is de coördinator van het brede school-project. Deze hoeft niet noodzakelijk uit de school zelf te komen.
- Leg als coördinator van de brede school een **'brede school-toets'** op bij nieuwbouwprojecten en renovaties.
- Ondersteun scholen van **alle netten**, met respect voor het eigen pedagogisch project. Maak hiervoor mensen en middelen vrij. Stimuleer in Brussel samenwerking tussen Franstalige en Nederlandstalige scholen.
- Betrek **academies** actief bij de brede school, om een divers publiek te bereiken in het deeltijds kunstonderwijs. Streef naar academies in de wijken of deelgemeenten. Niet enkel op één centrale plek. Zo verlaagt de drempel naar het kunstonderwijs.
- Elke leerling moet een school kunnen vinden van zijn of haar levensbeschouwelijke overtuiging. Specifiek voor Brussel ook in de taal die de leerling zelf verkiest. Groen pleit voor het behoud van **dorpsscholen** in landelijk gebied. Zij versterken het sociaal weefsel.

Krachten bundelen - flankerend onderwijsbeleid

Met flankerend onderwijsbeleid willen we vanuit de lokale noden werken aan kansen voor lerenden, ouders, scholen of organisaties die betrokken zijn bij onderwijs. Dit kan gaan over middelen inzetten om kleuterparticipatie of eerste werkervaringen te stimuleren, of om het gebrek aan plaatsen op school aan te pakken. Voor Groen ziet flankerend onderwijs er zo uit:

- Richt **onderwijscentra** op, kennis- en ervaringscentra waar expertise over de onderwijsnetten heen gedeeld wordt. Dit verbetert de samenwerking tussen de verschillende netten.
- Breng het **onderwijsopbouwwerk** – dat samen met jongeren, ouders en scholen werkt aan gelijke kansen – naar de gemeente. Onderwijsopbouwwerkers leveren relevante expertise om betrokkenheid van maatschappelijk kwetsbare ouders te verhogen en het netwerk tussen ouders en school te versterken. We willen hen netoverschrijdend inzetten. Kennis van ouders over de school en van het schoolteam over ouders is het gezamenlijk doel. [Onderwijscentrum Gent](#) zet sterk in op deze onderwijsopbouwwerkers, ook wel [brugfiguren](#) genoemd.
- Bepleit binnen het LOP een **inschrijvingsbeleid** om segregatie in scholen te doorbreken (indien jouw gemeente valt binnen een LOP-gebied). Samen met organisaties als '[School in Zicht](#)' kunnen buurtscholen opnieuw een positieve keuze worden.
- Ken **sociale voordelen**, zoals de voor-, middag- en naschoolse opvang, aan scholen van alle netten toe, als ze voldoen aan dezelfde eisen en op voorwaarde dat de scholen er zelf naar vragen. De andere voordelen binnen het flankerend onderwijsbeleid dienen vooral om de maatschappelijke taak van scholen aan te moedigen.
- Onderzoek bij grote nieuwbouwprojecten of uitbreiding van wijken in grote steden en gemeenten de nood en mogelijkheid om **kinderdagverblijf en basisschool te integreren**. Moedig privébedrijven en -instellingen aan om bedrijfscrèches te bouwen en adviseer daarbij via een toegankelijk contactpunt.
- Groen wil lokale besturen, ouders, deskundigen en andere partners binnen de brede school meer betrekken bij **scholenbouwbeleid**. Naar het voorbeeld van [de bestaande lokale taskforces](#), die er kwamen om het zwaar tekort aan scholen aan te pakken. We willen deze manier van werken versterken, waarbij het lokale niveau noden in kaart brengt en bepaalt waar er scholen moeten bijkomen. De taskforces moeten een meer beslissende rol spelen bij de planning van nieuwe schoolinfrastructuur. Beslissingsfactoren zijn o.a. ligging, wensen van ouders, bereikbaarheid met openbaar vervoer, bevolkingssamenstelling ... Op basis daarvan kunnen lokale actoren mogelijke scenario's en prioriteiten vastleggen in een meerjarenplan. En op basis

daarvan kan Vlaanderen budgetten toewijzen voor scholenbouw.

- Stimuleer ouders om hun **jonge kind naar de kleuterklas** te laten gaan. In Gent gebeurt dit met [filmpjes die in OCMW's afspelen en die de inloopteams van Kind & Gezin gebruiken](#).
- Organiseer **(studenten)job- en stagebeurzen voor studenten/schoolverlaters**. Zo sla je de brug tussen school en werk, zoals in Borgerhout gebeurde in samenwerking met VDAB en muziekwerkplek voor jongeren, Trix, onder de naam ['Talentwerkt@Trix'](#).
- Maak een **schoolroutekaart** om veilig met de fiets of te voet naar school gaan te stimuleren.
- Zet in op **verkeerseducatie** voor alle scholen, zoals in Vilvoorde met het [Grote Fietsexamen](#).

Alle scholen ondersteunen voor maximale onderwijskansen

Elke school heeft naast haar missie om kinderen en jongeren op te voeden ook de plicht om bij te dragen aan **gelijke onderwijskansen**. Dat kan onder meer op volgende manieren:

- Goede kennis van het **Nederlands** is belangrijk. Daarnaast is de toenemende veeltaligheid zowel een uitdaging als een troef. Inzetten op [functioneel veeltalig leren](#), waarbij je de talenkennis van je leerlingen benut om hun taalvaardigheid in Nederlands te ontwikkelen, zorgt voor taalbewustzijn en voor een open en nieuwsgierige blik op culturele diversiteit. Geef impulsen als inrichtende macht van het gemeentelijk onderwijs, in samenwerking met scholen van andere netten die hierin mee een voortrekkersrol willen spelen.
- Zet in op **welzijn op school** door de reguliere werking van welzijnspartners binnen de scholen te ondersteunen.
- **Nieuwkomers** verdienen een warme schoolomgeving. Aansluiting met het vrijetijdsnetwerk bevordert hun welbevinden op school. Ondersteun nieuwkomers om die aansluiting te vinden.
- Werk samen met het **lokaal overlegplatform** (LOP) als belangrijke partner voor gelijke onderwijskansen indien jouw gemeente in een LOP-gebied valt. Het is een netoverschrijdende, gedeelde verantwoordelijkheid om een kwalitatief onderwijsaanbod en voor élk kind een plek op school te verzekeren.
- Scholen kunnen leerlingen uit **digitale uitsluiting** halen, door goedkopere computers en internettarieven aan te bieden via school. Mechelen onderzoekt, in samenwerking

met Onderwijsoverleg Mechelen (O.O.M.), of groepsaankopen mogelijk zijn en pleit bij internetproviders voor een lager internettarief voor scholieren, inclusief sociaal tarief voor kinderen uit gezinnen met verhoogde tegemoetkoming.

- Ondersteun scholen in het **herstelgericht werken**. De focus ligt op het herstel van beschadigde relaties door conflicten of normovertredend gedrag. Experimenteren met alternatieven voor traditioneel straffen komt zowel leerling, ouder als school ten goede. Het [Centrum voor leerlingenbegeleiding](#) (CLB) kan optreden als partner. [Traject Op Maat](#) in Sint-Niklaas is een initiatief van Huis van het Kind.
- Werk mee aan een **integraal spijsbeleid** Van preventie tot time-out projecten. In samenwerking met o.a. de jeugdhulpsector, het CLB en [zorgboerderijen](#).

Een gezonde leeromgeving

Voor Groen staat een **gezonde leeromgeving** hoog op de agenda. Zowel voor de fysieke als mentale gezondheid van onze kinderen en jongeren zijn scholen mede verantwoordelijk.

- Zet bij nieuwbouw en renovatie van gemeentescholen volop in op **duurzame, energiezuinige, kwaliteitsvolle en gebruiksvriendelijke architectuur**.
- Kies naar [Gents voorbeeld](#) voor **lekkere, gezonde en duurzame schoolmaaltijden**. Streef indien mogelijk naar [kwalitatieve 1 euro-maaltijden op school](#). [Vegetarische maaltijden op school](#) zorgen ervoor dat kinderen nieuwe smaken leren kennen. Bovendien verkleinen ze de milieu-impact van de school. Daarnaast kan je in samenwerking met externe partners projectmatig werken rond betaalbare, gezonde voeding, zoals project [Lunch met LEF](#) (Lokaal, Ecologisch, Fair).
- Ondersteun scholen bij omschakeling naar **gezonde drank- en snoepautomaten**. En ook bij het uitwerken en -voeren van een [drink- en plasbeleid](#).
- Sensibiliseer rond **duurzaamheid**, bijvoorbeeld door scholen [te stimuleren herbruikbare bekervaten te gebruiken op schoolevenementen](#).
- Streef naar een **GRAS** ([Groene en Avontuurlijke Speelplaatsen](#)) op elke school. Een GRAS daagt kinderen uit om te bewegen. Natuurelementen verhogen speelkansen. Pestgedrag daalt wanneer kinderen in een meer ontspannen sfeer spelen. Ook buiten de lesuren zijn ze een natuurlijke leeromgeving voor kinderen. We koppelen een aantal criteria aan de ondersteuning van scholen voor het omtoveren van een speelplaats tot een GRAS: betrokkenheid van ouders of buurt, inspraak van de kinderen zelf. Voorzie begeleiding van de jeugddienst bij het participatief traject. [Kind & Samenleving vzw](#) is een interessante partner bij het [aanpakken van speelruimte](#).

- [Omgevingsonderwijs](#) biedt heel wat voordelen voor leerling, leerkracht en school. Het kan onder andere in de vorm van openluchtonderwijs. Leren over de natuur kan best te midden van de natuur. Scholen op het platteland kunnen dan weer stadsklassen organiseren om kinderen te laten kennismaken met de omgeving van de stad.
- **Bestrijd pesten op school**. Spoor scholen aan een pestactieplan te ontwikkelen. Breng de jeugdhulpsector en onderwijs bij elkaar, zodat de eerste haar kennis en ervaring in de klas kan inzetten. De mentale gezondheid van kinderen heeft een effect op hun leerprestaties. Het [4-7 project](#) is hiervan een succesvoorbeeld.

Een kansrijke ontwikkeling van jonge kinderen

Ook voor onze jonge kinderen, die nog niet naar school gaan, willen we kwalitatieve opvang verzekeren. Ook de toeleiding ernaartoe is een missie voor het lokaal bestuur.

- Ondersteun **peuterspeelpunten**, zorg voor vorming en steun voor vrijwillige begeleiding. Peuterspeelpunten zijn een hefboom voor sociaal contact tussen peuters en hun ouders. Het zijn informele opvoedings- en ontmoetingspunten waar ouders met hun jongste kinderen samenkomen om elkaar te ontmoeten en samen te spelen. Ouders kunnen er met elkaar praten en informatie vragen aan de (vrijwillige) begeleiders, zoals in Edegem gebeurt in ['t Zwaluwnest](#).
- Voer een actief beleid rond **kinderopvang**. Kinderopvang heeft een pedagogische en sociale functie. Kwalitatieve kinderopvang is een belangrijk instrument om de gelijke kansen van elk kind waar te maken. Daarnaast kunnen ouders in de kinderopvang sociale steun van elkaar en opvoedingsondersteuning in de praktijk krijgen.
 - Richt een **'lokaal loket kinderopvang'** op, bijvoorbeeld in een [Huis van het Kind](#), wat [preventieve gezinsondersteuning](#) toegankelijker maakt. Er zijn ook digitale mogelijkheden, zoals de [kinderopvangwijzer](#), in Roeselare. Organiseer overleg tussen alle partners in de buitenschoolse en dagopvang.
 - Speel daarnaast een actieve rol door als gemeente **zelf kinderopvang op te zetten** en door een financiële inbreng in bestaande initiatieven. Hierdoor kan het lokaal bestuur kinderopvang garanderen voor werkzoekenden, cursisten, OCMW-cliënten.
 - Lokaal kinderopvangbeleid moet voor Groen de **diversiteit van het aanbod bewaken**, door het stimuleren van inkomensgerelateerde (IKG) dagprijzen, door een gericht investeringsbeleid in kansarme (stedelijke) buurten waar veel kinderen wonen, en

door pedagogische ondersteuning van kinderopvanginitiatieven. Elk kind moet van het aanbod kunnen genieten. Neem in de eigen gemeentelijke voorzieningen een voorbeeldrol op via informatie op maat en begeleiding van de gezinnen. Groen pleit voor een toewijzingssysteem met als doel iedereen toegang te geven tot kinderopvang, waarbij de nodige plaatsen voorbehouden zijn voor gezinnen met verhoogde tegemoetkoming.

- Realiseer **Buitenschoolse kinderopvang** in nauwe samenwerking met externe partners. Het gaat om een gedeelde opdracht van scholen, gemeenten, jeugdwerk, speelpleinwerking, sport, sociaal-cultureel werk en welzijn.
- Zorg voor een actueel infopunt over vraag en aanbod van **opvang voor de schoolvakanties**. Heb bijzondere aandacht voor de groeiende vraag naar flexibele opvang (zieke kinderen, heel vroeg of heel laat), met als uitgangspunt de draagkracht van het kind. Ook alternatieve vormen van kinderopvang verdienen steun, zoals het ['bijspelen'](#).
- Groen pleit voor een verdere **integratie van kinderopvanginitiatieven en het kleuteronderwijs**, waardoor kleine kinderen langer terecht kunnen in kleine groepen. Zo verbetert de zorg in de eerste jaren van het kleuteronderwijs, en gaan kinderen geleidelijk naar een grotere groep met meer zelfstandigheid.
- Kinderopvangvoorzieningen worden best **ingebed in (de buurt van) de brede school** en hebben voldoende mogelijkheden om buiten te spelen.
- Zet samen met alle onderwijsnetten in op lerende netwerken **kinderarmoede**.

Lerende steden en gemeenten

Groen staat achter het principe van [lerende steden](#). In deze steden stimuleert de lokale overheid het levenslang leren met oog op duurzame ontwikkeling.

- Ondersteun initiatieven zoals de **Leerwinkel**, vanuit een brede invulling van leren, zowel formeel als informeel. De Leerwinkel is een info- en begeleidingspunt voor volwassenen die een opleiding of cursus willen volgen.
- Leren en werken kunnen hand in hand gaan, voor jong en oud. Promoot [duaal leren en werkpleklernen](#) bij bedrijven en organisaties. Ook taalcoaching voor anderstaligen op het werk verdient ondersteuning.
- Maak in het eigen **personeelsbeleid** ruimte voor opleiding en vorming.

- Voorzie zeker in examenperiodes, maar ook daarbuiten, in **studieruimten** (met begeleiding) voor iedereen die thuis geen rustige studieplek heeft. Dit kan in samenwerking met de bibliotheek.
- Zet voor specifieke **doelgroepen** het aanbod in de kijker van [fietslessen](#), praatgroepen, projecten voor ouders met schoolgaande kinderen. Organisaties van en voor etnisch-culturele minderheden zijn hierbij een belangrijke partner.

10 | LOKALE ECONOMIE

De economie van de toekomst is circulair, gedeeld en coöperatief. We kiezen voluit voor kernversterking als motor voor de lokale handel. Ondernemers ondersteunen we om hun ondernemerschap duurzaam te ontplooien. Een gemeentebestuur kan haar koopkracht gebruiken om de circulaire economie te stimuleren. Ze kan haar inwoners stimuleren tot maximaal hergebruik van grondstoffen, bijvoorbeeld via deelinitiatieven. Een economie van de toekomst omarmt de coöperatiegedachte, waarbij burgers zelf goederen of diensten gaan beheren. Via een sociale lokale economie krijgen mensen in een kwetsbare arbeidsmarktpositie ruimte om zich te ontplooien. Zo ondersteunen we de creatie van nieuwe, duurzame sectoren en stimuleren we jobcreatie. Door slim (her-)gebruik van grondstoffen en ruimte besparen we heel wat kosten voor mens én milieu.

1. Kernversterking als motor van een duurzame lokale economie

Kernversterking is niet enkel de basis voor een klimaatvriendelijke gemeente. Ze zorgt ook voor een [versterking van de lokale economie en handel](#). Pak kernversterking planmatig aan. **Baken kernen duidelijk af** en stem je beleidskeuzes hierop af.

- Zet in op [bedrijvige kernen](#) **die aaneengesloten én zichtbare bedrijvigheid planmatig afbaken, op maat van de lokale noden**.
- Enkel in kernen van de centrumsteden is er nog plaats voor een volwaardig commercieel-recreatief aanbod. Maak een verstandige ruimtelijke afbakening van kansrijke gebieden in de kern. [Bereikbaarheid en mobiliteit](#) (zowel voor de klant als distributie) staan centraal.
- Kies voor kernen in grotere gemeenten en kleine steden (de grootste groep in het midden) voor een 'slimme krimp en groei' op basis van afgebakende kansrijke en kansarme handelsgebieden.
- Zet in kleine en landelijke (deel-)gemeenten in op functioneel winkelen, dat wil zeggen praktische dagelijkse inkopen op 10 minuten.
- Een groeiende uitdaging zijn de kleinste dorpen en kernen die langzaam zonder handelaars vallen. Kies daar bijvoorbeeld voor het [DORV-concept](#), waar dorpswinkel, sociale ruimte en gemeentelijk loket één zijn.
- Een economische kern is meer dan alleen handel, ook **diensten en vrije beroepen** winnen aan belang. Verweef panden met verschillende functies en maak ze zichtbaar.
- **Bereikbaarheid kan duurzaam**. De mythe dat de dominantie van auto's nodig is voor de detailhandel gaat niet op. Meer voorstellen vind je in het hoofdstuk 'Mobiliteit'.

- Maak de aanwezigheid van ondernemingen in de kern **zichtbaar en karakteristiek** door in te zetten op branding, beleving en evenementen. Toon wat een handelsmerk is en waar je als stad of gemeente fier op bent.
- Steden kunnen [e-commerce](#), [thuislevering](#) en fietskoeriers op een duurzame manier inzetten als ondersteuningstool voor de lokale handelaars. Investeer aan de rand van (centrum)steden in goed ontsloten korte keten- en distributiehubs.
- Kies een **stopzetting van de bouw van baanwinkels, shoppingcentra en handelszaken in de periferie**. Weiger (behalve voor buurtwinkels) aanvragen buiten de kern en ga samen met ondernemers op zoek naar meer geschikte locaties binnen de kern. De lokale besturen hebben hier sinds de invoering van het [decreet betreffende het Integraal Handelsvestigingsbeleid](#) bijkomende beleidsinstrumenten voor
- Stimuleer de detailhandel met slimme [premies voor kernversterking](#) binnen afgebakende kernen. Het kan bijvoorbeeld gaan over verfraaiingswerken die de leefbaarheid en aantrekkelijkheid in handelsgebieden verhogen. Zorg voor gerichte premies die voldoende hoog zijn om versnippering van de middelen tegen te gaan
- Ga creatief om met functies van **leegstaande winkels en panden**, door bijvoorbeeld:
 - Panden open te stellen als pop-up of co-working ruimte voor starters, zelfstandige en thuiswerkers.
 - Er een (tijdelijke) sociale/gemeenschappelijke functie aan te geven.
 - Eigenaars te stimuleren hun vitrine ter beschikking stellen van kunstenaars of met een (historische) foto af te plakken.
 - Vind hier inspiratie rond tijdelijke invullingen in [Gent](#) en [Mechelen](#).
- Voor een structureel leegstandsbeleid, zie het hoofdstuk '[Ruimtelijke ordening](#)'.

2. Lokaal ondernemerschap als basis voor een bedrijvige lokale economie

Lokaal verankerde ondernemingen en KMO's zorgen voor duurzame werkgelegenheid. Ze spelen een belangrijke rol in de lokale samenleving. Help lokale ondernemingen die rol te spelen door hen te ondersteunen, door onderlinge uitwisseling te bevorderen en door hen met omwonenden en verenigingen in contact te brengen. Toerisme ondersteunen zorgt voor de versterking van de streekidentiteit en van de lokale economie.

- Organiseer **één gemeentelijk ondernemersloket** waar ondernemers terecht kunnen met al hun vragen. Werk eventueel intergemeentelijk samen of met één van de acht erkende ondernemingsloketten in Vlaanderen.
- Ga aan de slag met lokale ondernemers:
 - Richt een **economische of commerciële raad** op met een diverse vertegenwoordiging van lokale ondernemers (industrie, diensten, handel, horeca, vrije beroepen, starters en gevestigden). Gebruik dit forum om te luisteren naar de noden en doelgericht te ondersteunen. Afhankelijk van de lokale context kan het eventueel zinvol zijn om ook experts of vertegenwoordigers van andere belangengroepen te betrekken bij dit overleg.
 - Sla **bruggen met andere beleidsdomeinen** zoals cultuur, toerisme, sport. Betrek bijvoorbeeld de handel als er een nieuwe gemeentelijke tentoonstelling loopt door er naar te verwijzen in de etalages.
 - Organiseer laagdrempelige ontmoetingsdagen, evenementen, beurzen, etc. om **lokale ondernemers samen te brengen** en lokaal ondernemerschap te promoten. Dat kan ook door een aparte vereniging in te richten, zoals in Mechelen waar vzw [Mechelen Mee-Maken](#) handelaars en ondernemers steunt en [Mest vzw](#) tegelijk leegstand aanpakt en **startende ondernemers** steunt.
 - Ondernemers met een migratieachtergrond moeten vaak extra barrières overwinnen. Maak hen via het gemeentelijk ondernemersloket wegwijs in wetgeving, bedrijfsbeheer en contactpersonen. Grote steden kunnen hiervoor een aparte structuur inrichten zoals [Café Herman](#). In de begeleiding werk je best samen met middenveldorganisaties zoals UNIZO en migrantenorganisaties. Zorg voor een voldoende laagdrempelige aanpak door bijvoorbeeld zelf op winkelbezoek te gaan.
- Verminder via digitalisering en begeleiding de **administratieve lasten** van alle lokale ondernemingen. **Stel digitale gegevens en databases open** zodat allerlei toepassingen ontwikkeld kunnen worden.
- Herwaardeer **markten** (buurt-, rommel-, ambachts- en [boerenmarkten](#)). [Promoot en ondersteun](#) wekelijkse markten en maak centrale locaties beschikbaar.
- Bied **vestigingspremies aan startende buurtwinkels** in wegwijnende winkelstraten en kleine woonkernen. Zorg voor gerichte premies die voldoende hoog zijn om versnippering van midde-len tegen te gaan.

- Beschouw uitbaters van **nacht- en belwinkels** als ondernemers die een economische meerwaarde bieden en zelfs een ongebruikt potentieel hebben als buurtwinkels. Kies niet voor een eenzijdig negatief en repressief beleid dat deze ondernemers wil reduceren tot 'imagoverlappende winkels'.
 - Informeer, communiceer regels, geef advies en overleg samen met de uitbaters hoe de leefbaarheid en het imago kunnen verbeteren.
 - Betrek hen bij de commerciële raad.
 - Pak winkels die regels overtreden kordaat aan. Voer tegelijk een omkaderend en preventief beleid.
 - De hoogte van belastingen (openingstaks en jaarlijkse belasting) en de vestigingsregels moeten gelijkaardig zijn met andere ondernemingen.
- Lokale maakbedrijven bieden een enorm economisch en duurzaam potentieel. Organiseer een beurs, zorg voor vertegenwoordiging in de commerciële raad en ondersteun waar mogelijk.
- Versterk het **lokaal toerisme en de horeca**.
 - Stimuleer hoeve- en ambachtstoerisme (zie het hoofdstuk 'Voeding en landbouw').
 - Leg de focus op ecotoerisme. Dit is toerisme dat vooral positief is voor de lokale bevolking, de plaatselijke handelaars en het milieu. Maak 'De Groene Sleutel' bekend bij de bevolking. Dit is het internationale keurmerk voor duurzame vakantieverblijven en -parken.
 - Zet in op dagjestoerisme in eigen streek. Pak uit met kwalitatieve bezienswaardigheden en een uitgebreid ontspanningsaanbod. Werk met lokale gidsen, bescherm erfgoed, stel trage wegen open, leg nieuwe fiets-, ruiter- en wandelpaden aan of gebruikt daarvoor landbouwwegen.
 - Steden kunnen uitpakken met kunst, mode, musea, monumenten en een bruisend nachtleven en trekken verschillende horecazaken aan voor diverse doelgroepen.
 - Stadstoerisme biedt een meerwaarde voor de stad in de vorm van werkgelegenheid en eigen vrijetijdsbesteding. De hoge concentratie van toeristen, vooral in cultuur-historische centra, kan tegelijk voor flink wat overlast zorgen. Schenk prioritaire aandacht aan de behoeften/belangen van de lokale bevolking. Baseer het toerismebeleid op de juiste dosering. Toeristische investeringen dienen rekening te houden met zowel de maatschappelijke als de milieu-impact. Het centrum moet leefbaar blijven. De gemeente kan bijvoorbeeld een beperking opleggen van het aantal

hotels en chocoladewinkels wanneer die het centrum dreigen te overwoekeren. Zij nemen de plaats in van woningen en dienstencentra voor de bevolking. Leg de klemtoon op openbaar vervoer en voorzie parking bij voorkeur buiten het centrum.

- Promoot de lokale handelaars en de **nabije economie** bijvoorbeeld door deelname aan de '[Zo Dichtblij](#)' campagne van [Bond Beter Leefmilieu](#). De consument wordt zo gestimuleerd om op een duurzame manier inkopen te doen.
- Promoot **korte keten landbouw** (zie het hoofdstuk 'Voeding en landbouw').
- Ondersteun lokale ondernemers in het **energiezuinig maken van hun ondernemingen**. Organiseer gratis energie-audits, groepsaankopen en geef aanbevelingen (zie ook het hoofdstuk 'Klimaat en energie').
- Sensibiliseer ondernemingen tot een verantwoordelijk **afvalbeleid** via infobrochures met handige tips of persoonlijke audits (zie ook het hoofdstuk 'Afval').
- Een lokaal **alternatief muntsysteem** stimuleert de lokale handel want houdt de geldbestedingen binnen de eigen economie. Bovendien kunnen diensten die normaal gezien economisch niet gewaardeerd worden, worden beloond met de [lokale munt](#), zoals vrijwilligerswerk.

Een lokale economie met een blik op de toekomst

1. Maak mee werk van een deel- en circulaire economie

[Onze economie evolueert van lineair naar circulair](#). De [circulaire economie](#) is erop gericht om zo weinig mogelijk materialen te gebruiken via maximaal hergebruik en via minimale waardevernietiging van grondstoffen. Ook de deeleconomie is aan een opmars bezig. Lokale besturen kunnen, naargelang hun capaciteit, verschillende rollen opnemen om deze nieuwe economieën te ondersteunen en te stimuleren.

- Met **circulaire renovatie en aankopen** kunnen gemeenten circulaire producten en diensten een boost geven. Denk niet in termen van producten, maar in termen van functionele behoeften.

- Realiseer tegen 2020 minstens één [circulair aankoopproject of sluit een performance-based contract](#). Streef ernaar tegen 2024 alle grote aankoop- en renovatieprojecten volgens circulaire principes te laten verlopen. Met dergelijk contract koop je niet gewoon een kopieermachine bij een leverancier, maar betaal je voor een gegarandeerd gebruik. Dit stimuleert leveranciers om producten te leveren die zo weinig mogelijk onderhoud en vervanging nodig hebben.
- Neem als gemeente deel aan innovatieve projecten zoals de [Green Deal Circulair Aankopen](#).
- Maak gebruik van de circulaire mogelijkheden die de herbestemming van [grote gebouwen](#) biedt.
- Stel de gemeente op als **netwerkpartner voor lokale bedrijven en verenigingen** die circulaire projecten willen opstarten. Dit kan door infomomenten of gratis circulaire audits te organiseren.
- Stimuleer de uitbouw van een [kringwinkel](#). Nog heel wat gemeenten hebben geen lokale vestiging, hoewel er veel vraag is naar hergebruikmogelijkheden. Zorg voor een voldoende hoge gemeentelijke vergoeding en [goede afspraken](#). Afgedankte spullen krijgen een tweede leven in plaats van duur verwerkt te worden.
- Ondersteun of organiseer **repaircafés**. Dit zijn gratis toegankelijke bijeenkomsten waarbij mensen elkaar op vrijwillige basis helpen bij het herstellen van allerlei voorwerpen, van kledij tot electronica.
- Organiseer of faciliteer **rommelmarkten, geefpleinen, weggeefwinkels** etc.
- Afvalbeleid speelt een centrale rol in de transitie naar een circulaire economie (zie het hoofdstuk 'Afval').
- Ondersteun de transitie naar ecologisch ondernemerschap door werk te maken van duurzame [bedrijventerreinen](#). Stimuleer de aanstelling van een bedrijventerreinenmanager. Deze zet in op het sluiten van de materiaalkringlopen, waarbij het afval van het ene bedrijf een grondstof wordt voor een ander bedrijf. Ook innovatief ondernemerschap, een duurzaam mobiliteitsplan en duurzame tewerkstelling behoren tot de duurzaamheidscriteria.
- De **deeleconomie** kan een belangrijk onderdeel zijn van de circulaire economie. Delen bestaat natuurlijk al langer, maar de technologie heeft ervoor gezorgd dat ook 'stranger sharing' in opmars is. Onderbenutte goederen delen betekent minder grondstoffen verbruiken.
- Stimuleer fiets- en autodelen, zie ook het hoofdstuk 'Mobiliteit'.

- Bouw een slimme gemeentelijke uitleendienst uit die bijvoorbeeld ook inzet op het uitlenen van huishoudelijk materiaal zoals een boormachine, een grasmachine etc.
- Versterk de [deelinitiatieven van burgers](#) zoals www.peerby.com via de communicatiekanalen van de gemeente.
- Lanceer een projectoproep 'deelinitiatieven' en voorzie subsidies en logistieke ondersteuning.
- Werk samen met lokale actoren om lokale deelinitiatieven op te schalen en synergiën te ontwikkelen.
- Organiseer een deelfeest, een geefplein of kringloopfestival.
- Ondersteun kwetsbare groepen om toegang te vinden tot de deeleconomie.

2. Ondersteun de coöperatieve economie

Coöperaties zijn terug van nooit echt weg geweest. Ze nemen een voortrekkersrol op in het ecologisch ondernemen. Coöperatief ondernemen is een erg democratische vorm van ondernemen: ieder heeft één stem en kan profiteren van de winsten.

- Maak gebruik van coöperatieve voorwaarden in de **criteria van openbare aanbestedingen**. Neem in een aanbesteding voor een windmolenproject bijvoorbeeld een [criterium rond inspraak en participatie op](#).
- Als gemeente **toetreden tot een coöperatieve kan**, maar enkel als er een gemeenschappelijke nood of uitdaging is. Als er geen echte betrokkenheid is met het doel van de coöperatieve, is de kans op succes heel klein.
- Zoek naar **partnerschappen met burgercoöperaties** om bijvoorbeeld de energietransitie mogelijk te maken (met energiecoöperaties zoals Energent).

Een sociale lokale economie met aandacht voor iedereen

Een duurzame lokale economie is een inclusieve economie, waarin ook mensen met een kwetsbare arbeidspositie een plaats vinden. Meer informatie over sociale economie vind je in het hoofdstuk 'Werk'.

11 | VOEDING EN LANDBOUW

Groen wil kwaliteitsvol en gezond voedsel toegankelijk maken voor iedereen. De landbouwer heeft daarbij recht op een eerlijke prijs voor zijn product en de planeet moet zo weinig mogelijk belast worden. Dit komt de consument, de landbouwer en de planeet ten goede. De sleutels voor de omslag naar een duurzaam voedsel- en landbouwbeleid liggen vaak bovenlokaal, maar de omslag kan lokaal mee ondersteund worden. Speel daarbij in op de groeiende onderstroom naar meer lokaal, diverser en gezonder voedsel.

Neem een voortrekkersrol op

Lokale besturen met klimaatambitie werken een integraal voedsel- en landbouwbeleid uit. Door diverse partners en actoren te betrekken en te ondersteunen, creëer je een breed draagvlak voor een duurzamere voedsel- en landbouwstrategie. Inwoners worden geprikkeld om duurzame voedingskeuzes te maken, landbouwers krijgen een beter toekomstperspectief.

- Een lokale voedselstrategie laat gemeenten via een [integrale en gecoördineerde aanpak](#) vooruitgang boeken. Het [lokale bestuur kan een verbindende rol spelen](#) tussen alle betrokkenen.
- Zet in op gezonde en duurzame voeding door verbeterde gunningsprocedures en **slimme bestekken** te gebruiken voor grootkeukens in scholen, woonzorgcentra, kantines ... Stap over op [duurzame catering](#). Start een [refterrevolutie](#), zeker in [scholen](#) want #gezondbegonnen-halfgewonnen. Organiseer [\(school-\)fruit](#). Garandeer een vegetarische optie voor wie wil. Ga in gesprek met bedrijfskantines en andere privé-actoren.
- Door aandacht te schenken aan **minder vlees** eten, kan een stad of gemeente tegelijkertijd werken aan haar klimaatbeleid en gezondheidsbeleid. Word een ['Donderdag Veggiedag'-gemeente](#) en organiseer ['de langste veggietafel'](#), neem een veggie-kooktip op in het gemeentelijk informatieblad en bied op gemeentelijke evenementen (alleen) vegetarische hapjes
- Pak **voedseloverschotten** aan. [Jaarlijks gaat in Vlaanderen ongeveer 2 miljoen ton voedsel verloren](#) (inclusief nevenstromen, het niet-eetbare gedeelte van een voedselproduct). Er is nood aan een bovenlokaal kader, maar ondertussen kan je lokaal al aan de slag:
 - Bied via de communicatiekanalen concrete tips aan over [hoe voedselverspilling tegen te gaan](#).
 - Introduceer ['restorestjes'](#) zodat klanten voedselresten mee naar huis kunnen nemen.
 - Maak de link tussen supermarkten en andere spelers in de voedingsindustrie enerzijds, en sociale organisaties anderzijds. In Gent zette men het project [Foodsavers](#) op. Je kan als OCMW ook intekenen op de [Schenkingsbeurs](#) van Komosie.

Duurzaam grondbeheer

Verpaarding, vertuining, oneigenlijke economische activiteiten in landbouwgebied en de aanhoudende verkavelingsdruk zetten de bestaande landbouwgrond onder druk. Bovendien sneuvelen kilometers hagen, houtkanten en perceelsranden onder druk van de intensivering van de landbouw. Als landschapsregisseur is er een belangrijke rol weggelegd voor de [Regionale Landschappen](#). Lokale besturen kunnen via hun gemeentelijk vertegenwoordiger in de algemene vergadering deze ambitie naar voren schuiven.

- Veranker het principe van **zuinig ruimtegebruik** via een doorgedreven **vergunningen- en grondenbeleid**. Op die manier roepen we de verdere **verrommeling van het platteland** een halt toe. (zie ook het hoofdstuk '[Ruimtelijke ordening](#)').
- In heel wat gemeenten liggen **ongebruikte percelen** die eigendom zijn van de gemeente, de kerkfabriek of het OCMW. Onderzoek of je deze ter beschikking kan stellen van lokale korteketeninitiatieven. Dit kan in eigen beheer, via een overheidsopdracht waarin specifieke beheerscriteria worden opgenomen volgens het lastenboek voor biologische productie, zoals bijvoorbeeld gebruik van organische mest en engagement voor lokale afzet. Een tweede optie is de grond verkopen aan of ter beschikking stellen van '[De Landgenoten](#)' (eventueel via systeem van erfpacht). Deze organisatie investeert in grond die over generaties heen gebruikt kan worden voor biologische landbouw. Ze is ook de geschikte partner om samen een duurzaam bestemmingsbeleid uit te werken voor de gemeente.
- De [Vlaamse Landmaatschappij \(VLM\)](#) kan [beheerovereenkomsten](#) afsluiten met landbouwers. Via deze overeenkomst worden landbouwers mee ingeschakeld als goede beheerders van het landschap. Landbouwers werken zo mee aan het inperken van wateroverlast of zorgen voor natuurherstel door het aanleggen van poelen, hagen of bloemenstroken op hun percelen. Een gecoördineerde aanpak voor deze beheerovereenkomsten is doorslaggevend voor het succes ervan. De ruimtelijke samenhang is cruciaal om de doelstellingen te bereiken. De middelen voor die maatregelen worden best gebiedsgericht en geclusterd ingezet in gebieden met een hoog ecologisch potentieel. [Het lokaal bestuur kan in samenwerking met het Regionaal Landschap een netwerk- en regisseursfunctie opnemen](#).

Ondersteun verschillende landbouwmodellen en gediversifieerde landbouwactiviteiten. Onze landbouw lijdt aan **overdreven intensivering en specialisatie**. De competitiviteit wordt eindeloos opgedreven. Dat leidt tot een spiraal van overproductie en prijsdalingen. Omwille van efficiëntie en kostenreductie richten steeds meer bedrijven zich tot één of twee teelten of gewassen. Een beperkt aantal teelten en gewassen wordt op relatief grote schaal geproduceerd. Een uniformisering van de geproduceerde soorten heeft tot gevolg dat boeren moeten concurreren met goedkopere producenten uit het buitenland. Een lastige concurrentiestrijd, aangezien grondprijzen en arbeidskosten in ons land veel hoger liggen. Groen wil landbouwers steunen bij de overgang naar onafhankelijke modellen die lokale, duurzame en kwaliteitsvolle producten centraal stellen.

- Ondersteun verschillende **onafhankelijke, lokale landbouwmodellen**.
- De verweving van natuur en landbouw in **agro-ecologie** creëert vele nieuwe kansen. De Regionale Landschappen, de provincie en de boerenorganisaties kunnen een belangrijke rol spelen door in gesprek te gaan met de landbouwers, hen te begeleiden, subsidies aan te vragen etc.
- De sterke graad van verstedelijking biedt in Vlaanderen belangrijke kansen voor de **korte ketenlandbouw**.
 - Voorzie logistieke ondersteuning voor bottom-up initiatieven zoals voedselteams, vlees- en groentepakketten of -abonnementen ...
 - Ga na of er in de rekken van lokale handelaars of supermarkten al lokale streekproducten worden verkocht. Breng handelaars en producenten samen op een klimaatlunch en onderzoek wat de mogelijkheden zijn. Zo kunnen streekbieren verkocht worden in de lokale horecazaken en kunnen restauranthouders ingrediënten afnemen van de lokale boer. Betrek zeker ook de grote ketens (bijv. Delhaize voorziet ruimte voor lokale producten).
 - Organiseer een boerenmarkt (zie verder).
 - Maak de verdeling van lokale voeding zichtbaar door de afkomst op ludieke en informele wijze zichtbaar te maken in restaurants en winkels. Organiseer campagnes rond de keten, voer acties op scholen en bij de horeca ... Geef kantines en horeca die een duurzaam voedselbeheer hebben een 'good food
- Ondersteun vernieuwende en diverse vormen van **stadslandbouw en -tuinieren**. Er is veel ongebruikt korte keten-potentieel: een kwart van het landbouwareaal en van de landbouwbedrijven ligt in een stadsgewest. Stadslandbouw en -tuinieren heeft vele mogelijke vormen: hightech verticale serres, Community Supported Agriculture, warmer tuinen, school- of volkstuintjes, een zorgboerderij ...
- Stimuleer **moestuinen** in privétuinen. Informeer burgers over de verschillende initiatieven en faciliteer evenementen van organisaties die moestuinieren in jouw buurt mogelijk maken. Velt vzw biedt heel wat informatie en de Vlaamse overheid biedt allerlei campagnemateriaal om de inwoners te sensibiliseren over het gebruik van pesticiden in de tuin.
- Maak ruimte voor en ondersteun **volkstuinten**. Volkstuinen hebben ook een belangrijke sociale functie. Ze zijn een ontmoetingsplaats voor verschillende generaties en culturen en stimuleren de sociale cohesie in je buurt. Velt vzw ondersteunt gemeenten die samentuinprojecten willen opstarten.

- Ondersteun gediversifieerde landbouwactiviteiten. Steeds meer boeren halen een aanvullend inkomen uit **verbredingsactiviteiten** die niet rechtstreeks te maken hebben met de productieactiviteit. Zo'n 20 à 25% van alle producenten oefent minstens één verbredingsactiviteit uit. Inzetten op zo'n activiteiten is vaak goed voor milieu én landbouw:
 - Promoot beheerovereenkomsten met landbouwers in functie van natuur, milieu en landschap en ondersteun landbouwers bij aanvragen.
 - Stimuleer hoeveverkoop als korte ketenproducent zoals hierboven beschreven. Promoot ook de mogelijkheden om Vlaamse en provinciale subsidies te verkrijgen.
 - Betrek boeren en lokale ambachtslui in het toerismebeleid in samenwerking met de provincie en de Regionale Landschappen via promotie van streekproducten, hoevetoerisme (hoevehotels, -winkels en -cafés) en ambachtstoerisme.
 - Voorzie in fiets- en wandelstopplaatsen bij hoeves en ateliers, en vermeldingen in toeristische brochures.
 - Organiseer een boerenmarkt waarop boeren uit de buurt hun producten rechtstreeks aan de consument kunnen verkopen.
- Een goed (lokaal) vergunningenbeleid is cruciaal om ervoor te zorgen dat landbouw en leefmilieu op een positieve manier op elkaar kunnen inhaken. Daarnaast zijn ook handhaving en inspraak of participatie van de burgers belangrijke factoren om te komen tot een duurzaam grondbeheer.
 - De komst van grote landbouwbedrijven zorgt vaak voor ongerustheid bij de bevolking. Bij dossiers die een voldoende grote impact hebben op het leefmilieu binnen de stad of gemeente kan de milieuraad gevraagd worden om een advies te verlenen. Vermijd echter dat elk klein individueel dossier voorwerp van discussie wordt op de milieuraad.
 - Een belangrijk sluitstuk van een goed vergunningenbeleid is een sterk uitgebouwd handhavingsbeleid. Investeer hier als lokaal bestuur in zodat het beleid effectief wordt nageleefd.

Gezondheidsbeleid is in de eerste plaats een geïntegreerd en preventief beleid. Daarom plaatsen we gezondheid centraal bij elke beslissing die de gemeente neemt. Het is vooral via andere bevoegdheden zoals milieu, ruimte, wonen, werk, ouderenbeleid, zorg, jeugdbeleid, kinderopvang, mobiliteit, sport, cultuur, onderwijs- en veiligheidsbeleid dat de gemeente de gezondheid van haar inwoners versterkt. Want [preventie](#) is de beste remedie en dat wil zeggen een gezonde omgeving en levenswijze.

De concrete doelstellingen en acties die je in dat beleid bundelt zullen vaak verschillen per gemeente, maar het einddoel is een [Gezonde Gemeente](#). Daarom formuleren we hieronder enkele grote lijnen en concrete voorbeelden.

Preventie: minder campagnes en meer structurele maatregelen

- Door **structureel** in te grijpen kan je veel meer gedaan krijgen dan met de zoveelste campagne. Enkele voorbeelden:
 - Hou bij mobiliteit rekening met de impact van fijn stof en onveilige verkeerssituaties voor (jonge) fietsers en wandelaars. Zorg dat het mobiliteitsbeleid ook meer beweging teweegbrengt door het STOP-principe te hanteren (zie ook het hoofdstuk '[Mobiliteit](#)').
 - Stimuleer gezonde voeding in scholen en sportkantines (zie ook het hoofdstuk '[Voeding en landbouw](#)').
 - Kies voor meer groen en speelweefsel. Hierdoor verhoogt de lucht- en levenskwaliteit (zie ook de hoofdstukken '[Ruimtelijke ordening](#)' en '[Natuur en milieu](#)').
 - Maak sport voor iedereen toegankelijk (zie ook het hoofdstuk '[Cultuur, sport en vrije tijd](#)').
- Voer een **buurtgericht en participatief beleid**. Dit verlaagt de drempel, zorgt voor extra ideeën, meer draagvlak en een beter zicht op de reële noden van de wijk.
- Hanteer het **voorzorgsprincipe** ten aanzien van nog niet bewezen gezondheidsschade zoals bijvoorbeeld de straling van gsm- masten en hoogspanningskabels. Deze horen niet thuis in dichtbevolkte zones, in de buurt van kinderopvang of scholen. Ze moeten ook voldoen aan de EU-normen of de goedgekeurde Vlaamse [resolutie over gsm-straling](#).
- **Stimuleer** zoveel mogelijk inwoners om gebruik te maken van het aanbod van **secundaire preventie** (opsporen van ziektes in een vroeg stadium). Werk hiervoor samen met het LOGO (Lokaal GezondheidsOverleg). Vlaanderen organiseert en financiert onderzoeken om borstkanker, darmkanker... sneller op te sporen en zo erger te voorkomen. Er is nog steeds een

ongelijke toegang voor kansarme bewoners die veel minder gebruik maken van deze gratis onderzoeken. Werk samen met armoedeverenigingen, straathoekwerkers en hulpverleningsorganisaties.

- Geef de kans aan personeel van alle relevante diensten om bijkomende vormingen te volgen over gezonde voeding, gezondheidspreventie, omgang met problematisch drugs- en alcoholgebruik, etc.
- Zorg voor gezonde en lekkere voeding in alle gemeentelijke voorzieningen (rusthuizen, kinderdagverblijven, cafetaria ...) (zie ook het hoofdstuk 'Voeding en landbouw').
- Bestrijd overmedicatie door hierover in gesprek te gaan met de eigen zorginstellingen.
- Maak van een actieve levensstijl een evidente keuze:
 - Ondersteun '[Beweging Op Voorschrift](#)' voor kansarmen.
 - Plaats de trap onder de aandacht en verstop de lift.
 - Zorg voor ruime fietsenstallingen en een laadpaal voor elektrische fietsen bij alle voorzieningen (zie ook het hoofdstuk '[Mobiliteit](#)' voor bijkomende voorstellen.

Gezondheidsgelijkheid via toegankelijke gezondheidszorg

Elke inwoner verdient een **gelijkwaardige toegang tot de gezondheidszorg**. De lokale overheid is best geplaatst om de regierol van de eerstelijnszorg op te nemen en de toegankelijkheid te maximaliseren. Dit doet ze door te werken met een 'breed geïntegreerd onthaal' en door een outreachend beleid te voeren. Ook in de hervormde eerstelijnszorg is dit van groot belang (zie ook het hoofdstuk '[Sociaal beleid en zorg](#)'). Er is niet één model om dit te organiseren. Er is vooral nood aan maatwerk voor elke gemeente.

- Breng per wijk of deelgemeente de **eerstelijns werkers aan tafel** (huisartsen, maar ook andere zoals bijvoorbeeld apothekers). Geef ook de bewoners en patiënten een stem in dit overleg. Faciliteer multidisciplinair overleg.
- Ondersteun de oprichting van een **wijkgezondheidscentrum**.
- Hou rekening met de grotere en veranderende vraag door de **vergrijzing**. Maak ook werk van

cultuursensitieve zorg zodat mensen met een migratieachtergrond hun recht op zorg verzilveren (zie ook het hoofdstuk '[Sociaal beleid en zorg](#)').

- Stimuleer burgers om te kiezen voor een **vaste huisarts** en een **Globaal Medisch Dossier**. Maak hiervoor actief promotie in de gemeentelijke communicatiekanalen.
- Ondersteun de **huisartsenwachtdiensten** en maak deze actief bekend bij de bevolking. Op die manier verhoog je de toegankelijkheid en verminder je de werkdruk van de individuele arts en spoeddienst. Promoot die dienst ook samen met het verspreiden van de noodnummers en het centrale nummer voor de wachtdienst.
- Maak afspraken met huisartsen en ziekenhuizen zodat ook **mensen zonder papieren** hun recht op dringende medische hulp kunnen laten gelden. Dit kan via een medische conventie of betalingsverbintenis waarin het OCMW garant staat voor de betaling van de medische kosten. Zoals wettelijk voorzien, dragen de OCMW's de kosten voor deze medische zorgen.

13 | JEUGD

Investeren in de toekomst is kansen geven aan al onze kinderen en jongeren

Voor Groen is de integratie van het lokaal jeugdbeleid in Vlaanderen in de strategische meerjarenplanning (SMJP) een aanleiding om nog straffer in te zetten op jeugd. De **lokale autonomie** inzake jeugdbeleid vergroot. Elke gemeente of stad bepaalt zelf hoeveel middelen er naar jeugdbeleid gaan. Dat biedt **kansen, maar ook bedreigingen**. **Jeugdraden** wijzen op een dalende betrokkenheid sinds de integratie van jeugdbeleid in de SMJP. We willen die trend omkeren en jeugdraden net versterken. Sterk jeugdbeleid dat inspeelt op wat leeft bij jongeren kan alleen maar samen mét hen.

- **Investeer in kinderen en jongeren**. Dit betekent: minstens een behoud van middelen voor lokaal jeugdbeleid, met oog voor demografische evoluties. Hoe groter het aandeel jongeren in de lokale samenleving, hoe meer budget er tegenover moet staan.
- **Jeugdambtenaren** staan in nauw contact met de schepen van jeugd en de jeugdraad. Tegelijk moeten ze dicht bij jongeren en het jeugdwerk kunnen staan. Jeugdconsulent en manager van het lokaal, integraal jeugdbeleid. Dat zijn de twee poten waarop de jeugddienst staat.

Co-creatie met de jongsten in onze samenleving

- Geef kinderen en jongeren de kans om het **beleid te beïnvloeden** op hun eigen manier over thema's die zij mee kiezen. Maak de informatie die daarvoor nodig is **verstaanbaar en toegankelijk**. In samenwerking met het jeugdwerk, scholen en andere partners kan beleidsparticipatie op maat vorm krijgen.
- **Het inspraakproces is belangrijk**. **Niet enkel de uitkomst**. Dat vergt tijd, kennis en ervaring van personeel. Maak daarvoor de nodige middelen vrij. Co-creatie gebeurt best zowel offline, in klassen en de publieke (jeugd)ruimte, als online, waar jongeren actief zijn.
- Het gemeentebestuur kan ook zelf initiatief nemen om participatie op te zetten. Kies voor een **combinatie van initiatieven van het bestuur en van jongeren zelf**. Duidelijke spelregels over werkvormen, frequentie en terugkoppeling zijn noodzakelijk.
- Laat de **jeugdraad** de **motor** zijn **van co-creatie** met jongeren, via het jeugdwerk én individuele jongeren. In samenwerking met het lokaal bestuur. Groen wil de verdere uitholling van de jeugdraad tegengaan.
- De **jeugddienst (of vrijetijdsdienst)** is de **ideale regisseur van het lokaal participatiebeleid**.

In samenwerking met de jeugdraad of andere jongeren(teams) peilt zij naar wat er leeft en zet ze trajecten op om jeugd te betrekken bij elk domein van het lokaal beleid. [Kabinet J](#) van mijnLeuven, de Leuvense jeugddienst is een goed voorbeeld van zo'n jeugdraad 2.0.

- In grote steden kan een [kindersecretaris](#) netwerken ontwikkelen om over diensten heen samen te werken. De kindersecretaris bewaakt ook de naleving van [kinderrechten](#).
- Geef **jongeren meer inzicht in het democratisch proces** van een gemeente. [Debattle](#) betreft jeugd bij de lokale verkiezingen. [Droomhut J100](#), een project van verschillende Antwerpse jeudwerkorganisaties, wil Antwerpse jongeren en lokale politici dichter bij elkaar brengen.

Kindvriendelijke steden en gemeenten

- Wat goed is voor kinderen, is goed voor iedereen. [Kindvriendelijkheid](#) is een barometer voor goed lokaal beleid. Groen wil meer kindvriendelijke steden en gemeenten. Dit zijn gemeenten waar kinderen volwaardig deelnemen aan de samenleving. Hun belangen wegen in het volledige beleidsproces en overheen de lokale bevoegdheidsdomeinen. Hiervoor is een 'kindreflex' bij alle diensten nodig.
- Leg de focus op het **jonge kind**, waarbij **beleidsdomeinen jeugd, onderwijs en kinderopvang samenwerken**. [Gent bracht de jeugddienst onder bij het departement Onderwijs, Opvoeding en Jeugd](#) om zo de missie van een kindvriendelijke stad slagkracht te geven. In Sint-Niklaas sloegen diensten jeugd en welzijn de handen in mekaar, onder begeleiding van [Formaat](#). Beide diensten erkennen samen jeugdorganisaties voor etnisch-culturele minderheden als jeugdhuizen. Hierdoor hebben deze toegang tot meer rechten en financiële middelen.
- Kinderen hebben **ruimte** nodig. Ze hebben recht op ontspanning en spel in hun buurt, zonder opgesloten te worden in (speel)reservaten. Voorzie speelelementen in straten en op pleinen. Geef met [een speelweefselkaart](#) een duidelijk overzicht van alle publieke speelruimte, jeugdlokalen en -terreinen, en de veilige wegen er naartoe. Benut waar mogelijk tijdelijk ongebruikte openbare ruimte als speelruimte.
- **Toets elke herinrichting** van het openbaar domein op **kind- en jeugdvriendelijkheid**. Kinderen en jongeren hebben het recht om veilig met de fiets of te voet op school, in de sportclub of de jeugdvereniging te geraken.
- Voorzie in **openbare gebouwen gezinsvriendelijke elementen**, zoals luiertafels, borstvoedings-vriendelijke plaatsen en speelhoeken. Zorg voor kinderopvang bij evenementen die het lokaal bestuur organiseert. Stimuleer horecazaken om werk te maken van kindvriendelijkheid.

Jeugdwerk ondersteunen

- Voorzie voldoende **basissubsidie** voor het jeugdwerk met het oog op de reguliere werking. Geef daarnaast **meer ruimte voor experimenten met nieuwe vormen van jeugdwerk**. Individuen of groepen jongeren die innovatief aan de slag willen, verdienen alle kansen, zowel financieel als materieel.
- Uitdagingen zoals de **toenemende diversiteit en hoge armoedecijfers** hebben een impact op het jeugdwerk. Anderstalige nieuwkomers zijn vaak onbegeleide minderjarigen. Ondersteun organisaties die doelgroepgericht werken om kansarme kinderen en jongeren te bereiken. Geef een plek aan projectmatig jeugdwerk in buurten waar de kansen en participatiegraad laag zijn. In grote steden bieden partners als [Uit De Marge](#), [Jes vzw](#), [Kras](#), [Habbekrats](#) of [vzw Jong](#) kansen en een netwerk aan kwetsbare jongeren. Zoek ook in kleine steden en gemeenten naar manieren om de diversiteit binnen het jeugdwerk aan te moedigen en te ondersteunen.
- Lokale jeugddiensten hebben vaak weinig impact op de omgang van lokale particuliere jeugdwerkorganisaties met **diversiteit**. Vaak ook omdat de jeugddiensten zelf onvoldoende divers zijn. Moedig jeugdwerkorganisaties aan om **diversiteitsdoelstellingen** op te stellen. Werk met beleidsondersteuning. Voorzie, bovenop de basisfinanciering van de verenigingen, bijkomende financiële stimuli voor groepen die hierop inzetten. Faciliteer lerende netwerken als een bovenlokaal netwerk (de jeugdwerkkoepels) ontbreekt. Ook de netwerken rondom lokale jeugdinitiatieven, zoals brugfiguren en buurtwerkers, spelen een belangrijke rol in het toeleiden van jongeren.
- Zet als jeugddienst in op **laagdrempelige activiteiten** en aanbod op maat van kinderen en jongeren die opgroeien in **kansarmoede**. Zo biedt district Borgerhout een open en gratis vrijetijdsformule, waarbij [de Speltrappers](#) sport en spel in de wijk organiseren. Kinderen komen en gaan wanneer ze willen en moeten niet vooraf inschrijven.
- Maak **vakantiekampen betaalbaar** voor iedereen. Betaal indien nodig een deel van het inschrijvingsgeld voor kansarme kinderen. Ook één centraal inschrijvingspunt kan de toegankelijkheid verhogen. Organiseer dit in samenwerking met onderwijs en erkende sport-, cultuur- en jeugdorganisaties.
- Neem de rol als [regisseur voor de organisatie van opvang en vrije tijd](#) van kinderen en jongeren op. Dit met oog voor (opvang)noden van kinderen, jongeren en ouders enerzijds en de eigenheid en draagkracht van verschillende sectoren (kinderopvang, scholen, jeugd(welzijns)werk) anderzijds.
- Ondersteun jongeren die **[kader]vorming** willen volgen, ook jongeren die geen lid zijn van een vereniging. Een lokaal EVC-traject ([Elders Verworven Competenties](#)) kan kennis en ervaring van jongeren in het jeugdwerk valoriseren in een 'ervaringscertificaat'.

- Zoek naar **nieuwe synergieën waar het bestaande aanbod tekort schiet**, zoals kruisbestuiving tussen buitenschoolse opvang en speelpleinwerking. Leid oudere kinderen tijdens schoolvakanties naar de lokale speelpleinwerking, waardoor je het tekort aan plaatsen voor de jongste kinderen oplost. Zo blies Edegem haar [speelpleinwerking](#) nieuw leven in.
- Jeugdwerk is **méér dan vrije tijd**. Jeugdwerkbeleid zet ook in op maatschappelijke uitdagingen, zoals werkloosheid, taalachterstand, vroegtijdige schooluitval, kinderarmoede, psychisch welzijn. Werk als jeugddienst samen met andere sectoren, zoals [Tejo](#), dat gratis therapie voor jongeren aanbiedt of [Arktos vzw](#). Jonge ondernemers ondersteunen bij het uitwerken van hun idee, product of dienst, draagt bij aan hun persoonlijke ontwikkeling én aan lokale innovatie en economie, zoals [BAAS](#) in Antwerpen.
- Jeugdwerk moet deel zijn van het **integraal beleid** cultuur, vrije tijd en sport. **Samenwerking** tussen verschillende diensten is noodzakelijk. Moedig samenwerking aan door **gedeeld en polyvalent gebruik van ruimte** te belonen bij de toekenning van subsidies voor jeugdinfrastructuur. Het delen van die infrastructuur kan tijdelijk of occasioneel zijn. Gedeeld ruimtegebruik is steeds een positieve keuze met aandacht voor de eigenheid van de verenigingen in plaats van een besparingsmaatregel.
- Stimuleer alle onderwijsnetten om hun **infrastructuur open te stellen** en om via de **Brede School** letterlijk en figuurlijk ruimte te bieden voor jeugdwerk. Maak ook eigen lokalen duurzamer en veiliger.
- **Breng beroepskrachten samen** om jeugdwerk gecoördineerd te kunnen ondersteunen. Sint-Niklaas richtte [JOS](#) (Jeugdwerkondersteuning Sint-Niklaas) op, met winst in efficiëntie, flexibiliteit en betrokkenheid van jeugd in het volledige bestuur.

Jeugdcultuur

- Jongeren hebben nood aan [vrijhavens](#), waar ze zichzelf kunnen zijn en experimenteren. Stimuleer en ondersteun tegelijk **talentontwikkeling** bij jongeren. Bijvoorbeeld door hen kansen te geven om zichzelf en hun werken te tonen.
- De **Brede School** kan kinderen en jongeren **op weg helpen naar gepast aanbod**, op basis van talenten en interesse. Ze kan ook een **eigen aanvullend aanbod** buiten de schooluren creëren.
- Laat jongeren plek om 'jong zijn' te beleven, in alle diversiteit. Ga samen met hen op zoek naar manieren om **plekken van jeugdcultuur** te maken. Voorbeelden: een skatepark integreren in een groen park, een jeugdhuis dat voorziet in repetitieruimtes en workshops mediagebruik. [Jeugdmaps](#) geeft een goed overzicht van jeugdlokalen in je gemeente.

- Van dansgroepen, theater, media tot streetart, **jeugdcultuur verdient ruimte**. [Mechelen Muurt](#), een street art parcours in de Mechelse binnenstad, is een goed voorbeeld. [Kunstjeugdbe-weging Bazart](#), actief in een aantal centrumsteden, zet cultuur en erfgoed centraal in haar werking. In Edegem is Hangar 27 een muziekhuis op een locatie die vaak leeg stond in het weekend. Er is repetitieruimte en een vast podium met de nodige technische ondersteuning. In Sint-Niklaas hielden lokale skaters de potlood vast bij de realisatie van [een nieuw skatepark](#).
- Maak de **drempel voor een subsidieaanvraag zo laag mogelijk**, de budgetten voldoende hoog. Schaf overbodige regels en formulieren af. Zorg voor ondersteuning bij het indienen van subsidiedossiers. ['Alles kan'](#), een project van de Gentse jeugddienst, faciliteert individuele jongeren bij de uitwerking van hun ideeën. Het stelt subsidies ter beschikking en geeft nuttige info over organisatie, infrastructuur en subsidies van andere overheden.

14 | CULTUUR, SPORT EN VRIJE TIJD

Cultuur, vrije tijd en sport, één geheel

Vanuit een geïntegreerde visie op cultuur, vrije tijd en sport wil Groen de **samenwerking tussen deze beleidsdomeinen versterken**. Versterking van de sociale cohesie, persoonlijke ontplooiing en genieten staan centraal.

- Streef naar **gedeeld gebruik van infrastructuur en ruimte** in functie van efficiëntie en duurzaamheid. Zorg voor een plan om de gemeentelijke/stedelijke vrijetijdsinfrastructuur energie-efficiënt te maken. Verminder samen met de verenigingen en het publiek de globale CO₂-uitstoot van vrijetijdsinfrastructuur. Laat nieuwe gebouwen voldoen aan strenge energie-prestatienormen en besteed aandacht aan ecologische design en materialen. Zet gebouwen in voor bredere maatschappelijke taken, niet alleen voor culturele of sport-activiteiten, maar ook voor diverse activiteiten van wijkbewoners, sociale groepen enzovoort.
- Bouw een **geïntegreerd vrijwilligersbeleid** uit. Een vrijwilligersloket is hét aanspreekpunt voor vragen van vrijwilligers en verenigingen. Een engagementscoach promoot engagement van burgers en stemt vraag en aanbod voor vrijwilligers in de gemeente of stad op elkaar af. (zie ook hoofdstuk '[Samenleven en diversiteit](#)').
- **Vereenvoudig procedures**, inschrijvingsformulieren, tarievenstructuren, subsidieregelingen, gebruikersreglementen ... Leid initiatiefnemers naar de juiste subsidies en procedures, om zo drempels weg te nemen en initiatieven van onderuit te laten groeien.
- Ontwikkel een weefsel van **park- en natuur(verbindings)gebieden** in het centrum en de deel-gemeenten met optimale integratie van allerlei vrijetijdsaspecten.

Cultuur van onderuit, divers en verbindend

Cultuur is een vorm van persoonlijke ontwikkeling en gemeenschapsontwikkeling. Cultuur is wat ons verbindt, zorgt voor reflectie, ontspanning, onthaasting. Een sterk lokaal cultuurbeleid biedt **kansen aan initiatieven die van onderuit** groeien en zorgt ervoor dat het aanwezige potentieel kan groeien. Hecht zowel belang aan creatievelingen als professionele kunstenaars en cultuurinstellingen, aan wijk- en buurtinitiatieven net zoals aan erfgoedzorg en sociaal-artistiek werk. Treed daarnaast op als **speler** in het **lokale culturele veld** en waarborg de diversiteit die de cultuursector eigen is. Zoek naar ruimte voor het **aanbod dat individuen of particuliere organisaties zelf niet invullen**.

Groen gaat voor **cultuurbeleving die verbindt**. **Diversiteit, toegankelijkheid en kwaliteit** staan voorop. Lokaal cultuurbeleid is **maatwerk**. Het moet uitgaan van de noden in de lokale gemeenschap. Een centrumstad zal andere culturele ambities nastreven dan een kleine gemeente.

Alle soorten cultuur zijn belangrijk. Van hoge over populaire tot alledaagse vormen. Van ingebed in wijken tot binnen de muren van de cultuurhuizen. Klassieke en nieuwe, experimentele vormen. Ze verdienen allemaal een plek binnen het lokaal cultuurbeleid.

De bevolkingssamenstelling verandert. Dat slaat op de toenemende etnisch-culturele diversiteit, maar ook op vergrijzing. **Het cultuurbeleid moet open staan voor de veranderende realiteit** en de verbreding van cultuurproductie en -aanbod, voor nieuwe vormen van verenigingsleven.

Beken kleur! - bepaal als lokaal bestuur je cultureel profiel en ambitie

- Een gemeente of stad moet haar **culturele missie bepalen** en ten volle uitspelen. Die missie vertrekt vanuit de noden in de lokale gemeenschap. Bij een kleine gemeente zijn die anders dan in grootsteden. Deze laatste moeten andere ambities hebben. Daarbij vertrekken we van wat er aanwezig is. En houden we rekening met de verhouding van kleine gemeenten met grotere steden in de buurt, vooral als het om cultuurmetropolen gaat. In kleine gemeenten zal de focus eerder liggen op het gemeenschapsverbindende. Maar in elke gemeente verdienen creatievelingen en kunstenaars kansen. Steeds moeten we ons afvragen hoe het onroerend, cultureel en immaterieel erfgoed een plaats krijgt binnen dat profiel. Hoe kunnen we het sociaal-cultureel werk en de amateurkunsten stimuleren? Dat zijn basisvragen bij het uittekenen van die culturele missie.
- **In elke gemeente is er nood aan een basis aan cultureel aanbod en infrastructuur.** De graad van specialisatie stijgt met de schaalgrootte. Een grote centrumstad moet een volledig aanbod ambiëren.
- We pleiten sterk voor een **streekgebonden samenwerking** rond cultuur, sport en vrije tijd. Er zijn veel goede voorbeelden zoals de intergemeentelijke erfgoedconvenants, archeologische en onroerend erfgoeddiensten, samenwerking rond cultuurcommunicatie en afstemming. Steden kunnen samenwerken met de rand om ieders aanbod beter op elkaar af te stemmen en zo efficiënt mogelijk om te gaan met de middelen en infrastructuur die voorhanden zijn. Centrumsteden hebben daarbij een verzorgende functie voor hun regio, in nauwe samenwerking met elkaar.

Cultuur als ruimte voor creativiteit en verbeelding

- Cultuur is **ruimte bieden voor creativiteit en verbeelding**. Creëer randvoorwaarden waarbinnen mensen hun (creatieve) ei kwijt kunnen. Hiervoor heeft een lokaal bestuur nood aan een mentaliteit van openheid. Bekijk de gemeente of stad als een 'open atelier' waar mogelijkheden zijn voor [talentontwikkeling](#).

- Er is zowel ruimte voor creatieve makers als voor cultuurverenigingen, voor amateur-kunstenaars én voor professionele kunstenaars. Naast ruimte is er ook financiële ondersteuning voor kunstenaars op een kantelpunt.
- Waardeer de **publieke ruimte als plaats waar cultuur dichtbij mensen komt**. Kunst, cultuur en erfgoed een plaats geven in de publieke ruimte zorgt voor laagdrempelige en toegankelijke cultuurbeleving. Vertrek van wat er is aan landschapserfgoed en architectuur en stimuleer initiatieven die hiermee aan de slag willen. Maak tijdelijk gebruik van ruimte mogelijk, zoals het invullen van braakliggende terreinen voor volkstuintjes of voor stedelijke cultuur, zoals graffiti en urban media. Verlaag drempels tussen publieke ruimte en culturele instellingen, door open huizen van innovatie en (kennis)deling te voorzien, zoals [ARhus](#) in Roeselare, De Krook in Gent e.a. Het zijn veel meer dan openbare bibliotheken. Ook de lokale deeleconomie kan hier een plaats krijgen, zoals in Edegem met [Depot 2650](#).
- **Creatieve ruimtes, zoals repetitieruimtes, ateliers of kunstscholen**, zijn de plek waar mensen naar cultuur komen en aan kunst werken. Zet scholen die na schooltijd leeg staan in om naschoolse culturele activiteiten een plaats te geven. Stimuleer kruisbestuiving tussen cultuur, jeugd en onderwijs (zie Brede school in het hoofdstuk 'Onderwijs'). Jonge kinderen kunnen op school of via de jeugdbeweging op een laagdrempelige manier kennismaken met kunst- en cultuurbeleving. Werk samen met partners, zoals [Nucleo](#), een atelierbeleid uit. Ruimte delen en inbedding in de buurt zijn daarbij belangrijke elementen. Ondersteun lokaal talent zoals de [Talentenfabriek](#) in Mechelen, of zoals de subsidie voor studioruimte in Gent op voorwaarde dat die ruimte wordt gedeeld.
- Het **Deeltijds Kunstonderwijs** (DKO) kan een plek krijgen binnen de bestaande school-infrastructuur. In steden waar het DKO haar eigen gebouwen heeft, kunnen daar ook culturele verenigingen onderdak krijgen of kunnen jongeren repetitie- en presentatieruimten gebruiken. Benut waar mogelijk ook infrastructuur van derden. Uitgangspunt is dat er voldoende kwalitatieve infrastructuur voorhanden is voor de activiteiten die mensen willen doen, verspreid over deelgemeenten en (stads)centrum.
- Ruimte bieden is ook **kansen geven**. Geef creatieve jongeren een duwtje in de rug door hen een podium te bieden. Geef (financiële of materiële) ondersteuning aan cafés, jeugthuizen of verenigingen die een lokale band op de affiche zetten. Promoot samenwerking tussen cultuur- en jeugddiensten, zowel op projectbasis - bijvoorbeeld [Lokale Helden](#) - als op structurele basis.
- Instrumentaliseer kunst en cultuur nooit tot een reclamebord van het lokaal bestuur. Garandeer **vrijplaatsen** waar creativiteit kan broeien. Hou daar rekening mee in het subsidiebeleid.

Cultuur als bindmiddel voor de samenleving

- Breng cultuur **zo dicht mogelijk bij de mensen**. Cultuurbeleid dat inzet op nabijheid versterkt de sociale cohesie. Voorwaarden zijn toegankelijkheid, betaalbaarheid en gebruiksvriendelijkheid. Breng mensen samen in de eigen instellingen, namelijk de cultuurcentra en openbare bibliotheken, op straat, in de wijk of buurt tijdens een burendag, een straatbarbecue of een wijkfeest. Zet in op het verenigingsleven in al haar diversiteit. Het zijn bouwstenen van gemeenschapsvorming.
- Iedereen heeft recht op cultuurbeleving. Ga actief op zoek naar manieren om **kansengroepen** te bereiken, door een diverse programmatie en het betrekken van etnisch-culturele verenigingen, verenigingen tegen armoede en andere, door de uitbouw van een lokaal netwerk (met externe partners en het OCMW), door promotie via de [UiTPAS](#) in Vlaamse steden en gemeenten of de [Paspartoe](#) in Brussel. De [Pretloketten](#) in Antwerpen verlagen de drempel om deel te nemen aan cultuur.
- Zet binnen de eigen instellingen in op **emancipatie en cultuurparticipatie**. Dit kan door een verbredende publiekswerking uit te bouwen, zowel in het cultuurcentrum of -huis als in de openbare bibliotheek. De cultuurfunctionaris krijgt daarbij steeds meer een empowerende, faciliterende rol, steeds minder als organisator.
- Leid mensen toe naar veranderingen in de samenleving, zoals bijvoorbeeld **digitalisering**. Culturele infrastructuur is een plek om ook bredere maatschappelijke taken op te nemen. Zo zorgt [Muntpunt E-library](#), een samenwerking van een aantal stedelijke bibliotheken, voor de uitleen van e-boeken op je eigen smartphone, tablet of e-reader. De bibliotheek is een ontmoetingsplek waar burgers toegang krijgen tot en wegwijs gemaakt worden in de digitale diensten van de lokale overheid (zie ook hoofdstuk '[Democratie & Participatie](#)', paragraaf e-inclusie).
- Bied **financiële en materiële steun** aan cultuurverenigingen, buurtcomités en particuliere initiatieven van burgers. Zoek naar hefboomen voor lokale, duurzame ontwikkeling, vertrekkend van de context(en) in de wijken en deelgemeenten,. Dit kan bijvoorbeeld gaan over verbindingen leggen tussen kunst en lokale handel, zoals pop-up initiatieven [Mest](#) en [Nest](#). [In Antwerpen zorgt Stadsmakers voor ondersteuning van straatfeesten](#). In Duffel belooft het gemeentebestuur wijkinitiatieven met een wijkpremie in de vorm van [inDuffelbonnen](#). Dit zijn bonnen waarmee je bij lokale handelaren kan betalen.
- Verhef de cultuurraad tot een **cultuurraad 2.0**. Experimenteer samen met cultuurverenigingen en andere spelers in het socio-culturele veld om bottom-up en top down op elkaar af te stemmen. Stap af van het principe dat je maar ondersteuning krijgt van je lokale overheid als je erkend wordt als vereniging. Een cultuurraad 2.0 heeft evenveel **oog voor experimenten, tijdelijke projecten of inwoners met een goed idee**.

Duurzaam cultuurbeleid

- Stimuleer muziek- en andere festivals om hun **ecologische voetafdruk** te verminderen. Samenwerking met de milieudienst, communicatiedienst en lokale economie zijn troeven om feesten te verduurzamen en een lokaal karakter te geven. Voor concrete voorstellen voor een [duurzaam, ecologisch evenementenbeleid](#), zie het hoofdstuk '[Afval](#)'.
- De zorg voor het **cultureel, immaterieel en onroerend erfgoed** (monumenten, landschappen, stads- en dorpsgezichten, archeologie...) is een vorm van duurzaam beleid. Je zorgt voor de kwaliteit van het verleden als bron van inspiratie voor de toekomst. Investeer in hergebruik, in originele nieuwe bestemmingen (bijvoorbeeld [kerkgebouwen](#) - zie verder ook [hier](#)) en in zuinig energiegebruik via nieuwe materialen en technieken. Zorg voor een update van de inventaris van het (gemeentelijk) waardevol bouwkundig erfgoed, ontsluit het erfgoed voor de inwoners zodat het draagvlak voor erfgoed wordt versterkt. Het geldt zowel voor gebouwen, landschappen, en bodemschatten als voor archieven, kunstcollecties, relictten allerlei die de gemeentelijke en de stadsgeschiedenis illustreren, enzovoort. (Zie ook hoofdstuk '[Ruimtelijke ordening](#)'.)
- Laat **openbaar vervoer** aansluiten op culturele activiteiten. Het cultureel aanbod moet toegankelijk zijn voor mensen uit de buurt én omliggende gemeenten. Laat de programmatie zoveel mogelijk rekening houden met de dienstregelingen. In samenwerking met De Lijn kunnen cultuurhuizen zorgen voor een financiële stimulans om met het openbaar vervoer te komen, bijvoorbeeld met een combiticket concert plus vervoer. **Dit gebeurt zo al in Gent bij NTGent en De Handelsbeurs**. Overleg met de openbaar vervoermaatschappij is daarbij noodzakelijk.
- Met een [feestencharter](#), zoals in Mechelen, engageren initiatiefnemers zich om feesten leefbaar te houden (zie ook hoofdstuk '[Samenleven en diversiteit](#)')

Sport

Sport is zowel een middel als een doel op zich. Groen ziet een ideaal sportbeleid als een combinatie van sport om de sport en sport als verbindende factor in een lokale gemeenschap.

1. Sport in de buurt

Iedereen heeft recht op basis sportinfrastructuur in de buurt. Ga uit van een **nabijheidspereimeter**, waarbinnen een sporthal, een zwembad en een sportterrein in open lucht aanwezig moet zijn met een toegankelijk en betaalbaar aanbod. Dit betekent niet dat elke gemeente een zwembad moet voorzien. Deze nabijheidspereimeter geldt over gemeentegrenzen heen.

Een goed sportbeleid vertrekt van **wat van onderuit groeit en opborrelt**, met aandacht voor clubs, wijk-, buurt- en topsport. Zet deze bottom-up initiatieven in om mensen te activeren, toe te leiden en te responsabiliseren. Initiatiefnemers worden zo mede-eigenaar van het lokaal sportaanbod.

- **Buurtsport** beschouwt de buurt, wijk, straat als context om sport aan te bieden. In de eerste plaats voor mensen die door omstandigheden niet aan sport kunnen doen, maar dat wel willen. Buurtsport verdient een plaats in elke stad en bij uitbreiding in elke gemeente.
- Geef lokaal sportaanbod een plek in **de brede school** (zie hoofdstuk '[Onderwijs](#)'). Geef zowel verenigingen als losse, particuliere initiatieven zoveel mogelijk de kans om schoolgebouwen in de buurt te benutten voor hun activiteiten. De aanvragen voor lokalen gebeuren via de coördinator van de brede school.

2. Duurzaam en gezond sporten

- Groen wil **meer ruimte om te sporten**: niet enkel voldoende sportinfrastructuur, maar ook meer groene en open ruimte en veilige wegen om onbekommerd te kunnen wandelen, lopen, fietsen, ... Wij willen meer natuur en bos, een toegankelijk stadsbos op fietsafstand van elke Vlaamse stad, en recht op buurtgroen voor iedereen. Landelijke wegen, jaagpaden, natuur, bos en parken zijn het terrein bij uitstek voor zachte recreatie als lopen, wandelen of fietsen.
- Zoek voor **hardere vormen van recreatie** (sporten als waterski, motorcross, kleischietsen, ...) samen met de plaatselijke clubs of verenigingen een plaats. Schade aan de natuur en hinder voor de omwonenden tot het minimum beperken zijn daarbij belangrijke voorwaarden.
- Veel van onze **kunstgrasvelden** zijn schadelijk voor de gezondheid, door de granulaten van rubberen autobanden die erin zitten. Kies voor een duurzaam aankoopbeleid. Op termijn worden alle schadelijke kunstgrasvelden best vervangen door grasvelden op basis van kurk of kokos of door natuurlijke grasvelden.

3. Sport in functie van de gemeenschap

- Ondersteun en stimuleer sportclubs om een rol te spelen bij de **integratie van maatschappelijk zwakkeren en in de strijd tegen racisme en homofobie**. Zoals het concept 'Open Stadion', waarbij topclubs zich inzetten als versterker, platform en trekker van acties met maatschappelijke meerwaarde. [City Pirates](#) in Antwerpen is hiervan een goed voorbeeld.
- Ondersteun de sportsector bij haar inspanningen om **diversiteit** ingang te doen vinden in de lokale sportclubs en -verenigingen. Ook sport voor mensen met een beperking verdient een volwaardige plek in het lokaal sportlandschap.
- Probeer zoveel mogelijk mensen aan het sporten te krijgen om **bewegingsarmoede** weg te werken. Sporten in groep bevordert sociaal contact en helpt bij de ontwikkeling van een lokaal sociaal weefsel. Bovendien is het een belangrijke hefboom tot integratie. Ondersteun laagdrempelige sportactiviteiten, of organiseer deze zelf als er een gebrek aan is, zoals bijvoorbeeld start to run.

- **Samenwerking met partners zoals zelforganisaties en integratiecentra** zorgt ervoor dat ook de meest kwetsbare inwoners toegeleid worden naar laagdrempelig bewegingsaanbod. In Brussel zet [BX Brussels](#) zich in, samen met middenveldpartners, om het sportieve en sociale aspect van voetbal te verbinden.
- Zet [subsidies](#) voor sportclubs in voor **maatschappelijke doelstellingen**. Koppel ze aan concrete voorwaarden en wees waakzaam om geen parallelle subsidiestromen toe te kennen. Het is niet rechtvaardig om professionele sporters te subsidiëren. Publieke middelen dienen om elke inwoner toegang tot sport te garanderen.
- Sportinfrastructuur kan buiten de publieke openingsuren **aan organisaties verhuurd** worden. Behandel hierbij elke organisatie op gelijke voet.

Vrije tijd

- We zien vrijetijdsbeleid in een **trio met cultuur- en sportbeleid**. Door deze bevoegdheden samen door één schepen te laten opnemen, kunnen we daar echt werk van maken.
- Iedereen kan zelf vrijetijdsaanbod mee maken. Stimuleer vrijwillig engagement met een **engagementscoach**. Iedereen die zich wil engageren, verdient een toeleiding naar de beste plek voor zijn/haar engagement.
- **Iedereen heeft recht op deelname aan vrijetijdsbeleving**. Beloon met de vrijetijdspas (UiTPAS, zie hierboven) iedereen die deelneemt aan het vrijetijdsaanbod met spaarpunten. Daarmee verzamel je een gratis voorstelling, zwembeurt, enzovoort. Daarnaast kent de vrijetijdspas automatisch een kansentarif toe aan mensen met een verhoogde tegemoetkoming of in een schuldbemiddelingsproces. Steden en gemeenten kunnen samenwerken om het aanbod te vergroten en te spreiden over een regio, zoals [Zuid-West-Vlaanderen](#) doet.

Duurzame en werkbare jobs zijn essentieel voor een harmonieuze (lokale) samenleving. Te veel mensen vinden geen aansluiting bij de arbeidsmarkt. Bovendien gaan te veel mensen gebukt onder stress door een stijgende werkdruk of door een moeilijke combinatie van werk en privé-leven. De meeste bevoegdheden op het vlak van Werk bevinden zich op federaal en Vlaams niveau. Toch hebben de lokale besturen een aantal hefboomen in handen om mee het verschil te maken.

- De **lokale arbeidsmarkt ondersteunen**.
- Een **voorbeeldfunctie** opnemen met betrekking tot het eigen (inter)gemeentelijk personeels-beleid.
- De grootste lokale hefboom, de **begeleiding en actieve ondersteuning naar zinvol werk** van mensen in een kwetsbare arbeidspositie.

De lokale arbeidsmarkt ondersteunen

Als stad of gemeente kan je een netwerk- en regisseursrol opnemen en tegelijkertijd enkele randvoorwaarden invullen die werken in jouw gemeente aangenamer maken.

Concrete voorstellen:

- Maximaliseer je **netwerk- en regisseursrol** als lokaal bestuur:
 - Breng de lokale behoeften in kaart voor jouw stad (of gemeente), zowel aan de vraag- als aan de aanbodzijde. Ga hierover (in elk geval als centrumstad) in gesprek met VDAB, Syntra, etc. Door doelgroepen en opportuniteiten af te bakenen, kan je een geïntegreerd beleid opzetten.
 - Organiseer een lokale **banenmarkt**. Bedrijven uit de gemeente presenteren op de lokale banenmarkt hun bedrijf, openstaande vacatures, stageplaatsen en opleidingen. Op die manier komen werkzoekenden in contact met de lokale bedrijven en vinden zij misschien werk dicht bij huis. Besteed hierbij specifiek aandacht aan jongeren en kortgeschoolden.
 - Werk als partnerorganisatie in het bestuur van de lokale **werkwinkel** als lokaal bestuur (gemeente/OCMW) actief mee aan een positief en efficiënt lokaal tewerkstellingsbeleid. Besteed aandacht aan de meest kwetsbare groepen. Werk als de drempel van de lokale werkwinkel te hoog ligt met mobiele werkwinkels die ingezet worden in de verschillende wijken. Voorzie als gemeentebestuur maximale logistieke, personeelsmatige en financiële ondersteuning.

- Creëer de randvoorwaarden voor een aangename lokale arbeidsmarkt.
- Plan nieuwe **bedrijventerreinen** enkel op strategisch interessante plaatsen met **vlotte ontsluiting** (openbaar vervoer).
- Zorg voor een performant systeem van **buurtgerichte kinderopvang** waarop ook werkzoekenden beroep kunnen doen. Zo bied je ook tewerkstellingskansen voor werkzoekenden uit kansengroepen.

Voorbeeldfunctie voor het lokaal beleid

De stad of gemeente is ook zelf werkgever. Groen pleit voor een **eerlijk en menselijk personeelsbeleid** waarbij mensen maximaal (leer)kansen krijgen, ongeacht afkomst, geslacht en leeftijd.

Concrete voorstellen:

- Voer een antidiscriminatiebeleid in het eigen personeelsbeleid:
 - Kies voor een **leeftijdsbewust** personeelsbeleid. Ervaring van oudere werknemers wordt erkend en jongeren krijgen de kans om te groeien in hun job via het systeem van mentorschap. Maak ruimte voor uitgroei banen, deeltijds werken, opleidingsmogelijkheden, taalopleidingen etc.
 - Streef naar een tewerkstelling van minstens 2% mensen met een **arbeidshandicap** binnen de gemeentelijke diensten (dus bovenop de mensen die via maatwerkbedrijven tewerkgesteld worden).
 - Stel een streefcijfer voorop voor het aantal vrouwen in kaderfuncties.
 - Stel een streefcijfer voorop voor tot het aantal werknemers met een migratieachtergrond.
 - Maak een analyse van de drempels in het aanwervingsbeleid en stel een actieplan op om deze drempels weg te werken.
 - Zorg voor een actieve ondersteuning, begeleiding en opvolging van werknemers die slachtoffer worden van discriminatie (leeftijd, gender, seksuele geaardheid, afkomst, handicap). Voorzie een meldpunt of een interne ombudsman die klachten rapporteert en opvolgt.
 - Neem **sociale clausules** op in gemeentelijke overheidsopdrachten. Op die manier zijn bedrijven die de opdracht binnenhalen, verplicht om mensen uit kansengroepen aan te werven.

- Bovendien worden een aantal normen vooropgesteld met betrekking tot de arbeidsvoorwaarden van het betrokken personeel. Op dit moment is het voor gemeenten nog moeilijk om hierover sluitende garanties te krijgen. Er is samenwerking nodig tussen gemeenten om hierin zelf vooruitgang te boeken en om druk te zetten bij hogere bestuursniveaus. [Word deel van deze prille beweging van onderuit](#), bijvoorbeeld door actief deel te nemen aan pilootprojecten van VVSG.
- Bied bij de aanwervingen in het kader van studentenjobs geen voorrang aan kinderen van werknemers, maar geef iedereen een gelijke kans op basis van motivatie en geschiktheid. Op die manier kunnen vicieuze socio-economische cirkels doorbroken worden.

(Toeleiding naar) zinvol werk voor kansengroepen

De huidige Vlaamse regering stelt een maximale inzet van zoveel mogelijk arbeidskrachten in het zogeheten 'Normaal Economisch Circuit' voorop. Deze enge focus op doorstroming naar de reguliere arbeidsmarkt gaat eraan voorbij dat meer dan een kwart van de langdurig werklozen niet inzetbaar zijn in het NEC. Als lokaal bestuur kan je je beleidsruimte maximaal invullen en op die manier mensen met de meest kwetsbare profielen toch ondersteunen.

- Van **PWA naar Wijkwerk**.
 - Wat? De PWA's worden in Vlaanderen vervangen door Wijkwerk. Op het moment dat deze tekst wordt geschreven, ligt de deadline op januari 2018. Er is nog geen decreet gestemd, noch zijn er uitvoeringsbesluiten voorhanden. De doelgroep wordt scherper gesteld en de werkperiode strak afgebakend. Jonge werkzoekenden zullen maximum 12 maanden wijkwerker kunnen zijn. Vandaag zijn PWA-medewerkers divers en vaak gedurende lange tijd in deze structuur actief. De lokale gemeentelijke verplichting vervalt. In plaats daarvan zullen 'organisatoren' van Wijkwerk zich kunnen aandienen om voor een regio de wijkwerkers aan opdrachten te helpen. De organisator moet gevormd worden tegen 1/1/2018. Het is (nog) niet bepaald welke rechtsvorm deze moet hebben (al dan niet een rechtspersoon, VZW, intergemeentelijk samenwerkingsverband, OCMW-vereniging...). De gemeenten bepalen welke activiteiten de organisator mag aanbieden. De organisator gaat op zoek naar gebruikers die deze diensten behoeven. Dat kunnen private personen zijn, scholen, instellingen, lokale besturen ...

Voorstellen:

- Neem een sterke **regisseursrol** op en zorg voor een **brede waaier aan tewerkstellingsplaatsen** via één of meerdere organisatoren (voor zover dit tot de lokale bevoegdheden blijft behoren).
- Pleit bij de hogere overheden voor een degelijke **oplossing** voor de mensen die **vandaag een PWA-statuuut hebben**.

→ Artikel 60.

→ Wat? In oktober 2016 werd op Vlaams niveau het decreet 'Tijdelijke Werkervaring' gestemd. Daarin is de tewerkstelling onder artikel 60 ingebed. Artikel 60 krijgt een heel andere invulling. OCMW's kunnen voortaan autonoom bepalen welke leefloongerechtigden instromen in een tijdelijk werkervaringstraject (en dus tewerkstelling via artikel 60). OCMW's bepalen ook zelf welke verloning zij voorzien bij een tewerkstelling in artikel 60. Het OCMW moet binnen het nieuw regelgevend kader vooraf inschatten of een cliënt na twee jaar tijd op de reguliere arbeidsmarkt terecht kan. De Vlaamse regering wil een zo groot mogelijke uitstroom naar de reguliere arbeidsmarkt. De feiten tonen aan dat de drempel voor heel wat mensen te hoog blijft. De uitstroom richting reguliere arbeidsmarkt ligt vandaag erg laag. Groen vreest daarom dat de meest kwetsbaren uit de boot zullen vallen.

Voorstellen:

- Zet in op **duurzame activering**. Hanteer een goed afwegingskader om te bepalen wie kan instromen in artikel 60. We moeten vermijden dat artikel 60 een draaideur wordt, waarbij wie terecht komt bij het OCMW, ingeschakeld wordt via artikel 60, uitstroomt richting de arbeidsmarkt, daar moeilijkheden ondervindt en op die manier terug bij het OCMW belandt.
- Mensen voor wie een doorstroming naar de arbeidsmarkt onhaalbaar is, zal artikel 60 niet langer een oplossing bieden. Zet daarom in op arbeidszorg, **sociale economie en vrijwilligerswerk**.
- **Deel expertise met andere gemeenten** met betrekking tot deze duurzame activering.
- Werk waar mogelijk samen met **maatwerkbedrijven** en/of bedrijven uit de sociale economie, voor diverse diensten zoals bijvoorbeeld sociale restaurants. Tel de personen uit kansengroepen die hierdoor worden tewerkgesteld niet mee om het streefcijfer van 2% werknemers met een arbeidshandicap te behalen.
- Ondersteun organisaties uit de **sociale economie** door nieuwe bedrijven uit het reguliere circuit en inwoners te **informer** over de organisaties. Werk hiervoor via de gemeentelijke communicatiedienst, overlegplatformen etc.
- Voorzie **logistieke ondersteuning** voor organisaties uit de sociale economie.
- Ondersteun **vluchtelingen** in hun zoektocht naar een zinvolle dagbesteding en/of werk. Dit kan bijvoorbeeld in **samenwerking met socio-culturele organisaties**.

- Centrumsteden kunnen de oprichting van een eigen maatwerkbedrijf overwegen.
- Zie ook de hoofdstukken '[Lokale economie](#)' (duurzame werkgelegenheid en bedrijven aantrekken ...) en '[Sociaal Beleid & \(Ouderen\)zorg](#)' (rol van het OCMW).

Veiligheid is een basisrecht

Mensen mogen zich veilig en geborgen voelen in hun straat, hun wijk, hun gemeente of stad. Het lokale bestuur werkt samen met justitie en politie om een geïntegreerd veiligheidsbeleid in de gemeente uit te bouwen. Het bestuur, justitie en politie dragen, elk vanuit hun bevoegdheden en verantwoordelijkheden, bij aan de strategische doelstellingen van de zonale veiligheidsraad. De bestrijding van eigendomsmisdrijven en gewelddelicten vormt daar een klassiek onderdeel van. Voor Groen zijn andere belangrijke doelstellingen verkeersveiligheid, milieuveiligheid, omgevingshandhaving en sociale veiligheid (waaronder het tegengaan van intrafamiliaal geweld). Groen kiest voor een **integraal veiligheidsbeleid** dat werkt aan de **hele veiligheidsketen: preventie, handhaving en nazorg**.

Preventie door inwoners te betrekken

De veiligheidsketen start bij een breed preventiebeleid: investeren in onderwijs, werkgelegenheid, huisvesting, jeugdbeleid, stadsvernieuwing en de inrichting van openbare ruimte. Een veilige publieke ruimte ontwikkelen kan enkel door alle betrokkenen te raadplegen. Het overleg én het resultaat ervan zullen zorgen voor een beter sociaal weefsel in de wijk. In de gemeenten leveren wijkagenten, gemeenschapswachten, hulpverleners, straathoekwerkers en wijkcomités elk hun bijdrage inzake veiligheidspreventie. Goede afstemming en overleg is een voorname opdracht voor de politieke leiding. **Nabijheid** is de grootste troef van onze visie op veiligheid.

Het veiligheidsbeleid slaagt pas als ook burgers als volwaardige partners betrokken worden. We willen geen samenleving waar iedereen voortdurend iedereen in het oog houdt. Wel een samenleving waar burgers hun verantwoordelijkheid opnemen. Via **sensibilisering en burenbemiddeling** moedigt de gemeente burgers aan om problemen in dialoog op te lossen en stimuleert ze slachtoffers en getuigen om aangifte te doen van een misdrijf.

Veiligheid is een kerntaak van de overheid. Elke burger heeft in gelijke mate recht op veiligheid. Daarom verzet Groen zich tegen het **privatiseren van publieke veiligheidstaken**. Waar toch specifieke veiligheidstaken door private partners worden opgenomen (bijvoorbeeld bij bepaalde grote evenementen of in opdracht van bedrijven op KMO-zones), gebeurt dat op basis van duidelijke afspraken met de politie over taken en verantwoordelijkheden, en met de nodige informatie-uitwisseling.

Buurtinformatienetwerken (BIN) kunnen een uiting zijn van positief engagement van buurtbewoners en moet passen binnen een bredere buurtwerking. Dezelfde buurt kan ook een **buurt ontvangst comité (BON)** oprichten dat instaat voor de verwelkoming van nieuwe inwoners in de wijk. BIN's mogen geen ongezonde vorm van sociale controle zijn, de privacy bedreigen of de verantwoordelijkheid voor onveiligheid afschuiven op de burger zelf. Veiligheids- en integratieprojecten worden in samenspraak met de buurtbewoners georganiseerd, maar niet zonder professionele leiding.

Gemeenten en politie ondersteunen burgers, handelaars en bedrijven met **preventieadvies** rond eigendomsbeveiliging en met bijhorende premies voor technische preventiemaatregelen. De

gemeente voert een anti-fietsdiefstalbeleid: veilige fietsenstallingen, fietsgraveeracties, sensibilisering, controle, lokfietsen, opsporing en terug bezorging van gestolen fietsen (www.gevondenfietsen.be). Ook eenvoudige regelgeving kan bijdrage aan de globale veiligheid. In de stedenbouwkundige vergunningen kunnen maatregelen opgelegd worden voor een degelijk hek en sluitwerk. in Nederland bestaat daartoe een [politiekeurmerk](#) veilig wonen.

Een lokaal bestuur werkt met een [veiligheidsce](#)l (voor calamiteiten, noodplanning en de voorbereiding ervan) en met een [veiligheidsoverleg](#) waar alle grote en kleine evenementen besproken worden en de veiligheidsvoorwaarden ervan worden vastgelegd, waardoor de veiligheid toeneemt en de kans op problemen vermindert.

Politiezorg van hoge kwaliteit

Groen zet in op een [nabije en aanspreekbare politie](#), die borg staat voor een kwalitatieve basispolitiezorg (onthaal, wijkwerking, interventie, slachtofferopvang, opsporing en onderzoek, handhaving en herstel van de openbare orde, verkeer).

- Elk politiekantoor heeft een goed onthaal met respect voor de [privacy](#) van ieder die aangifte wil doen.
- Politie is nabij en aanspreekbaar voor iedereen en in alle wijken, ook waar het moeilijker werken is. Er zijn [voldoende wijkagenten die te voet of per fiets](#) in de wijk aanwezig en aanspreekbaar zijn. Contactgegevens van wijkagenten worden ruim bekend gemaakt en we proberen het verloop van wijkagenten te beperken.
- Groen moedigt politieambtenaren aan om woon-werkverkeer in uniform af te leggen. Daarmee verhogen ze hun aanwezigheid in het straatbeeld en op het openbaar vervoer.
- Om snelle interventies mogelijk te maken, zijn [fietspatrouilles](#) zeer zinvol. Hun aanwezigheid in het straatbeeld heeft vaak ook een preventief effect.
- [Gemeenschapswachten](#) (stadswachten, parkwachters, gemachtigde opzichters ...) worden ter ondersteuning van wijkagenten ingezet. Zij kunnen instaan voor algemeen toezicht op de veiligheid en problemen van overlast (vandalisme, nachtlawaai en zwerfafval). Ze kunnen ook instaan voor de bewaking van fietsstallingen en parkings, houden een oogje in het zeil bij evenementen, aan schoolpoorten of op het openbaar vervoer. Ze zijn een goed aanspreekpunt in de wijk. Daarom zorgen we dat ze goed herkenbaar zijn. Gemeenschapswachten opereren naast de politie, maar hebben zelf geen politionele bevoegdheid. Zij kunnen in bepaalde gevallen wel de bevoegdheid krijgen om vaststellingen te doen voor Gemeentelijke Administratieve Sancties. Zij hebben een preventieve rol en proberen zelf bemiddelend op te treden.

De politie handelt **integer en gemeenschapsgericht**. Ze is geïntegreerd in de lokale gemeenschap, gedraagt zich als een betrokken partner van burgers en van de vele maatschappelijke spelers in veiligheidsketen. De politie kan verantwoording afleggen en antwoorden op de vragen die de gemeenschap haar stelt.

De juiste informatie is noodzakelijk voor gedegen politie- en justitieel werk. Een degelijke **informatiehuishouding** bestaat enkel als alle betrokkenen hun informatie vastleggen en doorgeven.

Door een **diverse samenstelling** van het politiekorps (vrouwen, nieuwe Belgen ...) leren alle agenten omgaan met diversiteit. Ook moeilijke thema's worden bespreekbaar gemaakt (racisme en discriminatie, seksueel geweld, intrafamiliaal geweld, geweld tegen holebi's en transgenders).

De juiste inzet van middelen is de sleutel van succesvol politiewerk. Groene politici houden politie en parket eraan om heldere afspraken te maken over het **recherchemanagement**, op basis waarvan onderzoekkeuzes en de beslissingen over de inzet van middelen worden genomen.

Handhaving

Verkeersregels worden gehandhaafd. Dat kan door overtredingen te bestraffen, maar ook door te sensibiliseren, overtreders te ontmoedigen en verantwoord rijgedrag te stimuleren. Dit is een domein waar bij uitstek de geïntegreerde samenwerking tussen bestuur, politie en justitie haar vruchten moet afwerpen.

Elk lokaal bestuur legt haar prioriteiten vast, maar bijna overal zijn **controles nodig op snelheid, foutparkeren, alcohol en roesmiddelen achter het stuur en zwaar vervoer in dorpskernen**. Het is de taak van elke politie-inspecteur om op te treden wanneer deze overtredingen worden begaan. Een combi van de interventiepolitie die patrouilleert en niet onderweg is naar een dringende oproep, verbaliseert wanneer verkeersinbreuken worden vastgesteld. Dit laten we niet enkel over aan politiemensen die specifiek verkeershandhaving tot hun taak hebben.

Groen is voorzichtig met het installeren van **camera's**. Veiligheidscamera's kunnen geen politieagent vervangen. En als ze enkel een verschuiving van de criminaliteit naar andere plaatsen zonder camera betekenen, zijn ze geen oplossing.

Slimme inzet van camera's kan nuttig zijn. Flitscamera's garanderen bijvoorbeeld massahandhaving in het verkeer waarbij elke weggebruiker gelijk wordt behandeld. Camera's kunnen belangrijke informatie bieden bij opsporingen en zijn een krachtig instrument in de aanpak van georganiseerde en grensoverschrijdende criminaliteit. [ANPR camera's](#) herkennen nummerplaten en kunnen een bijdrage leveren tot meer verkeersveiligheid (trajectcontrole), het opsporen van illegaal transport, gestolen en onverzekerde voertuigen. Ze kunnen ook ontradend werken in functie van woninginbraken en illegale handel. Camera's kunnen selectief ingezet worden.

Dit gebeurt altijd op basis van democratisch debat in de gemeenteraad en trouw aan [het Europese charter voor een democratisch gebruik van video-bewaking](#). Gemeente en politie waken ook over een correcte naleving van de regels voor privé-bewakingscamera's.

Een goede **milieuhandhaving** vormt het sluitstuk van het lokale milieubeleid. Dit betekent dat milieuhandhaving een plaats moet krijgen in het zonale veiligheidsplan. Verder is dit een gedeelde verantwoordelijkheid van de milieudienst, die actief haar controlefunctie opneemt en zorgt voor een goede klachtenbehandeling en de lokale politie, die van milieucriminaliteit een prioriteit maakt.

Overlast

Omgaan met overlast, blijft een evenwichtsoefening. We verzetten ons tegen een tendens waarbij het geluid van spelende kinderen als overlast wordt beschouwd. Groen pleit voor een constructieve aanpak van overlast, met bijvoorbeeld de inschakeling van straathoekwerkers die jongeren een stem geven en tegelijk overlast kunnen verminderen. Absurde regels of vage bepalingen horen niet thuis in politiereglementen. Een kritische lezing en uitzuivering van het politiereglement is op vele plaatsen een nuttig en democratisch werk.

Gemeentelijke Administratieve Sancties zijn een zinvol instrument in een lokaal veiligheidsbeleid, omdat zij toelaten snel te reageren op vormen van overlast en kleine criminaliteit die veel ergernis wekken maar anders vaak onbestraft blijven. Toch zijn er belangrijke aandachtspunten. Groen pleit dan voor een duidelijke taakafbakening: Burgemeesters zijn niet het best geplaatst om in de plaats te treden van rechters, die ervaring hebben met het opleggen van maatregelen, gekoppeld aan dwangsommen.

Net omdat het bij GAS niet om strikt juridische procedures gaat, is aandacht voor de rechten van de verdachte belangrijk. Verdachten worden correct geïnformeerd over hun rechten en de bestaande beroepsprocedure. GAS-boetes zijn niet alleenzalmakend, en zeker bij jongeren geen oplossing. GAS-boetes zijn niet geschikt voor minderjarigen, en zeker niet voor jongeren onder de 16 jaar. We pleiten bovendien voor maximale inzet van bemiddeling (die wettelijk verplicht is bij minderjarigen, maar ook mogelijk is bij meerderjarigen) en herstelgerichte taakstraffen.

De rol van het lokale bestuur in gewelddadige radicalisering

Lokale besturen spelen een **sleutelrol** in de preventieve en curatieve aanpak van gewelddadig radicalisme. In Gent, Mechelen, Vilvoorde en Molenbeek heeft Groen geïnvesteerd in een goed [functionerend en fijnmazig informeel netwerk](#) van actoren zoals het jeugdwelzijnswerk, het algemeen welzijnswerk, OCMW, jeugdzorg en jeugdinspecteurs van de lokale politie, meldpunt discriminatie, het onderwijsveld, Zo voorkomen we dat extremistische organisaties en ronselaars voet aan de grond krijgen. Sluitend is deze aanpak niet. Groen bepleit een gecoördineerd **driesporenbeleid**.

- Via **preventief beleid** zorgen we dat iedereen een plek vindt in de lokale samenleving en zijn/haar toekomst er kan uitbouwen. We vertrekken daarbij van bestaande initiatieven, hun eerstelijns werkers en netwerken.
- Het tweede spoor is **curatief beleid**. Dit gebeurt door individueel maatwerk via casemanagers, die samenwerken met alle stakeholders. Respect voor privacy vergt een bijzondere aandacht in deze delicate aangelegenheden.
- Het sluitstuk van het beleid is repressief. Politie en parket staan in voor opsporing, onderzoek en vervolging van strafbaar gedrag door radicalisering. Het gerecht staat in voor de bestaafing. Informatie-uitwisseling en samenwerking in de **lokale Taskforce Radicalisering (LTF)** is **essentieel**.

De **Lokale Integrale Veiligheidscel (LIVC)** speelt als lokaal forum voor coördinatie, informatie-uitwisseling en reflectie een belangrijke rol. Groen versterkt de werking van de LIVC's. We honoreren de eigenheid van elke actor in de LIVC's, met respect voor de wettelijke en deontologische regels van elkeen rond de tafel.

Aanwezigheid van zwaarbewapende militairen in het straatbeeld mag niet het nieuwe normaal worden. Groen pleit ervoor dat lokale besturen bij overleg met de hogere overheden ijveren voor vormen van beveiliging die de terechte bekommernis om veiligheid combineren met de zorg om een aangename publieke ruimte (vb. discretere aanwezigheid, voorkeur aan specifiek opgeleide agenten boven militairen).

Nazorg

Nazorg is de belangrijke laatste schakel in de veiligheidsketen. We zorgen voor goede **slachtofferbegeleiding** bij de lokale politie. Als er sprake is van een slachtoffer bij een overtreding, krijgt de dader kans tot bemiddeling. Bij een bemiddeling moet de dader stilstaan bij welke gevolgen zijn gedrag met zich mee heeft gebracht en kan hij eventueel een gesprek - in aanwezigheid van de bemiddelaar - hebben met het slachtoffer. De bemiddeling draagt bij tot een zinvolle verwerking van de feiten voor beide partijen.

Bied ook prestatieplaatsen aan voor **alternatieve maatregelen en straffen**. Als jongeren lichte inbreuken plegen als nachtlawaai, winkeldiefstallen of illegale graffiti, wordt een gesprek georganiseerd tussen politie, ouders en jongere. De gemaakte afspraken worden in een contract gegoten. Deze afspraken gaan over alles wat belangrijk is voor het gezin: school, vrije tijd, de band tussen ouders en jongere ... Wanneer de ouders en de jongere een engagement aangaan tot begeleiding, gaat de begeleider samen met de jongere en de ouders na op welke domeinen ondersteuning wenselijk is.

17 | FINANCIËN EN FISCALITEIT

Geld is een middel om maatschappelijke doelen te realiseren

Het financieel beleid en de bijhorende fiscaliteit vormen geen doel op zich. **Ze zijn een middel om de gemeentelijke werking mogelijk te maken: lokale maatschappelijke noden en de politieke doelen moeten op een redelijke termijn gerealiseerd kunnen worden.** Een nauwgezet financieel beheer is belangrijk, niet om de vinger op de knip te houden, maar om de beschikbare middelen zo goed mogelijk in te zetten. Pleidooien voor efficiënt bestuur onderschrijven we. Doelstellingen zoals schuldafbouw of belastingverlaging met de bedoeling de rol van de (lokale) overheid terug te schroeven, delen we niet.

De gemeentelijke financiën vergelijken is geen eenvoudige oefening. Vlaamse of regionale gemiddelden zijn vaak misleidend. De zogenaamde Belfius-clusters maken [vergelijkingen tussen gelijkaardige gemeenten](#) mogelijk, met de nodige nuance. Wie specifieke doelen realiseert en voorop loopt zal zich eerder onderscheiden van het gemiddelde dan wie volzaam en behoudend is. De financiële parameters (heffingsvoeten, schuldgraad, autofinancieringsmarge) geven slechts een gedeeltelijk beeld van de gemeentelijke waarde. **Groen kijkt verder dan de begrotingscijfers.** We kijken ook naar de waarde van de eigendommen van de gemeente, de kwaliteit van de bestaande infrastructuur, de netto actuele waarde van investeringen die zichzelf terugverdienen zoals in energie-efficiëntie, culturele activiteiten die mensen verbinden of een performant OCMW dat successen boekt in het herlanceren van mensen ...

Een helder financieel beleid is noodzakelijk voor een vlotte gemeentelijke werking. De financiële dienst hoort de middelen van het lokale bestuur correct te beheren, maar ook al het mogelijke te doen zodat iedereen weet hoe de middelen werden besteed en welke nog beschikbaar zijn. Het gemeentebestuur zorgt dat de financiële dienst over voldoende personeel beschikt om deze rol goed te vervullen.

Transparantie en controle

De financiële rapportage moet **begrijpelijk** zijn voor iedereen die het aanbelangt.

- Elke inwoner mag weten waarvoor zijn of haar gemeente de belastinggelden inzet. We zoeken naar [medezeggenschap](#) over de budgetbesteding door middel van burgerbegroting en wijkbudgetten.
- **Elke raadslid krijgt een heldere kijk** op de inzet van de middelen, de inkomsten en de uitgaven, het beheer van reserves en schulden, de correcte toepassing van de regelgeving, het risicobeheer. Naast rapportering over heden en verleden, krijgen raadsleden ook een inschatting van toekomstige geldstromen die het lokaal bestuur aanbelangen. Duidelijke weergave van budgettaire verschuivingen vereenvoudigen het werk van raadsleden en vergroten de transparantie.
- Het **schepencollege** als dagelijks bestuur ontvangt op permanente basis een overzicht van kasposities, vastgelegde uitgaven en beschikbare saldi, opgedeeld volgens haar interessege-

bieden, hetzij geconsolideerd, per juridische entiteit, per budgethouder, per budgetonderdeel of per project.

- De **diensthooften, budgethouders of projectverantwoordelijken** hebben een accuraat zicht op hun budgetonderdeel en weten nauwkeurig wat hun budgetruimte is.

De financiële rapportering moet bevattelijk zijn voor een raadslid zonder dat die specifieke financiële bagage heeft of een opleiding balanslezen hoeft te volgen. De verplichte documenten uit de beheers- en beleidscyclus voldoen hier niet aan. Elke gemeente moet in overleg met haar financieel beheerder op zoek naar een begrijpelijke financiële rapportering. ([hierbij enkele voorbeelden](#)).

De financiële **controle** is de bevoegdheid van de financieel beheerder. Het is voor elk raadslid duidelijk welke controlemethodes worden toegepast en minstens één maal per jaar wordt hierover gerapporteerd aan de raad. Daartegenover staat voldoende personeel om de vragen naar transparantie en rapportering te kunnen beantwoorden

Inkomsten uit rechtvaardige belastingen

De inkomsten van de gemeente zijn divers. Grote delen worden doorgestort vanuit hogere overheden, soms in de vorm van een dotatie (gemeentefonds), soms in de vorm van een heffing waarvoor de gemeente de heffingsvoet bepaalt. Andere zijn eigen gemeentelijke belastingen of retributies. Die belastingen moeten rechtvaardig, billijk, democratisch, efficiënt en stimulerend zijn. Politiek opbod en populistische voorstellen wil Groen vermijden. Voor vele lokale belastingen bestaan er [voorbeeldreglementen](#).

Wie de lokale belastingen wil beoordelen, aanvullen of corrigeren, doet dit best in overleg met de financieel beheerder. We geven enkele aanbevelingen.

- De **aanvullende personenbelasting (APB)** belast mensen die gedomicilieerd zijn in de gemeente op hun belastbaar inkomen. APB heeft het voordeel dat ze oploopt voor wie meer verdient. De gemeente bepaalt zelf het aanslagpercentage; de federale overheid zorgt voor de inning. Groen is geen voorstander om de belastingen op arbeid verder te verhogen. Gemeenten moeten wel alert zijn voor federale wijzigingen in de personenbelasting. Zij kunnen de gemeentelijk inkomsten uit de APB beïnvloeden.
- De **opcentiemen onroerende voorheffing (OOV)** belasten het onroerend vermogen (gronden en gebouwen) binnen het gemeentelijk grondgebied. Ze gelden dus ook voor bedrijven en eigenaars die buiten de gemeente wonen. De OOV zijn een **vermogensbelasting**, wat Groen verkiest boven extra belastingen op arbeid. Nadeel van de OOV is dat de belastbare basis, het kadastraal inkomen (KI), verouderd is en niet altijd strookt met de reële vastgoedwaarde. Bovendien belasten de OOV ook enkel het onroerende deel van het vermogen. Omdat het onroerende aandeel binnen het totale vermogen sterk varieert van gezin tot gezin, belasten de

OOV slechts benaderend naar draagkracht.

- Groen wil belastingen afschaffen die door zware administratieve procedures meer kosten dan ze opleveren. Ook belastingen die moeilijk controleerbaar en dus makkelijk afwendbaar zijn, schaffen we af.
- We willen ook belastingen afschaffen die een **duurzaam beleid** bemoeilijken zoals bijvoorbeeld de belasting op ontbrekende parkeerplaatsen (ook wie geen auto heeft en bijgevolg geen garage bouwt, wordt belast).
- Groen wil ook **geen belastingen die specifieke groepen viseren**. Dat gebeurt vandaag nog te vaak, bijvoorbeeld via een belasting op nachtwinkels of op kermiskramen.
- Belastingen die niet sturend zijn, maar enkel dienen om de gemeentelijk werking te financieren, willen we afstemmen op de financiële draagkracht van de inwoners. Zo'n belastingen moeten voldoende rekening houden met **kwetsbare groepen** en mensen met beperkte financiële draagkracht of een wezenlijk armoederisico. Forfaitaire algemene belastingen willen we afschaffen omdat ze voor armen een reële last betekenen en voor rijken slechts een habbekrats.
- **Sturende belastingen** en retributies passen we niet aan naar draagkracht omdat ze anders hun sturend effect zouden missen. Voer wel een **flankerend beleid** naar **maatschappelijk kwetsbare groepen** om die mensen beter te ondersteunen (zoals bijvoorbeeld het geven van een gratis rol huisvuilzakken, het geven van algemene financiële steun en gratis advies ...).
- Groen vindt het logisch dat wie de samenleving of het leefmilieu belast, op haar beurt door de samenleving wordt belast. Bijvoorbeeld via een belasting op het verspreiden van reclamedrukwerk (papierverbruik), een belasting op lichtreclames (lichtvervuiling), een belastingen op private zwembaden (waterverbruik), een sturende belasting op leegstand en verkrotting alsook belastingen op onbebouwde kavels en tweede verblijven (ruimtebeslag), een pylonenbelasting (landschapsvervuiling) en een belasting op drijfkracht (energieverbruik en lawaai).

Retributies zijn vergoedingen die de gemeente aanrekenet voor geleverde diensten. Diensten die een inwoner niet kan vermijden, of sterker nog die de overheid hem/haar oplegt, kunnen volgens Groen niet onderhevig zijn aan een retributie. Bijvoorbeeld een **retributie op het afleveren van een identiteitskaart of een lokaal registratierecht voor erkende vluchtelingen, willen we niet**.

De belastingen en retributies die positief gedrag stimuleren of negatief gedrag ontmoedigen, mogen geen sluikse aanvulling worden van de algemene middelen. Een parkeerretibutie is een onderdeel van het gemeentelijk mobiliteitsbeleid en mag geen winstgevende logica volgen. Een retributie op afval heeft - naast kostendekking - afvalreductie tot doel. Ze dient dus niet voor het aanvullen van de gemeentekas. De distributiekosten op de elektriciteitsfactuur moeten afgedekt worden, maar kunnen geen sluipende belasting ten voordele van de gemeente blijven. Middelen die toch op deze wijze

worden geïnd wil Groen inzetten om positief gedrag te belonen met bijvoorbeeld premies voor energiebesparende maatregelen en CO₂-reductie of het derde betaler systeem op het openbaar vervoer

- De gemeente Hemiksem introduceerde de gemeentelijke administratieve beloning, kortweg **GABY**. De beloning bestaat uit een [Hemiksem-bon](#) ter waarde van 25 euro en is elke maand weggelegd voor een inwoner die op een positieve manier bijdraagt tot een beter leefmilieu. Zo kan je de prijs bijvoorbeeld winnen omdat je zwerfvuil opruimt, sneeuw ruimt, op straat onkruid wiedt of je huisvuil gaat sorteren op het containerpark.

Twee methoden om de [aanvullende personenbelasting te ontwijken](#) kunnen door de gemeente ontmoedigd of gecompenseerd worden.

- Wie meerdere woningen bezit, kan zich domiciliëren in de gemeente met het voordeligste belastingtarief. Vaak is dit een kustgemeente omdat deze lage personenbelastingen heffen (Knokke, Koksijde en De Panne 0%) en een heffing op tweede verblijven. Wie de zaak omdraait door deze kustgemeente als domicilieadres te kiezen en de gezinswoning als tweede verblijf, betaalt geen APB meer en vaak ook geen belasting op het tweede verblijf. Het is dan ook aangegeven voor gemeenten in het binnenland om een **belasting op tweede verblijven** in te voeren.
- Personen met een hoog inkomen richten vaak een **managementvennootschap** op om hun inkomsten te ontvangen. Deze vennootschap betaalt allerlei kosten en keert slechts een beperkt belastbaar loon uit. In het reglement voor de algemene bedrijfsbelastingen zitten deze managementvennootschappen vervat, wat de negatieve effecten van het toenemende aantal dergelijke vennootschappen op de inkomsten van de gemeente deels compenseert.

Middelen voor kansengroepen

Met de integratie van de toegewezen middelen voor jeugd, cultuur, sport, enzovoort in de algemene middelen, zou deze sectorfinanciering stoemelings kunnen verminderen. Door de inkanteling van het OCMW in de gemeente zou dat ook met de welzijnsbudgetten kunnen gebeuren. Groen wil dat de gemeenteraad haar prioritaire deelbudgetten bepaalt en nadien de budgettering en benutting van de middelen opvolgt. Dat is perfect mogelijk binnen de methodiek van de beheers- en beleidscyclus (BBC).

Duurzame investeringen en eerlijke handel

Groen wenst een correcte overheid met een uitgavenbeleid volgens de regels van de kunst met een periodieke [markttoetsing](#) van langlopende contracten; een zorgvuldige afweging tussen aankoop of huur, vormen van samenaankoop; het delen van zwaar materiaal met buurgemeenten ...

In aankoopbestekken wensen we rekening te houden met de kost over de **totale levensduur** en niet enkel de aankoopkost. Op die manier wordt het voordeel van duurzamere alternatieven beter zicht-

baar. Groen wil dat kleinere, lokale bedrijven gemakkelijker een offerte kunnen plaatsen. De marktbevraging is voor Groen niet enkel een instrument voor het bekomen van de laagste prijs, maar ook het werven van de gepaste kwaliteiten, het behalen van criteria inzake duurzaamheid en eerlijke handel en het realiseren van een [circulaire en korte keten economie](#) (zie ook het hoofdstuk '[Lokale economie](#)', paragraaf deel- en circulaire economie). Het opmaken en beheren van [aankoopprocedures](#), contracten en andere verbintenissen vraagt dan ook de nodige aandacht en deskundigheid en dus het juiste gekwalificeerde personeel.

Ethisch beleggen structureel invoeren

Groen wil het vermogen van het lokale bestuur beheren als goede huisvader met een hoog **ethisch besef**. Het is niet de rol van een lokale overheid om te beleggen. Desondanks moet een stad of gemeente soms geldmiddelen plaatsen, meestal korte termijn overschotten en pensioenreserves. Als ze dit doet, dan kiest ze steeds voor veilige, ethische en duurzame vormen van sparen en beleggen.

De tijd van het buikgevoel of het gemakshalve verderzetten van de bestaande gewoonten is voorbij. De gemeente ontwikkelt een actief beleid van **maatschappelijk verantwoord middelenbeheer**, waarvan een [ethisch financieel beleid](#) deel uitmaakt. Ook de [keuzes van banken](#), [makelaars of andere tussenpersonen](#) verdienen aandacht.

De gemeente laat niet na om dit normenkader ook op te leggen aan haar intercommunales, neven- of dochterorganisaties, leveranciers, subsidiebegunstigden, enzovoort.

De gemeente informeert haar inwoners, verenigingen en bedrijven over haar maatschappelijk verantwoord middelenbeheer en stelt daardoor een inspirerend voorbeeld.

Eenvoud siert

Groen kant zich **tegen ingewikkelde structuren of constructies**. Als ze te complex zijn voor de eigen administratie of voor de gemeenteraadsleden die ze moeten kunnen controleren, dan passen dergelijke constructies niet in het gemeentelijke huishouden. Zo bestaan er autonome gemeentebedrijven waarmee lokale besturen BTW kunnen uitsparen, of intercommunales die enkel geld beleggen. In het verleden werden rioleringen verkocht aan Amerikaanse investeerders en poogde een Chinees staatsbedrijf zich te mengen in de lokale energiesector. Vaak is dit vooral lucratief voor advocatenbureaus en fiscalisten die de gemeenten adviseren.

Het statuut van gemengd BTW-plichtige is dan weer wel de moeite waard om te onderzoeken. Elke activiteit van het bestuur dat ook op de private markt bestaat, kan ze onder het stelsel van BTW-plichtige brengen en de BTW-aftrek genieten.

18 | INTERNATIONALE SAMENWERKING

Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen (SDG) als leidraad

‘Denk lokaal, handel globaal’ is al van in de beginfase een centrale slogan van de ecologische beweging. Het lokale en het globale zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. De [Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen \(SDG\)](#) van de Verenigde Naties maken dit concreet. De SDG zijn de opvolger van de Millenniumdoelstellingen. Het verschil is dat ze niet meer uitgaan van de klassieke Noord-Zuid indeling. De Duurzame Ontwikkelingsdoelstellingen zijn universeel en gelden voor alle landen in de wereld, noord en zuid, oost en west.

Vandaag nemen al een 20-tal pilootgemeenten deel aan een pilootproject om de SDG's lokaal te vertalen. Ook andere gemeenten kunnen de [engagementsverklaring](#) ondertekenen. Meer info over de 17 doelstellingen en de mogelijkheden tot lokale vertaling vind je [hier](#).

Een consequent duurzaamheidsbeleid

Kiezen voor duurzaamheid is bij uitstek transversaal beleid, dat consequent over alle domeinen heen moet worden doorgetrokken.

- Zorg ervoor dat **duurzaamheid** en het nastreven van de duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) niet beperkt blijven tot de milieudienst of tot de noord-zuiddienst, maar dat het een **rode draad** wordt doorheen het hele beleid en doorheen de werking van alle gemeentelijke diensten.
- Neem duidelijke en afdwingbare **duurzaamheidscriteria** (ecologisch en sociaal) standaard op in alle overheidsopdrachten. Voor sommige producten of diensten bestaan er vandaag nog niet echt duidelijke criteria of labels of is controle op naleving moeilijk. Zoek in die gevallen naar samenwerking met andere besturen of ondersteuning door derden (vb. VVSG).
- Voer een actief beleid rond **ethisch beleggen** (zie ook het hoofdstuk '[Financiën en fiscaliteit](#)').
- Kies voor een [duurzame voedselstrategie](#) (met oog voor lokaal, bio, seizoensgebonden, eerlijke handel) in alle gemeentelijke diensten en instellingen en op lokale evenementen.
- Neem deel aan de campagne [Fair Trade Gemeente](#).
- Neem deel aan de [Schone Kleren Campagne](#) en integreer hiertoe arbeidsnormen in de bestekken van alle aankopen.

Ondersteun lokale dynamieken

De kracht van het lokale Noord-Zuid-beleid is de **directe band met de lokale samenleving** (individuele burgers en middenveld). Lokaal Noord-Zuidbeleid mag zich niet beperken tot een beleid van giften aan grote (nationale en internationale) organisaties, maar speelt in op lokale dynamieken.

- Voorzie **voldoende budget** voor ontwikkelingssamenwerking. Voor ambitieuze gemeenten kan je de klassieke 0,7 % van het totale gemeentelijke budget hanteren. Waar dat niet realistisch is, kan je voor een lager streefcijfer kiezen (uitgedrukt in euro per inwoner of een % van het budget). Geld voorzien is niet het enige of belangrijkste, maar wel noodzakelijk. Door voldoende geld te voorzien, geef je ook aan dat je ontwikkelingssamenwerking belangrijk vindt.
- Voer een ondersteunings- en subsidiebeleid dat niet enkel oog heeft voor de (lokale afdelingen van) de klassieke NGO's, maar ook voor de organisaties van de **vierde pijler** (organisaties buiten de klassieke NGO's). Dit beleid heeft oog voor de specificiteit van dergelijke **lokale dynamieken**, maar verliest kwaliteitsvereisten niet uit het oog. Omwille van de kansen die de band met het lokale biedt, wordt daarbij actief ingezet op sensibilisering en de band met het lokale ('Noordwerking'). Communiceer ook als gemeente zelf over deze projecten: brochure, infoavond, bib-thema over bepaald regio/land... en breng de projecten ook onderling in contact.
- **Betrek verenigingen van inwoners van Afrikaanse, Aziatische of Latijns-Amerikaanse oorsprong** actief bij het beleid voor internationale solidariteit. Zij hebben vaak nog een intensieve link met hun oorspronkelijke thuisland en velen ontwikkelen er ook projecten.
- Investeer in een **sensibiliseringsbeleid naar het bredere verenigingsleven**, ook naar organisaties die standaard minder met Noord-Zuid-beleid bezig zijn. Dat kan door klassieke acties als de Fair Trade-campagne, maar ook door linken te leggen tussen lokale organisaties die werken rond Noord-Zuid en het bredere verenigingsleven van de gemeente. Ook jeugdbewegingen zijn een interessante doelgroep. Net als jongeren in het algemeen, die je bijvoorbeeld kan bereiken via **Youca** (de vroegere Zuidag) of door het ondersteunen van inleefreizen.
- **Werk samen met andere adviesraden**. De GROS (gemeentelijke adviesraad voor ontwikkelingssamenwerking) mag geen eilandwerking hebben, maar kan veel vruchten plukken uit samenwerking met andere adviesraden.
- Betrek de **scholen** (niet alleen de gemeentelijke scholen, maar ook de scholen van de andere onderwijsnetten). Als gemeentebestuur kan je scholen financiële of logistieke ondersteuning geven bij bepaalde projecten. Je kan ook via de gemeentelijke kanalen communiceren over bepaalde projecten.

- **Noodhulp** mag niet de enige of centrale pijler van een lokaal Noord-Zuidbeleid zijn, maar is wel zinvol als aanvulling. Noodhulp kan inspelen op spontane gevoelens van solidariteit naar aanleiding van een ramp en biedt een kans om een breder publiek aan te spreken, onder wie heel wat mensen die op andere momenten minder vatbaar zijn voor het Noord-Zuid-thema. Combineer noodhulp met sensibilisering, liefst in samenwerking met burgers en het middenveld. Waarborg hierbij dat het budget voor noodhulp niet ten koste gaat van de reguliere werking.

Stedenbanden

Stedenbanden zijn een model voor gemeenten die diepgaand willen investeren in internationale samenwerking. Volgende succesfactoren zijn cruciaal:

- Het doel van een stedenband is via een collega-tot-collegabenadering aan **capaciteitsopbouw** te doen van politici, ambtenaren en civiele maatschappij met als doel de bestuurskracht te versterken, de openbare dienstverlening te verbreden en te verbeteren en de lokale democratie te versterken.
- Een stedenband is een investering op **lange termijn**. Een stedenband kan dus enkel slagen als het draagvlak bij politiek en administratie voldoende groot is, zowel in de eigen gemeente als in de partnergemeente.
- Een stedenband gaat uit van **gelijkwaardigheid en wederkerigheid**, waarbij beide partners uit de samenwerking kunnen leren.
- Een stedenband is **niet de enige mogelijkheid** om internationaal met partners samen te werken. Ook meer projectmatige bilaterale samenwerking of deelname aan multilaterale netwerken kan een meerwaarde hebben.

Word een vredesgemeente

Een cultuur van **vrede en geweldloosheid** start op het lokale niveau.

- Neem actief deel aan campagnes van het internationale netwerk Mayors for Peace en aan de Vlaamse vredesweek.
- Voer een actief **herdenkingsbeleid** en betrek daarbij ook zoveel mogelijk de bredere samenleving en specifieke doelgroepen (door bijvoorbeeld de rol te erkennen die bepaalde etnisch-culturele minderheden in de wereldoorlogen hebben gespeeld, of door oog te hebben voor het verleden van België als kolonisator).

19 | DIERENWELZIJN

Groen wil een samenleving die respectvol omgaat met dieren. Het welzijn van veel dieren komt nog te vaak in gevaar door de manier waarop ze worden gefokt, verhandeld, gehouden of gedood. Waar mensen dieren mishandelen of verwaarlozen moeten we kordaat ingrijpen.

Dieren hebben een positief effect op mensen. Huisdieren kunnen therapeutisch zijn en een hulp tegen vereenzaming. Projecten zoals [‘Kippegem’ in Roeselare](#) en de [Molenbeekse aaihonden](#) in rusthuizen en in scholen kunnen mensen samenbrengen en verbinden.

- De gemeente kan de sociaal zwakkeren steunen met een tegemoetkoming bij noodzakelijke dierenartskosten. Omdat gezelschapsdieren vaak een bijzonder positieve impact hebben op het welbevinden van mensen.
- De gemeente voorziet voldoende hondenuitlooplekken en -speelzones. Een leuke honden-wandeling of de organisatie van een ‘dierendag’ met activiteiten, informatie, verzorging ...
- De gemeente bevordert de samenwerking tussen dierenambulance, dierenasiels en de hulpdiensten. Ze besteedt aandacht aan de dieren in het rampenplan en in draaiboeken van hulpdiensten. Daarin wordt de evacuatie en het in veiligheid brengen geregeld van huisdieren en van dieren in de veehouderij, in parken, maneges, kinderboerderijen en zo meer. Het kan interessant zijn om een dierenexpert bij de nooddiensten te hebben die dieren in nood kan herkennen, alsook het inschatten van gevaren en benaderen.
- Ongewenste overpopulaties trachten we in eerste instantie te voorkomen. Een beter afvalbeleid beperkt het voedselaanbod voor dieren in bewoond gebied en voorkomt zo mogelijke overlast. Bijvoorbeeld door de invoering van ondergrondse containers voor restafval, door een verbod op voederen en door informatie te verstrekken over de gevolgen van overvoeding op de dierenpopulatie.
- De gemeente blijft inzetten op sterilisatie/castratie en chippen van katten. Projecten waarbij verwildeerde huiskatten worden gevangen, gecastreerd en teruggeplaatst, krijgen financiële ondersteuning.
- De gemeente gebruikt dierproefvrije en biologisch afbreekbare schoonmaakproducten en eist hetzelfde van schoonmaakbedrijven die voor haar werken.
- Voedsel in het bedrijfsrestaurant van de gemeentelijke organisaties is biologisch en regionaal en/of fairtrade geproduceerd en er wordt ten minste één vlees- en visloze dag ingevoerd. Er is geen plaats op de menukaart voor bedreigde diersoorten zoals paling of tonijn.
- Circussen met wilde dieren worden niet op het grondgebied van de gemeente toegelaten.
- De gemeente treedt streng op tegen rituele slachtingen die thuis gebeuren.

- De gemeente geeft geen toelating voor nieuwe pelsdierhouderijen of uitbreidingen van bestaande pelsdierhouderijen op haar grondgebied.
- Biologische veehouderij wordt gestimuleerd. De gemeente ondersteunt boeren die diervriendelijk werken.

GROEN

**GROEN
MAAKT
GELUKKIG**

**JA
IK STEM
GROEN
#HETKAN
ANDERS**

LAAT JE STEM HOREN

Een groene kijk op je wijk? Je bent niet alleen.

Er beweegt wat. In je straat, je buurt, je stad, je provincie.
Duizenden doeners tonen dat het anders kan.

Menselijker Eerlijker Gezonder

Gebruik je stem. Kies met ons mee.